

שינוי מקום לענין קידוש במקום סעודה

- מסכת פסחים דף ק: אותם בני אדם שקידשו בביהכ"נ וכו' עד דף ק"א: מתניתא לא שמייעא ליה.
- ירושלמי מסכת ברכות פרק ו' הל' ו'.
- הרי"ף (דף י"ט: מדפיו ואותן בני אדם וכו' עד במתניתא דרב הינק כוותך, עם פי' הר"ן ושלטי הגבורים דף כ' אות א ולשון הרי"ף).
- הרא"ש פרק עשירי סימן ה'.
- המרדכי דף ל"ה. מדפיו והשתא כיון דהני אמוראי בתראי וכו' עד ועתה נהגו לעשות קידוש.
- הרמב"ם פכ"ט מהל' שבת הל' ח' והמ"מ שם, פ"ד מהל' ברכות הל' ג' וההכ"מ שם.
- טור ב"י ושו"ע או"ח סי' רע"ג ג' סעיפים הראשונים עם הנו"כ הגרעק"א בגליונו והדגל מרבבה שם.

שינוי מקום לענין קידוש במקום סעודה – גמ' ק"א א' לענין קידוש, סבור מינה הני מילי מבית לבית אבל ממקום למקום בחד ביתא לא וכו', ופי' תוס' (ד"ה אבל) דכל הנידון הוא כשעובר מחדר לחדר אבל היכא ששינה מקומו מפינה לפינה באותו החדר לא חשיב שינוי מקום אכן ברי"ף (דף כ מדפיו) גרס בגמ' אבל מפינה לפינה בחד ביתא לא, ופי' הר"ן שם דלפי דרכו של הרי"ף הנידון בגמ' הוא לענין מפינה לפינה באותו החדר ועלה נמי אמרי' דלא חשיב קידוש במקום סעודה, אכן יעוי' במגיד משנה פכ"ט מהל' שבת ה"ח שגרס גם הוא כהרי"ף אלא שפי' אבל מפנה לפנה כגון מחדר לחדר בבית דירה אחת, ובשו"ת הרשב"א צידד לפרש כן ברמב"ם אך כתב שזה דוחק ולכן כ' שהרמב"ם סובר שמפינה לפינה לא הוה שינוי מקום משום דלא קיי"ל כהגמ' בע"א.

המקדש ע"ד לאכול במקום אחר – הרא"ש (סי' ה') הביא מרבינו ניסים גאון שהוכיח מהירושלמי (ברכות פ"ו ה"ו) דמהני דעתו לאכול במקו"א, אבל התוס' (ד"ה ידי קידוש) והרא"ש פי' שדברי הירושלמי רק מחדר לחדר ולא מבית לבית, ודעת המרדכי דהירושלמי מיירי מפינה לפינה ובזה ודאי אם יש לו דעת מועיל, ובר"ן על הרי"ף (ד"ה סבור) כתב דלא מסתבר לחלק בזה אלא דעת הבבלי דאפי' מפינה לפינה לא מועיל, והירושלמי פליג על הבבלי ונוקטים כהבבלי, המג"א והבא"ח (ש"ב בראשית ג') כתבו לחוש לדעת הר"ן שמחמיר אפי' מפינה לפינה, וביאורו"ל (ד"ה וכן עיקר) כתב שנכון לחוש לענין מחדר לחדר.

רואה את מקומו – בר"ן ד"ה אבל מפינה וכו' כתב שמועיל רואה את מקומו, וכן כ' הטור בשם הרב שר שלום שכל שרואה מקומו יש להקל אפילו מבית לחצר, ועי' מ"ב רע"ג סק"ז דאין לסמוך על ראייה מבית לבית רק בשעת הדחק, ועי' שעה"צ ח' בשם דרך החיים שאין לסמוך בדיעבד רק בהצטרף ב' תנאים דעתו ורואה, ודעת האבן העוזר סי' קע"ח שלדין לא מהני רואה אפילו מחדר לחדר, וכ' בשעה"צ סי' קע"ח או"ט דחדר לחדר יש לסמוך דמהני.

האם יש חילוק בין שינוי מקום בברכה לשינוי מקום בקידוש במקום סעודה – גמ' פסחים קא ב' לענין ברכה הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא שנו אלא מבית לבית אבל וכו', עי' מהרש"א על תוס' קא. (ד"ה אבל) שדעת תוס' והרא"ש (סי' ה') דאין חילוק בין קידוש לברכה כלל ומחדר לחדר הוי שינוי מקום ומפינה לפינה בחדר אחד לא הוי שינוי מקום, דרב ענן אמר שחוזר ומקדש על מחדר לחדר ומבית ועליה, אבל אם שינה מקומו מפינה לפינה גרסי' לקמן בע"ב שאם שינה מקומו מפינה לפינה אינו צריך לחזור ולברך, וכ"כ הב"י בדעת הרמב"ם (פ"ד ה"ה) וכ"פ השו"ע קע"ח א.

אך התוס' הביאו דיש גורסין לגבי קידוש מפינה לפינה והיינו דלגבי קידוש מסקנת הגמ' דאף מפינה לפינה הוי שינוי מקום, וכן דעת הרי"ף, ולפי"ז יש חילוק בין קידוש לברכה הנהנין דלגבי ברכת הנהנין מבואר בגמ' לקמן דלא הוי שינוי מפינה לפינה ואילו לגבי קידוש מבואר שאף מפינה לפינה הוי שינוי מקום, וביאר רבינו דוד דלענין קידוש מפינה לפינה הוה שינוי מקום דבעי מקום סעודה ממש אבל יין קובע בכל הבית ולפי"ז בסעודת פת אף מפינה לפינה הוי שינוי מקום, והר"ן (על הרי"ף ד"ה אבל) ביאר עוד דאינו מייחד מקום מיוחד לשתיתו.

והמהר"ם חלאוה (ד"ה הא) כתב טעם החילוק דלענין קידוש צריך מקום סעודה ממש ומקום פיתא גרים אבל לענין ברכה בעינן עקירה גמורה, וכ"כ רבו השב"א בתשובה ח"ד סי' רע"ח, ולפי"ז כתב בבה"כ סי' קע"ח ד"ה בבית אחד דאפשר שגם מחדר לחדר לא הוה שינוי מקום לענין ברכה, ועי"ש עוד שגם לפי פירוש המגיד משנה ברמב"ם מחדר לחדר לא הוי שינוי מקום, וכן מצינו לפי גירסת רש"י (ד"ה ממקום למקום) שאפי' מחדר לחדר לא הוה שינוי מקום לענין ברכה.

רבה בר רב הונא איקלע
לביית ריש גלותא פרת
וקדש וכן הלכתא: תאמי
חדא ושון שמתחילין
ומקומין לה קודם תשע
שעות. אותם בני אדם
שקדשו בבית הכנסת
אמר רב ידי קדוש יצאו ידי
יין לא יצאו. ושמואל אמר

הנהגות וצינונים

[א] ס"א ל"ג (גליק):
[ב] בבתי הסדר ידו
קידוש יצאו ידי יין
לא יצאו, וזה
בראשונים (דק"ט):
[ג] ציל לשונות (גליק):
וברשב"ם הגי' ש"
מתחילין: [ד] נראה שבא
לאפוקי: מגי' הראשונים
(רש"י) "רח" שגור
"תניא נמי הכי" קודם
"מעשה דרבה בר רב
הונא" [ה] בדפוס יצאו
תניא נמי הכי ושון
שאיין מביאין וכו'
והיבית "ולא גרסי"
אלא "הי" ליתא.
[ו] בבתי ודפוס יצאו
תיבות "ידקות וחזות"
ועיין שנוי נוסחאות
ועיין דבש תמר שמוסיף
אחר תיבת "בחזות"
וכו', ומפרש שראית
הרשב"ם הוא מהמשך
המשנה "הביאו לפניו
מצה" [ז] ציל אב"י
(רש"י): [ח] כפי
שמבאר בסנהדרין (צב)
(ע"א) שכל שאינו משייר
פת על שולחנו אינו
פטר סימן וברכות"ט. (דבר
שמואל): [ט] ר"ל ולא
אב"י וביה ולשיתם
לקמן קו ע"ב ד"ה וימין
ע"ש (רא"מ הורדוין):
[י] כמאן צפה"ל ליתא
בבתי" (דק"ט):

בכ מפסיקין להבדלה. רב אית ליה לקמן^א להבדלה אינה קוצעת
ואם התחילו אין מפסיקין להבדלה נהדלה פליג אשמואל:
לאו עקירת שדחן. היינו צרכה המזון כדפרישית לעיל^ב שהיו
רגילין לטקס שהיו להם שולחנות קטנים שכל אחד אוכל על

שולחנו והיו מסלקין מלפני כולם ולא
מלפני המנצח ואנו שאנו אוכלים
בשלת אחד אין נכון לטקס^ב:
איכלע פירם מפה וקידש.

התחלת סעודה איירי
כדפי' רש"ס: וישוין. אי גרסינן
ושון קאי ארצי יהודה ורבי יוסי
כדפירש רש"ס^א: שאין מביאין
את השדחן אצ"ל קידש. והא דאמר
בכל כתבי (שם דף קט:): מלא שלחן
ערוך מלאך טוב אומר כו' לא קשה
דערוך הוא צמקוס אחר אך אין
מביאין אותו למקום סעודה עד אחר
קידוש ועכשי שלמות שלנו שהם
גדולים יותר מדאי וקשה להציאם אחר
קידוש שלא להפסיק כל כך בין קידוש
לסעודה אנו רגילין לפרוס מפה
ולקדש והטעם מפורש בשאלות^א כי

היי דמתי סעודתא ביקרא דשבתא ויש מפרש זכר למן שלא היה
יורד בשבתות^א וי"ט והיה טל מלמעלה ומלמטה והמן צינתי^א:
ידי קידוש יצאו. אף על פי שלא שמו רק שטעום המנצח או
אפילו אחד מזה כדמוכח בסוף בכל מערבין (עריבין)
דף מ: ולכתחלה נריך שטעמו כולם וגרלה דהלכה כשמואל
דאמר אין קידוש אלא צמקוס סעודה ואע"ג דבעלמא^א הלכה כרז
באסורי וגם ר' יוחנן סבר לקמן כרז הכא הלכה כשמואל דרז הווא
ורבא וצאי כולוהו סברי צמקוס אין קידוש אלא צמקוס סעודה וכן
פסק צמקוס סעודה והמקדש שדעמו לאכול צמקוס אחר יכול להיות
את האוכלים שם לדרגיהו ודי מקום סעודה וכן משמע דמתמנה את
מצי העיר היה מקדש צבה"ג ומוציא האורחים והיכא דליכא אורחים
סמון לצבה"ג אין לקדש דהויה צרכה לצעלה דק"ל כשמואל ואין לומר
בצמקוס כאן על דעת שרוא לאכול צמקוס אחר מודה שמואל דש
קידוש והא דפליגי צמקוס מודפריק ולשמואל למה לי לקדוש צבי
כישחא ומיהו ממקום למקום צבית אחד כגון מאגרא לארעא נראה
דמועד שמואל אס קידש צאגרא כדי לאכול צאגרא דחשיב קידוש
בצמקוס סעודה וכן מוכח בירושלמי^א דקאמר רבי יעקב צמקוס שמואל קידש
צבית זה ונמלך לאכול צבית אחר נריך לקדש ר' אחא צמקוס ר' אשעיא
אמר רב מי סבוכו עריבה עליו מקדש ליל י"ט האחרון צביתו ועולה
ואוכל בסוכו א"ר צון ולא פליגי מאי דאמר רב צמקוס היה בדעתו
לאכול צבית שקידש ומאי דאמר שמואל צביתו בדעתו לאכול צבית
שקידש וזה דקאמר ולא פליגי היינו ממקום למקום צבית זה ולא
דוקא נקט בירושלמי צבית זה ונמלך לאכול צבית אחר וייתני צבית
שלא יחלוק בירושלמי עם הש"ס שלנו. כח צמקוס רב נטורנאי גאון
במשניות מקדשין צבית הכנסת ונותן לחון עיניו לרפואה כדאמר
(ברכות ד' מנ:): פסיגה גסה נטלה אחד מח"ק מאור עיניו ואימת
מהדרא ליה בקידושא דצי שימשי ומיהו צאצי העורי כחוד דהאי
רפואה מצי למיעבד בקידוש צביתו: י"ד יין לא יצאו. ומידין לנכר
צבית צפה"ג משום שמי מקום אצל משמע אס קידש צביתו על
שולחנו שוב א"ל לנכר על היין תוך הסעודה אע"ג דסבר יש קידוש
שלא צמקוס סעודה ולא שייך קידוש לסעודה א"ל אס הבדיל על
שולחנו פטור מלנכר על היין שבתוך הסעודה אע"ג דש הבדלה שלא
בצמקוס סעודה לכ"ע והכא יש לדחות דאיכא למימר דלא פטר
אצ"ל רואה לשמות לפני המזון אצל תוך המזון לא פטר אך יש להציא
רואה מניח מצרכין (ס ד' מנ:): דתנן בירך על היין שלפני המזון
פטור את היין שלאחר המזון פי' שהיו רגילין לשמות אחר הסעודה
לפני צבה"ג משמע דכ"ס שפוטרי היין שבתוך המזון שלא צא אלא
לשרות אכילה שצמקוס ואפילו למאן דאמר התם צמקוס אין שבתוך
המזון לא פטר אין שלאחר המזון היינו משום דאין יין שצא לשרות
פטור את היין שצא לשמות אצל יין שלפני המזון שצא לשמות דעדיף
טפי כ"ע מודו דפטור את היין שבתוך המזון ועוד אס נריך לנכר
בתוך המזון מאי קאמר יין שלפני המזון פטור את שלאחר המזון
חיפוק ליה דפטור יין שבתוך המזון למ"ד התם דפטור ודוחק לומר
בשלא שמו יין תוך הסעודה ואע"ג דהתם מוקי לה בשבתות וי"ט
ובשעת הקות דס שאדם קוצע סעודתו על היין ה"ה בחול נמי אס
דעתו לשמות יין בתוך הסעודה אלא נקט שבתות וי"ט דלא רגילות
לקצוע סעודתו על היין ותדע דצ"ט אס נמלך ואין דעתו לשמות יין
לא פטר^א משמע דהכל תלוי בדעתו הלכך אס בירך על היין לפני המזון
ודעתו לשמות בתוך המזון א"ל לנכר אחריו על הגפן ולא תוך המזון

בכ מפסיקין להבדלה. אס היו מסובין בשבת עד הלילה מפסיקין
אכילתו ומבדילין: אין מביאין את השדחן. לאכול משקדש היום
אלא אצ"ל קידש: ואם הביא. קודם לכן. אי נמי אין מביאין את השולחן
בערב הפסח אפילו מצעוד יום אצ"ל קידש כדאמרן דאפילו רבי יוסי

מודה צמקוס הפסח: (ה) איכלע צבי
ריש גלותא. והיו מסובין על השולחן
בערב שבת וקדש עליהן היום ופרס
מפה וקידש: ידי יין לא יצאו. שאס
יש להם יין לשמות צביתם חייבין
לנכר ורזא פרי הגפן שאינם פטורין
בצרכה הכוס (על שמית^א) יין צלא
צרכה מאחר שעקרו ממקומן: אין
קידוש

רש"ס

בכ מפסיקין להבדלה. אס היו מסובין
בשבת עד הלילה מפסיקין אכילתו
ומבדילין: מאי לאו עקירת שדחן.
ומדקאמר צמקוס מפסיקין בכלל דלא
סגי צמקוס: ה"ג רבה בר רב הונא
איכלע צבי ריש גלותא אייתו תבא
למקוה פרס מפה וקידש תניא נמי
הבי. ולא גרסי' ושון אלא ה"ג אין

מביאין כו'^א והיו פירושה רבה צר חנה איקלע לצי ריש גלותא
ולא היו אוכלין קודם חשיכה ולאחר שיצאו מצית הכנסת החשך
אייתו תבא לקמיה בצאו את הפת על השולחן כמו שאנו עושין קודם
קידוש פרס מפה על הלחם ואצ"ל קידש לפי שצרכנו לא היו מביאין
את הלחם על השולחן עד לאחר קידוש דכתיב לקמיה לפיכך פרס מפה
על הלחם והיינו כעין סילוק שולחן וכמי שאינו דומה ורואה לצר
שכן עושין דקמתי מתני' (לקמן דף קד:): מזוג לו כוס ראשון ואצ"ל
בצאו לפניו ירקות וחזרת^א מטבל צמקוס מכלל דעד השתא לא אייתי
וטעמא כדפריש בשאלות דרז אחאי גאון בפרשת וישמע ימרו וכחזו
צוה הכי וקוצי מלך מקמי דליקדש לקדושא קדשא לא קדשא
מ"ט כי היכי דמתי סעודה ליקרא דשבתא והיכי דקריש לא מסלקין
ליה אלא פורס עליו מפה ומקדש דמתי ושון שאין מביאין את השולחן
אצ"ל קידש ואס הצאו פורס עליו מפה ומקדש והיכא דאתחיל
סעודתא מדאנהר צמקוס שבתא וקדש עליה יומא פורס מפה ומקדש.
ומטעם זה נהגו לפרוס מפה ללחם עד לאחר קידוש בשבתות וי"ט.
יש מפרשין איקלע לצי ריש גלותא והיו מסובין על השולחן צע"ס
וקדש יומא ופריס מפה וקדש ולא נהירא לי דהא צרימא דלקמיה
דמסייעין ליה מנייה לא מפרשא צהפסקה אלא צמחלת אכילת לילי
שבת: ושון. לא ידענא אהיכא קאי ואיכא למימר ושון רבי יוסי
ור' יהודה דפליגי צהפסקה הכא מודי ר' יוסי דלכתחלה מנייה אין
מביאין קודם קידוש אע"פ שלא אכלו^א עד לאחר קידוש. ואית דמפרשי
ושון צ"ס וצ"ה דפליגי צאלו דברים (ברכות ד' נא:): דלמרי צ"ס שולחן
לידים ואצ"ל מוהיין את הכוס לקידוש וצ"ה אומרים אצ"ל אפ"ה
היכא דנטל ידיו מוהיין צ"ס דאין מביאין את השולחן עם האוכלין אלא
אצ"ל קידש וכדפרישית טעמא לעיל. ונראה צעניי דאידי דאמרינן
לקמיה תנא חדא שון שאין מתחילין כו' שצ"ס למעלה הספריס
ותבא נמי ושון שאין מביאין כו' וטעום הוא צדס ולא גרסי' ליה:
תני חדא שון. ר' יהודה ורבי יוסי דפליגי לעיל בין צאכילת ערב שבת
מן המנחה למעלה בין צהפסקה: שאין בותחין. לאכול יין המנחה
ולמעלה: במשכחת ד"ה בערב הפסח. כדקאמר דלפי' רבי יוסי מודי
בערב הפסח: כאן קודם תשעה. שון שמתחילין לאכול ומשהתחילו
ציהר אוכלין עד שמתחשך אפילו לרבי יהודה: כאן אחר צו. הוא
דפליגי דלרבי יהודה אין מתחילין דמתיא לעיל צהדיא לא יאכל אדם
בערב שבתות ובערבי ימים טובים מנ' שעות ולמעלה כו' רבי יוסי
אומר כו': שקידשו בבהב"ג. הוא קידוש שמקדש שלים צעיר צלילי
שבתות וימים טובים צבה"ג: ידי קידוש יצאו. אע"פ שלא שמו דק"ל^א
דהמקדש נריך שטעום אס לא טעם אלא א' מהם יצאו כולן ידי חובצת
דמוכח צעירידין צצילה בכל מערבין (ד' מנ:): ומיהו לכתחלה נריך
שטעמו כולן ולא נריכין חו לאקדוש צציתן דלא צני רב קידוש
בצמקוס סעודה הלכך אע"ג דלא אכלי צבית הכנסת נפקי: ידי יין לא
יצאו. שאס יש להם יין צביתם לשמות חייבין לנכר צבה"ג שאין
פטורין בצרכה הכוס על שמית יין ששמו צבה"ג מאחר שעקרו
ממקומן דה"ל היסח הדעת ונריך לנכר אצל המקדש צביתו על
שולחנו צצבת א"ל לנכר על היין שבתוך הסעודה שהרי פטורין יין
שלפני הסעודה דמתן צצילד מצרכין (ברכות ד' מנ:): בירך על היין
שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון ומוקי לה צמקוס צצבתות
וצימייס טובים הואיל ואדם קוצע סעודתו על היין:

אף

אף

(א) עיין תוס' לקמן קב:
ד"ה הי"ג ראשון,
(ב) קה"א (א) דף קה"א,
(ג) ע"א ד"ה מפסיקין,
(ד) ופרשת ימרו סימן
(נל) (ו) [ועיין חוספות
צ"ה ב: ד"ה והי"ג,
(ז) ורמא עה: [ועיין
חוספות שם דף קט:
ד"ה ומלאן] (ח) [בבית
דף מט: (ט) ברכות פ"ו
ה"ו סוכה פ"ד ה"ה,
(י) ברכות מב ע"ב.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איקלע
צ"ל קודם ד"ה אין מביאין
וכ"ע עיין במדרכ:

(א) שנת כב. מנחם. (ב) עין חוסי. עירובין צג: ד"ה לאחרי. (ג) [שם] ופסח טו: מו: כ"ה כג: (ד) [שם] ופסח טו: מו: פקד. (ה) [שם] ופסח טו: מו: חוסי. ברכות מב: ד"ה ורב ששת. (ו) ספ"ה. (ז) מכליתין פ"א ה"א ועי' יפה עינים, (ח) (דף כח:). (ט) סוכה כז: ועי' חוסי. ד"ה במונה. (י) גיטין דף נ טף ע"ב. (יא) ברכות דף כח ע"ב.

ליקוטי רש"י

כ"ה מילי דמר. רנה בר נחמני. מתיירין. להטיל צינתי מעליה ימן לטילת חסד ומנחמת מפרש טעמא דמילי דמר. והלכה ברש"י. דלמר דבר שאין מתכוין מותר ואע"פ דקדושין מרין וכו' ומהלכה דמורס או טוהר ומשום להלכתא כרב פאסוריו מילי דמרס בר מהני מלת נקטינא גבי חסדי (שם כב:). ובפ"ב ש"א יתבאר. לעשות חריץ. מרין לטל אסור דלמילי דמרס דלמחר ד"ה הוה דמורס דמורס ומיך למן חופר דלמרי מנחם וקדושין [שם מו:]. בחומרי דרב הוה עביר. מלת מנחם חומרי אכל בקול דרב אכל דלמ דעבד וזה קולא הוה ויחללנו. א"כ עבד [שם מ:].

הנהגות וצינונים

(א) חובת "וגנר" ליתא בריה ובריוף (ועי' בחי' דרש"י ר"מ הורבית ב"קל"מ:). (ב) גירוס ה"ה"ף ואפי"ן מארעא א"רמא. הוה מקדש: (ג) א"ר גורס ואפי"ן ולא גרס וישעיה מירי' (ובזה מובן דבר לא חתוב החוסי כאן כמ"ש למן ד"ה טעימו מירי. עיין ר"מ הורבית ב"קל"מ:). (ד) חייב מירי' (גליה:). (ה) בכת"י נוסף קידוש בבית זה ופסח בבית אחר דומיא דקידוש ש"פ בית הבנסת דאפי"ן ביה דהיינו מבית א"בית: (ו) בכת"י נוסף דחומרי ביה עיני הכתוב אומר הכספי בחוץ הו"ף א"א א"י כ"ש כו'. ולפי הנוסח שלנו צ"ל העושה בדבריו ב"ש (רש"י, ועיין חוסי הב"ח:). (ז) בכת"י נוסף ואפי"ן קאי ואתא איהו אפי"ן כרב דאין [צריך] קידוש (וא"ל) במקום סעודה ואפי"ן יין נמי יצאו. (ח) [שם] ופסח טו: נראה למחקר: (א) חובת ופסח ליתא בכת"י. ובכ"י (דק"ס:). (ב) כן הוה ג"ר היר"ף: (ג) שלא יובא לאכול כצ"ל (בארות המים) ועיין מהרש"א:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קידוש א"א במקום סעודה. ואם קידש ולא סעד לא ילא ידי קידוש: במקום פ"מקום. מצית לעליה לא צריך לחזור ולקדש אם קידש שנת צבית והלך לאכול צעליה: ד"ה"א מיתעקרא א"ב שרגא. ולא תאכלו ואפילו אתם הולכים לישן בלא אכילה נקידושא דהכא לא נפקיתו ידי קידוש (ה"ס:). דלן קידוש כו': ב"ה מילי דמר: רנה: בחומרי דרב הוה עביר. בר מהני מלת דעבד לקולא כשמואל: בקול דרב. כגון קידוש לא עבד: ד"ה"ו רבי יוחנן אמר אף ידי יין נמי ילאו: אחד שינוי יין. שהציאו לו יין מתחת אחרת: אן

רשב"ם

אף ידי קידוש א"א יצאו. כדפרשין טעמיה לקמיה אן קידוש אלא במקום סעודה דכתיב (ישעיה נח) וקראת לשבת עונג במקום שאתה קורא לשבת כלומר קרייה דקידוש שם תהא עונג ומדרש הוא א"כ נמי סברא היא מדאיקבע קידוש על היין דכתיב לקמן (דף ק). וזכרנו על היין מסתמא על היין שצנעת סעודה הוקבע דמשיב: אין קידוש א"א במקום סעודה. ואם קידש ולא סעד צלמו מוקס לא ילא ידי קידוש: ד"ה"ו. דלן קידוש אלא במקום סעודה אלא מצית לבית א"ל ממקום למקום מצית לעליה א"ל לחזור ולקדש: איתעקרא א"ה שרגא. נפל הנר וכנה קודש שאכל: א"ב גנא דרבה בריה. צית חופת צו שהיו שם נרות ולוקן צבית המשמעה. בר. רנה: כי הוה מקדש. ואנו רוצין היינו ליפטר משם וליך לביתנו: ד"ה"א מיתעקרא א"ב שרגא. ולא תאכלו ואפי"ן אתם הולכים לישן בלא אכילה נקידושא דהכא לא נפקיתו ידי קידוש כו': ב"ה מילי דמר. רנה: בחומרי דרב הוה עביר. מלת מנחם חומרי אכל בקול דרב אכל דלמ דעבד וזה קולא הוה ויחללנו. א"כ עבד [שם מ:].

גורר אדם מטה כסא וספסל כו' דדבר פלוגתא דרב ושמואל בצננה מדליקין (שם דף גב) וכולהו עבד רנה פלוגתא דמיאן והכא אכמי עבד כשמואל להצרין קידוש במקום סעודה הואיל וצכל מילי עבד כרב בר מהני מלת. ומשני בחומרי דרב עבד בר מהני מלת דעבד כשמואל לקולא (ה) וכגון קידוש דקול דרב לא עבד ואע"פ דמילי דמילי (עירובין דף ו:). העושה בחומרי צ"ל קוליהון וכחומריהון כו' הא ק"ל ה"מ היכא דסתמן אהדי כגון כמה חסרון שצדקה כו' ואמר שמואל וכן לטריפה דחומרא דהתם קולא הוא הכא וקולא דהתם חומרא הוא הכא. והמכא טעמו דהלכתא כשמואל דלן קידוש אלא במקום סעודה והמקדש לאחרים מוח מצית נראה צעני שאין צריך לסעוד שם שאפילו לא סעד שם ילאו צני אותו הצית דלדידהו הוה מקום סעודה: ד"ה"ו רבי יוחנן אמר אף ידי יין נמי יצאו. " שאין צריך לחזור ולצרך על היין שצנחן הסעודה שהיה לא הסית דעמו צינתימו מצנח"ו שעדיין דעמו לאכול ולשתות צביתו: אחד שינוי יין. שהציאו לו יין מתחת אחרת ויש לו טעם משונה או גרוע או משונה אן צריך לצרך שנית על היין אלא הטוב והמטיב כמיהא מצרך אם משונה מן הראשון דלמחר צהרואה (פסחים דף נט:). אמר רב יוסף אמר רבי יוחנן אע"פ שאמרנו שינוי יין אן צריך לצרך אלא אומר הטוב והמטיב ושינוי יין היינו מנחמת אחרת דלמחרין צביתו ירושלמי צפרק כ"ל"ו על כל חצית וחצית שהיה פותח היה מצרך עליה ומה היה מצרך ואמר רבי יתחק צנש רבי אומר צרוך הטוב והמטיב: ואחד

דיין חדש וישן צריך לצרך לפי שהשין טוב מן החדש אלא שינוי יין קסם אן צריך לצרך כיון שאין ידוע שהשני משונה מיהו עובדא דבתר הכי פליג עליה דקאמר דעל כל חצית וחצית מצרך מה היה מצרך ואמר רבי יתחק צנש רבי צרוך הטוב והמטיב משמע צכל ענין אפילו מטבא לצנש מיהו ים לדחות שהיה מצרך לפי שלא היה מכירו אלא אם ידוע שהשני גרוע לא וגרעה דאפילו השני גרוע מצרך דעל ריבוי יינות הוא מצרך וצנש שלא יהיה האחרון רע יותר מדאי שאין יכולין לשמוחו אלא מדחוק וצריך לצרך הטוב והמטיב צן צנעת סעודה צן שלא צנעת סעודה ויחד אן צריך לצרך אי ליכא אחרתא צהדיה דמנוחא צהרואה (שם) ודוקא צין מצרכין לפי שצנחן צמיהן דמניהן של ישרא"ל והטוב שלא הסריחו והמטיב שנימו לקטור"ה [עיין תוספות ברכות נט: ד"ה הטוב:]

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים קא.

אף ידי קידוש א"א יצאו. דלן קידוש אלא במקום סעודה משום דכתיב וקראת לשבת עונג. כלומר צמיקס קריאת קידוש שם תהא עונג: ולשמואל צ"ה"ו א"י אקדושי בבי בנישתא. לרב צריך לקדושי צני כנישתא להוציא כל אותם שאין להם צני צית שלא יעטרו לקדש צביתם:

דאכלין ושתו וגו' בבי בנישתא. וא"ל והא אמר' צפ' צני העיר (גמילה דף כח). צתי כנסיות אן אוכלין צנן ואן שומין צנן אע"פ דלכילה ושמה של מנוח מותר דלמחר' צירושלמי' שהיו אוכלים שם צקידוש החדש וגם עכשיו נוהגין לשתות כוס הדבילה וצרות מילה מ"מ שאינה של מנוח ושינה אסור ואפי"ן צכל צלן אוכלין צנן דקאמר התם' ציצנא א"כ אלא צר אכנה שלף היי רוצים ליכנס צבית הכנסת מפני הגשמים אי לאו משום דשמעתא צניא לזולת והא דקאמר התם צתי כנסיות של צכל על תנאי עשויין היינו לאחר שיתרש שאין נוהגין צנן קדושה ו"ל דלאו דוקא צני כנישתא אלא חדרים שהיו סמוכין לבית הכנסת קרי צני כנישתא ומשום היו שומעים הקידוש ולפי מה שפירשתי דממקום למקום צנח צית כשדעתו לאכול צמיקס אחר ים קידוש כו' אחי ספיר:

אב"ל במקום פ"מקום בחד ביתא. פ"י ממחר לבית או מצית לעליה כמו מאיגרא לארעא אלא מפניה לפניה יש קידוש כי היכי דלא חשוד שינוי מקום צמיקס ולקמן גבי שינוי מקום דקאמר לא שני אלא מצית לבית ומיהו"ו שני מקומות צנח צית קרי ליה מצית לבית ומיהו"ו י"ס דגרסי' הכא מפניה לפניה כו':

טעימו מיד. נראה דהיינו טעימת לחם דלמחרין צפ"ג דשעושות (דף כג:). דלמחר אינשי ניטעו מירי וזלזלי ואכלי ושתו ואם מועיל מיני חריגא להשלים ג' סעודות צנח כמו צסוקה' היינו דוקא סעודה שלישי אלא לא צסוקהו ערביה וסחריה שחש עיקר כצד שנת: **ובקידושא** דהכא א"א נפקיתו. ומה שלא היה מקפיד על סעודה שנת אלא לאכול בלא נר כדפי' צקונטרס היינו משום שיוכלו לעשות למחר שלש סעודות או שמה יוכלו לאכול צמיקס שיש שם נר ואן יין: **מתירין** מבגד אבגד. ואע"פ דשמואל אית ליה צפ' התכלת (מנחות דף מה). כלי קופסא חייצין צליית מוזה אס אן צליית לכל צגדיו שחרי צליית מבגד שמשניעו ליתן צצגד שרואה לנצח ותהא הצננה עילוי: **הר"ה** בר"ש בגרידא. קשה חסיוק ליה משום דרבי יוחנן סבר כר"ש דפריך צנמה דוכתי (שם דף פא:). והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס כו' אלמא ס"ל דדבר שאין מתכוין מותר ו"ל שמה רבי יוחנן לא סבר לה כוחיה צגריה לפי שקרוב לעשות חריץ ודמי לפסיק רישיה:

רבי יוחנן אמר אף ידי יין יצאו. ומיירי ששמו צבית הכנסת אע"פ דלענין קידוש ילא צשמיעה צפ"י כ"ל מצרכין (לענין דף נ). פטר א"ל"כ שמה דהוה הפסק דלמחר' צפ"י כ"ל מצרכין (לענין דף נ). גבי המוציא שאם הפסיק שצריך לחזור ולצרך: **שינוי** יין א"א צ"בד. מיהו הטוב והמטיב צריך לצרך דלמחרין צהרואה (שם דף נט:). ופי' רש"י דוקא היכא דמשונה מן הראשון וכן צהלות גדולות וכן משמע צירושלמי דסוף כ"ל מצרכין דקאמר אלא צר רב הוה אמר יין חדש וישן צריך לצרך שינוי יין אן צריך לצרך שינוי מקום צריך לצרך היסח הדעת כמו שהוא שני מקום משמע שרואה לומר צריך לצרך אן צריך לצרך כיון שאין ידוע שהשני משונה מיהו עובדא דבתר הכי פליג עליה מצרך מה היה מצרך ואמר רבי יתחק צנש רבי צרוך הטוב והמטיב משמע צכל ענין אפילו מטבא לצנש מיהו ים לדחות שהיה מצרך לפי שלא היה מכירו אלא אם ידוע שהשני גרוע לא וגרעה דאפילו השני גרוע מצרך דעל ריבוי יינות הוא מצרך וצנש שלא יהיה האחרון רע יותר מדאי שאין יכולין לשמוחו אלא מדחוק וצריך לצרך הטוב והמטיב צן צנעת סעודה צן שלא צנעת סעודה ויחד אן צריך לצרך אי ליכא אחרתא צהדיה דמנוחא צהרואה (שם) ודוקא צין מצרכין לפי שצנחן צמיהן דמניהן של ישרא"ל והטוב שלא הסריחו והמטיב שנימו לקטור"ה [עיין תוספות ברכות נט: ד"ה הטוב:]

א"א מ"י פ"כ"ו מהלכות שבת הלכה ח סמג עשין כט טור שו"ע א"ח סמג רש"י:

ה"ה מ"י וסמג ס"ט ט"ע א"ח סמג רעג ספיק פ"ה:

ג"ה ספיק (פ) (ז) [ז]: י"ד מ"י פ"א מהלכות צלות הלכה יג סמג עשין כז טור שו"ע א"ח סמג רש"י: י"א ד"ה מ"י פ"ד מהלכות מנוחה הלכה ט סמג עשין ה טור שו"ע א"ח סמג רש"י: י"ב פ"א מהלכות שבת הלכה ה סמג לוחין ס"ה ט"ע א"ח סמג רש"י:

הנהגות חב"ח

(ב) רש"י"ם ד"ה וסלס כ"ש וכו' כשמואל לקולא בקול דרב בגין קידוש לא עבד ואפי"ן דמנח העושה ב"ש צ"ל ומינה כחומרא נמחק: (ג) תוס' ד"ה רבי יוחנן וכו' דלמחרין לעל. י"ב צמתי' ד"ה לא יפחיתו:

רבינו חננאל

אפי' ידי קדוש לא יצאו אלא צריך לקדש בביתו ולברך נמר בורא פרי הנפץ. ורב מאחר שיצא ידי חובתו בבית הכנסת למה ליה למחר קדושה בביתו. ואמרין דלמחר קדושה בני ביתו. ורשומאי מאחר שאין אדם יצא בקדוש בבית הכנסת למה ליה לקדוש בביתו. ואמרין לאפוקי אורחין דאכלי. כבשיתא. וקיימא לן בהא כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה. סבור מניה הני מילי מבית לבית אבל מפינה לפניה בחד ביתא לא. ואסקנא דשמואל אפי' מארעא לאיגרא הוה הדר מקדש. ואף רב הונא סבר אלא קדוש אלא במקום סעודה דרב הונא קדוש בעא אבד מילי איתקרא שרגא ועיילי למנא לבי גנניה דרבה בריה וקדוש ואפ"ל. ואף רבה פסק אין קדוש אלא במקום סעודה דרב הונא קדוש בעא אבד מילי דאמר (רב הונא) [אביין] כי היינו בני בר הוה מקדש הוה אבד לן טעמו מירי הכא דילמא דאדאליה לאישפוזיכו איתקרו לכך שרגא ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה. איני והאמר אבוי הני מילי דמר דהוה רבה בר נחמני רביה עבד כרב בר מהני תלת דעבדי כשמואל מחירין הציצית מבגד לבגד ותולין אותו לבגד אחר. ומדליקין מנר לגר של חנוכה. והלכה כר' שמעון בגרידא דהניא גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. ואין עבד אלא כשמואל. ואסקנא בחומרי דרב עבד כותיה בקול לא עבד דהכא מיקל הוה: א"ר יוחנן אחד שינוי יין

הביאו להן פרפרת, כל אחד ואחד מכרף לעצמו. עלו והיסבו, הביאו להן יין, אף על פי שפירף על הראשון, צריך לברך על השני כלומר, מה שבירכו על היין ששנו לפני ההסבה, אינו פוטר את היין שבא לאחר ההסבה מפני שבינתיים שינו מקומם. ואחד מכרף ע"י בולם. הביאו להן לידים, אף על פי שנטל ידו אחת, צריך ליטול שתי ידיו. הביאו להם פרפרת, אחד מכרף ע"י בולן. ואין רשות לאורח ליפנס אחר שלש פרפראות אחר שחילקו פרפראות שלש פעמים לכל אורח, זה היה הסימן שכבר נשלם מניין האורחים של הסעודה הזאת, ואין רשות לאורחים נוספים להצטרף.

תמן תנינן מסכת סוכה, מח ע"א סוכה שבעה פיצדי גמר מלאכול סיים את סעודתו האחרונה לא יתיר את סופתו שהרי חובתה כל היום אבל מוריד הוא את הפלים הבגדים היפים והמצעות הנאים שהעלה לסוכה. ועושה זאת מן המנחה ולמעלה, בשביל כבוד י"ט האחרון שיחוגג בביתו, ועושה זאת להראות שמכין את ביתו לקראת סעודת י"ט אחרון. רבי אבא בר כהנא רב חייא בר אשי אמרו בשם רב, צריך אדם לפסול סופתו מבעוד

יום כדי שלא יראה כמוסיף על מצוות החג ובא לשבת עוד יום בסוכה. וכשפוסל אותה, לא יחדשו בו על זה. רבי יהושע בן לוי אמר אפילו אם רוצה לאכול בליל י"ט האחרון בסוכה צריך לקדש בתוך ביתו הקידוש צריך שיהיה בבית, כי בקידוש מזכיר את יום שמיני עצרת, ומראה שאינו יושב בסוכה מחמת קיום מצווה.

רבי יעקב בר אחא אמר בשם שמואל, קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר, צריך לקדש פעם נוספת, כי הקידוש צריך להיות במקום סעודה. רבי אחא רבי חיינא אמר בשם רבי יהושע, מי שסופתו עריבה עליו, מקדש לילי י"ט האחרון בתוך ביתו ועולה ואוכל בתוך סופתו. אמר רבי אבין, ולא פליגין הייתי חושב לומר שהלכה זו חולקת על מה שראינו לעיל שקידוש צריך להיות במקום סעודה! ואומר שאין כאן מחלוקת מה דמר רב מה שאמר רב שצריך לחזור ולקדש בבית שאוכל, מדובר שכשעשה את הקידוש בשלא היה בדעתו לאכול בבית אחר. ומה דמר שמואל שמקדש בבית ואוכל בסוכה בשהיה בדעתו לאכול בבית אחר. אמר רבי מנא, אתיא

עיונים

הנר בשאר הימים, יניחנו בה; ואם היא גדולה, שמותר להניח בה הנר, מכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם, כדי להכיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה:

קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר – שולחן ערוך אורח חיים סימן רעג סעיף א: אין קידוש אלא במקום סעודה, ובבית אחד מפנה לפנה חשוב מקום אחד, שאם קידש לאכול בפנה זו ונמלך לאכול בפנה אחרת, אפי' הוא טרקלין גדול, א"צ לחזור ולקדש. הגה: ומבית לסוכה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פ' ע"פ) וי"א שכל שרואה מקומו, אפילו מבית לחצר, א"צ לחזור ולקדש. וי"א שאם קידש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר, שפיר דמי (וע"ל ריש סי' קע"ח), והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד, כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא, (וכן עיקר): סעיף ב: אם קידש בבית אחד ע"מ לאכול שם, ואח"כ נמלך לאכול במקום אחר, צריך לחזור ולקדש במקום שרוצה לאכול שם: סעיף ג: אם קידש ולא סעד, אף ידי קידוש לא יצא. הגה: וצריך לאכול

נתקדש שמו הגדול בעולם ונתפרסם הנס בכל העולם, שהרי אפי' כל מימות שבעולם נבקעו, וישראל פרסמו בשירות שהש"י הוא העושה נסים א"כ כביכול נתישב. ודוק: שם משמואל בשלה.

צריך אדם לפסול סוכתו מבעוד יום – שולחן ערוך אורח חיים סימן תרטו סעיף א: אע"פ שגמר מלאכול ביום השביעי שחרית, לא יסתור סוכתו אבל מוציא הוא את הכלים ממנה מן המנחה ולמעלה, ומתקן את הבית לכבוד י"ט האחרון; ואם אין לו לפנות כליו ורוצה לאכול בה בשמיני, צריך לפחות בה מקום ארבעה על ארבעה לעשות היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה, שלא יהא נראה כמוסיף. הגה: ואם רוצה לאכול בסוכה אחר החג א"צ לפנות בה, ולא נראה כמוסיף רק ביום שמיני (מנהגים). ואם הוצרך לסעוד בשאר היום, צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה; ובחוצה לארץ, שצריך לישב בה בשמיני, גמר מלאכול ביום השמיני מוריד כליו ומפנה אותם ממנה; ואם אין לו מקום להוריד את כליו ורוצה לאכול בה בתשיעי, אינו יכול לפנות בה מפני שהוא י"ט, ומה יעשה להיכרא, אם היתה קטנה שאסור להניח בה

המוון שכל אדם רגיל לשמות פשיטא דאפילו צימות החול פטר ליה יין שלפני המוון באקראי. הלכך נראה דין קידוש והצלה שעל שולחנו או בשאר פעמים כשמבצר על היין לפני המוון באקראי בעלמא [ב] ואפילו בחול ודעמו לשמות יין בתוך הסעודה אין צריך לבדוק על היין שבתוך הסעודה. (א) ואלו אין צריך לבדוק צרכה אחרונה על מה ששטה:

ה [דף קא ע"א] ושבוא"ל אמר אף ידי קידוש נמי לא יאכל ולרד למה ליה לקדושה צמימה. כדי להויתר ציו וצני צימו. ואע"פ שכבר יאכל יכול להויתרם כדאמר גרשם השנה (דף כט.) כל הצרכות כולן אף על פי שיאכל מויתר. ואע"פ דאמר החס חוץ מצרכה היין. כיון דהאי צפה"ג לתוצת

הקידוש כקידוש דמי ויכול להויתרם אע"פ שכבר יאכל ושמאל למה לי לקדוש צני כנישחא. להויתר אורחים ידי חובתן דאכלי ושמו צני כנישחא [ג]. אלא שמואל לטעמייהו דאמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה דכתיב וקראת לשבת עונג עונג שם תהא קריאה. סבור מינה ה"מ מצית לבית אכל ממקום למקום לא. אמר להו רב ענן בר תחליפא זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דשמואל [ה] ואפי' מאיגרא לארעא הוה מקדש. וה"ה מחדר לחדר [ו]. אכל מפנה לפנה צבית אחד אפי' טרקלין גדולים א"ל לבדוק. והכי אמרי' בשמעתין דמפנה לפנה לא חשיב שינוי מקום. והכל גרסינן ממקום למקום ולקמן גרסי' מפנה לפנה. ומצית לבית דלקמן היינו ממקום למקום דהכל. ואף רב הונא סבר אין קידוש אלא במקום סעודה. ואף רבה סבר דאין קידוש אלא במקום סעודה דאמר אביי כי הוין [ז] צי מר הוה מקדש לן ואמר לן טעימו מידי דילמא אדעייליתו לצימיתו מתעקרא לכוון שרגא ובקידושא דהכל לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה. האי טעימו מידי דקאמר היינו אכלו לחם כדאמרין צפ' שליש דשבעות (דף כז:) כדאמר אבנאי נטעום מידי ואכלו ושמו. ובפרק קמא דשבת (דף יא.) עביד ליה עגלא חילתא אמר ליה לטעום מר מידי אמר ליה תצניתא יתיבנא. אפי' אם יועיל מיני תרגימא להשלים סעודה שליטת מתסבירא דלענין עיקר סעודה שחרית וערבית אינו מויתר. [ח] יש רוצים להביא ראייה מכאן שאין מקדשין אלא לאור הנה ומפריש מתעקרא לכוון שרגא ולא תוכלו לקדש בלא נר. וליתא דה"פ ולא תאכלו בלא נר אכל אם היו רוצים לאכול בלא נר היו יכולים לקדש ועל מה שלא היו אוכלים לא היה מקפיד לפי שיכולין לקיים שלש סעודות למחר. וק"ל כשמואל דאין קידוש

בכל ערב שבת מאי מייתי ראייה מינה ליושב וחשכה לו שדי לו צפריסת מפה. ופירש הר"י יחיאל מפרי"ש דהכי מייתי ראייה דכי היכי דהאני פריסת מפה כאלו לא הביא השלחן הכי נמי אהני כאלו עקר את השלחן [ט]. והני מיילי לקידוש אכל להצלה אינו מפסיק כדנענין למימר לקמן. והא דאמר רב תחליפא בר אבמי אמר שמואל כשם שמפסיקין לקידוש כך מפסיקין להצלה לומר שפורס מפה ומבדיל ואחר כך גומר סעודתו כדרך שהוא עושה בקידוש ליתא:

ד אותן בני אדם שקדשו צבית הכנסת אמר רב ידי קידוש יאכלו ידי יין לא יאכל. ואע"פ ששטה וגם דעמו לשמות יין צביתו אפי' הכי צריך לבדוק צביתו צורא פרי הגפן דשנינו מקום חטוב כהיסח הדעת [י]. ודוקא משום שני מקום. אכל אם קדש צביתו יאכל ידי יין ואין צריך לבדוק על היין שבתוך המוון. והוא הדין נמי אם הבדיל על הכוס במקום סעודה בין שהבדיל קודם שנטל ידיו [יא] בין שהבדיל

לאחר שנטל ידיו א"ל לבדוק על היין שבתוך המוון. דהא רב סבירא ליה דיש קידוש שלא במקום סעודה. וא"כ אין חילוק בין קידוש להצלה. [ב] וראיה מהא דאמר רב צפ' כיצד מצרכין (דף מז.) צריך על היין שלפני המוון פוטר את היין שלאחר המוון שהיו רגילין לקבוע עומן בשמיה קודם נט"ו וכן אחר שגמרו סעודתן קודם דהמ"ו וכל שכן שפוטר את היין שבתוך המוון. שאפי' מ"ד התם דין שבתוך המוון אינו פוטר את היין שלאחר המוון. היינו משום דין שבתוך המוון בלא לשרות ואינו חטוב כיון שלאחר המוון שגא לשמות. אכל יין שלפני המוון שגא לשמות דעדיף במלשרות פשיטא שפוטר יין שבתוך המוון הבא לשרות. ועוד דאם צריך לבדוק על היין שבתוך המוון היכא שצריך על היין שלפני המוון א"כ מאי קאמר התם יין שלפני המוון פוטר יין שלאחר המוון מיפוק לי דין שבתוך המוון פוטר יין שלאחר המוון. ודוחק הוא לומר דמיירי בלא שמו יין בתוך הסעודה. אלא על כרחך יין שלפני המוון פוטר את היין שבתוך המוון ואע"פ דהתם מוקי לה בשבתות וימים טובים והקוה דם שאדם קובע סעודתו על היין. הוא הדין בחול נמי אם היה לפניו יין דעמו לשמות בתוך המוון ולא נקט שבתות וימים טובים אלא דאז הוא רגילות לקבוע סעודתו על היין. תדע דבימים טובים נמי אם לא היה דעמו לשמות אחר המוון ואחר כך נמלך ושמה צריך לבדוק כי הכל תלוי בדעתו. וכן כתב שם הראשון ד"ל דוקא במקום שחזן היין מאזי להם אכל במקום שהיו מאזי כגון במקומות הללו אין הפרש בין שבתות לימי החול. ואף אם נאמר דדוקא נקט שבתות וימים טובים. היינו דוקא לפטור את היין שלאחר המוון לפי שאינו רגילות כל כך לקבוע לשמות יין לאחר המוון אכל בתוך

תפארת שמואל

(א) וגם א"צ לברך ברכה אחרונה וכו'. משמע קצת דאם הסית דעתו צריך לברך ברכה אחרונה על מה ששטה וכן איתא בתוספתא להדיא אבל לקמן משמע להדיא דאינו צריך לברך על היין ששטה לפני המוון אפי' אם נמלך לשחות עוד וכל שכן כוס של קידוש ע"ש וק"ל:

קרבן נתנאל

קודם האכילה לפחות צני מעיים. והכל נמי אע"פ שאינו שותה להנאתו דהא כוס של חוצה הוא. מ"מ יהיה מלחא דידה עבד. וזהו כוונת מהרש"ל בתוס' ד"ה ידי יין לא יאכל שאין כן דעת הרא"ש. והרב מהרש"א לא דייק בזה. ונעלם ממנו דברי רבינו לקמן ס' כ"ד: [ג] בי מור הוי בוקדש דין אמר דין טעימו ביד. ה"פ כי הוה מקדש אמר לן טעימו מידי. היינו כל זה אמר רבה לתלמידיו קודם הקידוש שיטכיונו ללאת בקידוש שלו ולכוון דעתם שיטעמו מידי כדי שיהיה קידוש במקום סעודה. שהוא היה חושש לתקנת דלמא אדאליחו כו'. דליכא למימר הא דאמר רבה לתלמידיו טעימו מידי צמר דקדש להו דהא ע"כ התלמידים כוונו בתחלה ללאת בקידושא דרבה דהא ק"ל דנענין דעת שומע ומשמיע אלא שדעתם היה לאכול צביתם דס"ל כרב ואח"כ אמר להם רבה דהלכתא כשמואל דנענין קידוש במקום סעודה וצוה יאכלו כיון דנמלכו ואכלו כהן במקום קידוש. וקשה ל"ל לרבה לומר דלמא אדאליחו כו'. יהיה מאיזה טעם חשיבה. הא הוה כוונתו ללאת בקידוש של רבס. א"כ הכי ה"ל למימר טעימו מידי אי אכס מכוונים ללאת בקידוש שלי דאין קידוש אלא במקום סעודה דק"ל כשמואל. וזוהו סמירה למה שהביא הרב בעל ע"ו ראייה בסי' רע"ג ס"ק ב' ע"ש: [ה] יש רוצים להביא ראייה מכאן שאין בוקדשין אלא אזור הנה. כ"ה דעת מהרש"ל. ומהר"ל כ"כ שימכל גרות ויכוין צ' פעמים נר עולה ת"ק לרפואה לפסיעה גסה:

קיצור פסקי הרא"ש

לאכול במקום אחר לא הוי קידוש אפילו באותו בית. ודוקא מחדר לחדר אכל מפנה לפנה בחדר אחד אפילו טרקלין גדולים הרבה הוי קידוש. והמקדש שרוצה לאכול במקום אחר יכול לקדש לאוכלים שם דלדידהו הוי מקום סעודה והוא לא ישתה שאסור לו לטעום קודם קידוש כיון דלדידהו לא הוי קידוש: ואין הקידוש תלוי בנר שכל מי שהוא רוצה לאכול בחשך יכול לקדש בלא נר ואפילו למ"ד שיכולים לעשות סעודה שלישית צמיני תרגימא סעודת ערבית ושהרית צריכין שיהו צפת: ויכולים לקיים כל השלשה סעודות ביום כגון אם לא אכל בלילה:

שדה צופים

דף ק ע"ב אותן בני אדם שקידשו בבהכ"ג. הרא"ש צברטס פ"ו סימן ל"ב: דף קא ע"א לאפקי אורחין ידי חובתן דאכלו ושמו וגו' בבי כנישתא. הרא"ש צ"כ פ"א סימן ד': אין קידוש אלא במקום סעודה. הרא"ש צפתים פ"ו סימן י"ו:

קובץ מפרשים

(ה) ואפי' מאיגרא לארעא הוה מקדש. ג"כ ר"ל הוה נחית ומקדש [הידושי מהר"ע ק"ן]:

הודפס מאוצר החכמה

שינוי מקום לענין קידוש במקום סעודה

הודפס מאוצר החכמה
שינוי מקום לענין קידוש במקום סעו

דשמואל אף נמקום למקום נחד ציחא ופס"ה קאמר דלא נפיק י"ל דממקום למקום דשמעתין היינו מחדר לעליה או מחדר לחדר שיש חילוק מחציות אבל מפניה לפניה מהני שפיר כיוון דדעתו לאכול נמקום אחר והא דלאמרינן בטרפה [פרושנו הלכה ה] מי שסוכתו עריבה עליו מקדש צניחו ואוכל בסוכתו והתם איכא מחציה של סוכה מפסקת י"ל דהתם אין המחציה עשויה לתשמיש אלא לשם מזאת סוכה והוה כמו מפניה לפניה צלל מחציות. והרוקח כתב דאם אכל לאחר הקידוש כות כיוול לאכול צניח אחר צלל קידוש (כח) ואם הדליק נרות צניחו ורוכל לאכול נחצר (א) יקדש נמקום שחפץ לאכול ע"כ. ועתה נהגו לעשות קידוש לאותן אלמנות דהא יוצאות שפיר דלדידהו הוי קידוש נמקום סעודה ולכשיחזור צניחו חוזר ומקדש נמקום סעודה אפילו אם הוא יחיד צניחו שהרי לא ילא בקידוש שעשה אלא נמקום סעודתו וכתב מור"ם דהמקדש צנח"נ אי ישתה וה"ר שמואל היה אומר בשם השר מקו"י דמותר דמותר לשמות נמקום אחר ולא חשבו כשמות קידוש ורואה נמלמרינן לעיל [דף ק.י] ידי יין לא ילאו פי' לצריך לחזור ולנכר צפה"ג משום שניו מקום הא ליכא שניו מקום היה יוצא ידי יין וע"כ מיירי ששתה דאי צלל שמה היאך נפיק אף צנחומו מקום כיוון דליכא היסמ הדעת אלמא משמע דמותר לשמות אף כי עושה קידוש שלא נמקום סעודה ואפילו לשמואל דאמר אין קידוש אלא נמקום סעודה מ"מ יש להוכיח מדלאמרינן אף ידי קידוש משמע דכ"ש ידי יין לא ילאו ואף אם לא היה צריך לחזור ולקדש מ"מ אם ירלה לשמות יין יצרך על היין (כז) דאזינו אסור לשמות דעלה על לבם לדקדק כמו מדברי רב ומ"מ נהגו העולם להחמיר על ענינם שלא לשמות עד שמקדשין נמקום סעודתן (כז) ולעשות להם ברכת המוציא פשיטא דאסור דהיינו ברכת הלחם דלאמר (ר"ה טע): לא יפרוס לאורחין אלא"כ אורל להם עממם וכמו כן אדם העושה תענית חלוס בשבת לא יעשה ברכה לבני ציתו (כא) דכיון דליכא רק ברכת צפה"ג (כב) שמה הוי כמו ברכת היין יכול להוציא אחרים כיוון שאינו ("אורל) "מוציא. מ"י] הוא ענינו:

[דף קא ע"ב] שינוי יין אין צריך צברך בפס"ה. דוקא צפה"ג אכל צריך לצרך הטוב והמטיב על השני כדלאמרינן פרק הרוואה [דף טז:] אמר רב יוסף בר אבא א"ר יוחנן אע"פ ששינוי יין א"ל לצרך אכל מצרך עליו הטוב והמטיב והא דמצרכינן הטוב והמטיב על היין היינו דוקא כשהשני משוגח יותר מן הראשון וכן משמע בירוש' (ברכות ספ"ו) (כז) דלאמר רבי אבא בר רב הונא יין חדש ויין ישן

בגדי ישיע

ידון כו' ואילך הם דברי הספר וכן מצאתי בהדיא כן באשר"י שמבאי דברי ר"ן גאון כנביאה ראיא מהירושלמי שאם היה דעתו לאכול במקום אחר דשפיר דמי ואח"כ כתב הרא"ש מדיליה וז"ל דלכאורה נראה דהירושלמי פליג אגמ' דידן דלפי הירושלמי מאי קאמר לשמואל למה לקדושי בבי כנישתא לימא להוציא בני העיר שדעתם לאכול בביתם אלא שיש לפרש דה"ק לשמואל למה מקדשין בבי כנישתא דאתי למטיע ונפיק מינה חורבא דמאן דחזי סבר שיש קידוש ומהא במקום סעודה שלא יעלה על לבם לומר להוציא את מי שדעתו לאכול בביתו ומשני דלא אתי למטיע שבינו הכל שהוא להוציא האורחים שבבבכ"נ ומיהו בהא פליגי אגמ' דידן כו' עד מיהו יש לתרין דלא פליג וההיא דירושלמי מיירי כו' עד והשתא פריך שפיר לשמואל ל"ל לקדושי בבי כנבישתא כי אין תנאי מועיל לצאת בביתו ולהושתא הוי ברכה לבטלה ואם אין שם אורחין כו' עכ"ל הרא"ש הרי דפתח בדברי ר"ן גאון ופילפל אח"כ בסוגיית גמ' דילן וירושלמי עד שהעלה וסיים דהוי ברכה לבטלה אם אין שם אורחין וכך הם המשך דברי הספר ג"כ ודו"ק ובענין עיקר הטעם למה מקדשין בבבכ"נ ע"י בטור ס' רס"ט ובכ"י שם ותמצא הרבה טעמים ע"י: (כו) והאמרינן לעיל דמלכו"י דשמואל א"ה במקום פקטום. וא"ת דלמא שם מיירי בשאין להוציא לאכול אבל א"א היה דעתו לאכול הוי מועיל וי"ל דזה לשון הגמ' סבור מינה ה"מ מבית אבית אבל ממקום למקום לא אמר להו רב ענן כו' וא"כ ע"כ מיירי כשידעתו לאכול דהא ע"כ מבית לבית אף שדעתו לאכול לא מהני כמ"ש לעיל בסמוך וק"ל: (כח) ואם הדיקין נרות בביתו ורוצה לאכול בחצו כו'. זה חולק אצורבי הספר דלעיל שכתב שצריך לקדש לאור הנר אלא כדעת הרא"ש שהבאתי לעיל שפי' מתעקרו לכו שרגא ולא תוכלו לאכול בלא נר כן סובר הרוקח ואכתי קשה מה שהוא מתיר לאכול בלא נר וי"ל דעדיין ביום הוא היה מתיר דא"צ לנר דאין נר בא אלא משום שלום בית והאיכא: (כט) אבא אינו אסור לעשות. והרא"ש והטור ס' רס"ט כתבו דאסור לשמות אלא יתן לתינוק וש"ד דהא אמרי' המברך צריך שיטעום לאו דוקא הוא אלא ה"ה גמי אם טעם אחר ש"ד עכ"ל: (ל) ויעשות להם ברכת המוציא. קאי על אלמנות או מי שיעצו כבר: (לא) ומ"ס הספר כיוון דליכא רק ברכת בפס"ה. כתב רש"ל עלה וז"ל והא דאמרי' לשם ס"פ ראוהו ב"ד בסופו דברכת אכילת מצה וברכת היין של קידוש היום דיכול להוציא אע"פ שכבר יצא שאני הכא מאחר דשייך באותה ברכה א"כ ה"ל כברכת הלל ומגילה כו' אבל היכא שמתענה דאין שייך לאותה ברכה כלל דמי לברכת היין בעלמא ודו"ק ומ"מ צ"ל הא דכתב לא יעשה ברכה לבני ביתו היינו גדולים דאי קטנים אפי' לחם פורס כדי לחנוכם במצות כדאיתא שם להדיא ודו"ק עכ"ל רש"ל: (לב) שמה הוי בשם ברכת היין. ר"ל בשאר ימים דלא בא משום קידוש והא דאמר שמה משום דאיכא נמי סבורא למימר דלא דמיא וכמ"ש הב"י בס"י רע"ג בשם רבינו ירוחם שאע"פ שאינו מברך אלא ברכת הנהנין כיוון דמשום דמצוה לקדש הוא מברך מוציא את אחרים: (לג) דאמר ר' אבא ב"ר הונא יין חדש ויין ישן צריך צברך. קשה אדרבה הירושלמי

[שם] דאבא ושתו וגנו בבי כנישתא. (יח) וקשה דלאמר (מגילה כת. יט) [אין] אוחלין [ואין] שותין צנח"נ ואין ישינים צנח ואין לומר משום דצניח נכנסיות של צנל על תנאי הן עשוין דהיינו דוקא צנורצנח אבל צישונן אין תנאי מועיל כדמשמע נמשכת "תענית [י"ל מגילה] דקאמר (כ) לאו משום זילחא דמיטרא (והילחא דמנוחה) דאין נכנסין צנח"נ צנחה מפני החמה וגשמים מפני הגשמים אלא משום דשמעתא צני זילוחא ואם היה התנאי מועיל אף צישונן א"כ אמאי אין נכנסין צנחה מפני החמה וגשמים מפני הגשמים דהא צנכל איירי אלא ודאי צישונן אין מועיל שום תנאי וא"כ היכי אכלו ושתו צני כנישתא (כא) וי"ל דלאו דוקא צני כנישתא אלא צניח הסמוך לצנח"נ קאמר ומ"מ לא הוי קידוש שלא נמקום סעודה שהיו שומעין הקידוש (כ) נמקום שהיו אוכלים שם:

[שם] אדאזליתו לביתייכו איתעקרא לבו שרגא ובקידושא דהכא לא נפקיתו. (כב) פי' כי יצרך נר לקדוש (כז) אכל משום סעודה אין חששא כי יכולין לאכול בלא נר:

[שם] בקו"י דרב [א"א הודא] עביד. וא"ת הא אמרינן [שחינון ו:] העושה כחומרי זה וכחומרי זה עליו הכחוש אומר והכסיל נחשך הולך ה"מ צתרי חומרי דסתרי אהדדי כפ"ה והשתא כיוון דהני אמוראי צתראי רב הונא ורבה כולבו סברי כותימה דשמואל דאין קידוש אלא נמקום סעודה נראה לפסוק הלכה כשמואל ולא כרב ומה שרגילין צרךן אשכנו לקדש על היין צנח"נ וליכא מאן דלכיל התם אמר רבינו נסים גאון דיש לישב מנהגם ופי' כיון דצנעת קידוש דעתם לאכול נמקום אחר הוי קידוש נמקום סעודה *ושמואל מודה צנח"ג כדלאמר בירושלמי (ברכות פ"ו) מאי דלאמר שמואל כשאין דעתו לאכול נמקום אחר אכל אס דעתו לאכול נמקום אחר שפיר נפיק ואם תאמר הא תלמודא דירן פליג אירושלמי (כ) דהא פריך לשמואל להם לי לקדושי צני כנישתא ואי איתא כירושלמי לימא משום דדעתם לאכול צניחם (כב) נפקי שפיר בקידוש דצי כנישתא ועוד אמר ליה רבה לאצי טעימו הכא מדי' [כו'] ובקידושא דהכא לא נפקיתו כו' ומאי קאמר והלא היה דעתם של התלמידים לאכול צניחם (כ) וי"ל דלא פליג דהירושלמי מיירי מפניה לפניה וצאה ודאי נפיק שפיר כשדעתו לאכול צניחה ושמעתין מיירי מצית צניח ושם אין מועיל דעתו לאכול וא"ת (כ) והאמרינן לעיל צמילתיה

לעיל חוץ מברכת הלחם והיין ושאר ברכת הפירות שאינן אלא שלא ליהנות מן ההנאה"י בלא ברכה וכו' אין כאן ערבות שאין זה חובת האדם לא ליתנהו ולא לביירך עכ"ל: (יח) וק' דאמר אין אוכלין ושותין. כצ"ל וכ"ה בתו' ובמ"י: (יט) אין אוכלין ושותין כו'. ו"ל תוס' אע"ג דאכילה ושתיה של מצוה מותר כדאמרי' בירוש' שהיו אוכלין שם בקידוש החודש וגם עכשיו נוהגין לשנות כוס של הבהלה וברית מילה מ"מ שאינה של מצוה ושניה אסור: (כ) א"א משום זילחא דמיטרא הוי נכנסין בב"ה דאין נכנסין בב"ה כו'. כצ"ל וכ"ה במ"י ובדפוס קטן: (כא) וי"ל דא"ו דוקא בבי כנישתא כו'. והר"ן כתב לעיל עוד תירון אחר דאפשר דאורחין מותרין במצות הרכים היא שאוכלין שם מקופת הצדקה של בני העיר: (כב) פי' כי צריך נר לקידוש. והרא"ש דחה זה וז"ל יש רוצים להביא ראיא מכאן שאין מקדשין אלא לאור הנר ומפרשין מתעקרא לכוין שרגא ולא תוכלו לקדש בלא נר וליתא דה"פ ולא תאכלו בלא נר אבל אם היו רוצים לאכול בלא נר היו יכולין לקדש עכ"ל: (כג) אבא משום סעודה אין חששא. ועיין בתה"ד ס' מ"ג ובכתבו ס' קנ"ח: כחומרי דרב עביד. כצ"ל: (כד) דהא פריך לשמואל א"ל לקדושי כו'. ו"ל ספר ברכת אברהם דף צ"ב ויש להקשות דלעולם אימא לך דהתנאי והדעת מועיל אף בשנינו ב' בתים ואפ"ה שפיר קפריך ולשמואל כו' ל"ל לקדושי בבי כנישתא כלומר דאפי' אם כוונתם לצאת בזה הקידוש בעד האכילה שיעשו כ"א בביתו דבכ"ה מועיל התנאי והדעת אפי' בשנינו ב' בתים מ"מ למה להם להרחיק הקידוש ממקום הסעודה היה להם לקדש כ"א בביתו ובפרט להוציא בני ביתו כדקאמר תלמודא אליבא דרב וא"כ איכא תרתי לביבותא חדא דאינו מפקי' ומרחיק הקידוש מהסעודה שנית דמוציא בניו ובני ביתו ונראה לתרץ דמ"מ הא עדיפא לקדש בב"ה להוציא את שאינו בקי כטעם תפלת ש"ן ועי"ל דמ"מ הא עדיפא לקדש בב"ה לאשמועינן הלכה למעשה דהתנאי והדעת מועיל אפי' בשנינו ב' בתים דבכ"ה היה משמייענן חידוש ועוד כדי שלא יבא לחזור ולקדש בכ"ה אם קידש שלא במקום סעודה על תנאי ודעת דלפ"ו הוי ברכה לבטלה הקידוש השני ורואה לזה דמהני טעמי אמרי' המוציא ולא מוציא אע"ג דבמוציא כ"ע ל"פ כו' עכ"ל ועש"ב: ואם איתא דירושלמי לימא משום דדעתא כו'. כצ"ל וכל הפלפול הזה הוא בתוס' דף ק' ע"ב בד"ה ידי קידוש ובאשר"י ולעיל בר"ן דף רמ"ז ע"ב:

(כה) נפקי שפיר בקידוש דבי כנישתא ועוד דא"ל כו'. כצ"ל: (כו) וי"ל דא"א פליג דהירושלמי מיירי מפניה לפניה כו'. תימה גדולה א"כ הדרא קושיא לדוכתיה מה שרגילין לקדש יין בבבכ"נ וליכא מאן דאכל התם והנה הסמ"ג במצות עשה כ"ט כתב בזה"ל אומר רב נסים גאון דאם קידש במקום א' כדי לאכול בבית אחר שזה נחשב במקום סעודה ומביא ראיא מהירושלמי דלולב וערבה דקאמר מי שסוכתו עריבה עליו מקדש בליל ח' של סוכות בביתו ואוכל בסוכתו ואומר שם דלא פליגי אדשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה דהכא שאני שדעתו לאכול בבית אחר עכ"ל ע"כ נלע"ד שדברי ר"ן גאון שמבאי הספר הם עד שפיר נפקי ומואם תאמר הא תלמודא

(6) במקום שהיו. ולפי מה שכתב לקמן מלבד זה ניחא וכמו שכתבו תוס' ד"ה אכלו ושתו ונתיין מהרש"א"י: (ג) וי"ל דלא פליג כו'. זהו כתב לדנפשה אבל אין זה תירון על דברי רבינו נסים גאון שבה ליישב מנהג כיון שבשעת קידוש דעתם כו' והרי מבית לבית או מחדר לחדר לא מהני מה שדעתו עליו לפי' זה אבל דברי ר"ן גאון צריך לישבן כמ"ש הרא"ש וז"ל אלא שיש לפרש כו' דאתי למטיע כו' ולדבריו גם שמואל מיירי בלא היה דעתן מפורש לאכול במ"א והספר השקטן תירון זה ומסיק דבאמת לא מהני דעתו רק מפניה לפניה [פאורי הגמ"ס]: (א) יקדש במקום שחפץ לאכול. אע"ג שמקדש במקום שאין הנר כיוון דמ"ש לו נר בבית שפיר דמי [פאורי הגמ"ס]:

ב היה מתאוה לפת יתר מן היין בלילי שבת וכו'. כמע הרי"ן שגילה מדברי הרי"ף שהם מפרש כן נטל ידיו לא יקדש משום דכיון דאין נטילין ידים לפירות גלי דעמיה דחציצה ליה ריפתא וס"ל לרב צנוה דאין מקדשין על הפת הילכך לא יקדש שעל הפת א"ל לקדש ואי מקדש אחרת נמנה מקדש על שאינו חציץ ואסקינא דליתא דהא רב כל אימת דחציצה ליה ריפתא מקדש אריפתא ומייה נפקא לן אמר צנוה צנוה דנטל ידיו לא יקדש על הפת דחציצה דאמר דמי משא ידיו גלי דעמיה דריפתא חציצה ליה מהא לא אימונא ונראה שכן היה מפרש רבינו ג"כ: אסור

שיקדש: ז כיצד הוא עושה לוקח כוס שהוא מחזיק רביעית או יתר ומדוהו מבפנים ושומפו מבחוץ וממלאהו יין ואוחזו בימינו ומגביהו מן הקרקע טפה או יתר ולא יסייע בשמאל. ומברך על הגפן ואחר כך מקדש. ומנהג פשוט בכל ישראל לקרות בתחלה [מ]פרשת ויכלו ואחר כך מברך על היין ואחר כך מקדש [מ]פרשת מלוא לוגמיו ומשקה לכל בני חבורה ואח"כ נוטל ידיו [מ]ומברך המוציא ואוכל: ח אין קידוש אלא במקום סעודה. כיצד לא יקדש בבית זה ויאכל בבית אחר. אבל אם קידש בזוית זו אוכל [מ]בזוית שניה. ולמה [מ]מקדשין "בבית הכנסת מפני האורחין שאוכלין ושותין שם: ט היה מתאוה לפת יתר מן היין או שלא היה לו יין הרי זה נוטל ידיו תחלה ומברך המוציא ומקדש ואחר כך בוצע ואוכל [מ]ואין מבדילין על הפת אלא על הכוס: י מי שנתכוין לקדש על היין בלילי שבת ושכח ונטל ידיו קודם שיקדש הרי זה מקדש: טו על [מ]הפת

א טור סימן רע"ג סמ"ג סס: ב טור סימן רע"א סמ"ג עש"ן כ"ט: בערבי פסחים (דף ק"ו). המקדש אם טעם מלא לוגמיו יא' ואם לאו לא יא' וכן בהלכות פירשו מלא לוגמיו שאל יסלקנו לנדין נראה כמלא לוגמיו ומדברי הגאונים ז"ל נראה שאין כל בני המערה לרבינו מלא לוגמיו:

ח אין קידוש אלא במקום סעודה כיצד לא יקדש בבית זה ויאכל בבית אחר וכו'. מסקנת ההלכות וכל הפוסקים שם (דף ק"א). כשמואל דלמר הכי אין קידוש אלא במקום סעודה. ואמרו שם סבור מיה ה"מ מבית לביא אכל מפנה לפנה לא אמר להו רב ענן דר תחילתא זמנין קיטלין הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואפי' מאגרא לארעא הוה מקדש ע"כ בגמרא ובהלכות. וזה כפשוטו מתמיה על דברי רבינו ז"ל שכתב אכל אם קדש צוית וכו' אכל ראייה בספרי הגאונים ז"ל שכתבו לקדש צוית וללאר כסעודה אם רואה את מקומו מותר שנעשה במקום אחד ואינו דומה כמפנה לפנה ואם אינו רואה את מקומו נעשה כמפנה לפנה ואסור עכ"ל. ממון כך נראה שם מפרשים צוית צוית דירה ויש זה הדברים ועליות מבית דירה לביא אחר היו סבורים שיתערך קדוש אחר אכל מפנה לפנה כגון ממדד לחדר צוית דירה אמת לא. ואלו רב ענן והעם שא"פ: צוית דירה אמת מן הגג למזר היה מקדש. ועוד על זה הפירוש שאל היה פירוש מפנה לפנה צדקה אמת הילכך היה מוציא מיד כונס רב ענן כשהיה רואה שמואל מקדש מארעא לאגרא. ולפי זה הפי' נאמרו דברי רבינו ז"ל ויש זה פירוש אחר: ולמה מקדשין בבית"ג מפני האורחין שאוכלים וכו'. שם מובחר ועכשיו נהגו לקדש שם ואע"פ שאין אורחים אוכלים לפי שטעון שמתקן לא וזה חקנה ממקומה, וכמו ז"ל שלא היו אוכלין צדקה"ג ממש דהא קי"ל דמי כסיות אין אוכלין צדק כמזכיר פ"א מהלכות חפלה אכל צוית הסמון לנדין והיו יושבין שם צדקה שמעיה

ב היה מתאוה לפת יתר מן היין או שלא היה וכו'. שם (דף ק"ו): א"ר צנוה אמר רב נטל ידיו לא יקדש אמר להו רב יתכן וכו'. אכתי לא נח נפשיה דרב ושכמינן שמעמיה זמנין קיטלין הוה קאימנא קמיה דרב זמנין דחציצה ליה ריפתא מקדש אריפתא זמנין דחציצה ליה חמרא מקדש אחרת. וזה פירוש רבינו נטל ידיו לקדש קס"ד שלא יקדש כלל אלא אמרים מקדשין לו ואפשר שהיו סבורים שאין מקדשין על הפת. ואמר להו רב יתכן דרב היה מקדש על הפת כשהיה חציץ לו וא"כ כשנטל ידיו מקדש על הפת וזה פירוש נכון וכן כתבו מן הגאונים ויש מי שפירש דהא דר"י פליגא לגמרי דלרב צנוה שאין הדבר תלוי בנטייה אלא בחציצות וע"ז נהגו ליעול ידיו לקדש אחר"כ כיון ע"כ:

י מי שנתכוין לקדש על היין בלילי שבת ושכח וכו'. כבר ביארנו זה בסמוך:

מגיד עוז

ואע"פ שהבדיל בו' עד על הכוס. פרק שאל ופרק אין עומדין: ומברך על היין תחלה ואחר כך מקדש. מסכת נדרות פרק אלו דברים: ואינו נוטל ידיו עד שיקדש. פרק ערבי פסחים: ז כיצד הוא עושה בו' עד תחלה. ס"פ שלשה שאלו ופרק לן כמי הקודש: ואחר כך מברך על היין וכו'. יקח אלו דברים כמסקנת צנוה: ושותה מלא לוגמיו בו'. רואה אם יש לו פירוש אם לא שמה אם לא. וז"ל שדעתו כדעת רבינו צנוה בעלי המוספות המבין לר"י שישעיה כדליתא צנוה ונס שמה אינה מעכבת כדמשמע צנוה כלל מערבינן כפשיטא דתלמודא דליתעמיה יטוקא ומיהו ר"י אלפס ז"ל הביא בהלכות פרק חנון גמרא מתני' כיצד משתמפין הא דלמר רבא דלמרי סבי דפומבדיתא המקדש אם טעם מלא לוגמיו יא' ואם לאו לא יא' מכלל דהלכתא היא ועל המאור לא השיגו צנוה: ז ואחר כך נוטל ידיו עד יטול ידיו וסעוד. הכל פרק ערבי פסחים: אסור

אלא גביל לתורה או טול ברוך כיון שהקידוש בשעת סעודה הוא ואינו אלא במקום סעודה לא חביב הפסא. אמנם מהר"ם היה רגיל לישול ידיו אחר קידוש וכן בשחרית בשבת אחר קידושא רבא וכן ביו"ט ע"כ: ז [ט] במדרש ויכלו יש שלש פעמים חייב אדם לומר ויכלו בשבת אחד בתחלה ואחד לאחר התפלה ואחד על הכוס כנגד שלשה אשר שבפרשת ויכלו ע"כ: [י] בפרק חנון מקדש אם טעם מלא לוגמיו יא' כ"י ע"כ: [כ] כתב מהר"ם בשם רבו הר"ר שמואל בר מנחם שאמר לו בשם הר"ר משה מג"ן ז"ל דהא דאמרין בפרק ע"פ ושיון מביאין את הפת אלא א"כ קידוש ואם הביא פירוש ואם לאו שחלקו ב"ש וכו' וכן לקמן באלו דברים בהלכות סעודה הי מנייהו קדים שיון על שאין מביאין את הפת קודם קידוש על שכל הקודם בפסוק מוקדם לברכה ואם יביא הפת יצטרך לברך על הפת קודם קידוש אבל אם פירש מפה על הפת והיו כמאן דליתיה ואז מקדש עכ"ל. וכן כתב המבדיל על השלחן יורה שלא יא' להם על השלחן ואם יש להם יכנסו מבעד דפרישת וכן איתא בפירוש רשב"ם ע"ש: ח [ל] וכן אמר רב נסים גאון מדרגם בירושלמי מן שוכתו עריבה עליו בליל שמיני מוקדש בביתו ואוכל כסוכה ע"כ: [מ] והמקדש בבית הכנסת אין לו לשעור דכיון דאין קידוש אלא במקום סעודה הרי הוא מועם קודם קידוש אבל יכולים להשקות לקמנים כמו שגדשו דהא דאמרין בפ' חרש דבדילם על ספינן להו היינו בלא כוון נבילות וטריפות ויבוצא בלא דנקא לן מלא תאכלו וכו' אבל קידוש היום מצות עשה היא לא איתא מהר"ם ומנחם נמי לא איתא דמה לנשים דאיתו גופיהו בנות עונשין ושכל שישנו בשמירה ישנו בכוירה לא נפקא לן קמנים דאיתו גופיהו ליתנהו בשמירה, בהלכות ברכות של מהר"ם: [ו] וכתב הטור סימן רמ"ט ונהגין בכל המקומות לקדש בכו' ואני חמיה היאך נתפשט זה המנהג דהא קי"ל כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה ולדירה אין מקדשין אלא לאפקורי אורחין דאכלי ושותי בי כנישתא דלדירה הוי מקום סעודה וכוון דרשתא ליבא אורחים דאכלי ההם קרוב הדבר להיות ברכה לבטלה ע"כ. וכתב בסוף אי אישר חילי אבטליניה ע"כ: [ז] [ג] פירש רבינו הגאון בשם רב יהודה גאון כשיש לברך וקנה"ו כגון יו"ט שחל להיות במצוה שבת ולית ליה חמרא מנוה דמקדש אריפתא מבדיל נמי אריפתא כיון שבאים על השלחן קביע ואי אפשר שלא לסעוד והילכך מקדש על הפת ומבדיל. וכתב מר רב יוחנן דמי שאין לו יין תחלה מברך המוציא ואחר כך מברך המבדיל לו קודש לחול וכו' אלפס פסקו כן במקדשין על הפת וכן רשב"ם בירש פרק ע"פ גבי רבי הא דר"ש שחל להיות אחר השבת רבה אמר קנייה שמכר ברכת יין להבדלה שהיא חוכר שמבדיל על היין אבל קידוש אפילו על פת יכול לקדש כדלמנן ע"כ ובתר הכי גבי הא דנוטל ידיו לא יקדש כתב ח"ל ומדבר שמעין מקדש על הפת ואומר ויכלו ומברך ברכת המוציא ואינו אוכל וגם אינו פורש עד שיקדש אחרי כן ודוקא קידוש אבל הבדלה אינה אלא על הכוס דעל הכוס של יין נתקנה דאמר העשירו קבועה על הכוס ונמי שאין לו יין במקום שרגילין לשתות יין לא יבדיל ורי לו בהבדלה תפלה בסדר רב עמרים עכ"ל. אבל רבינו תם פסק שאין מקדשין על הפת ומפרש הא דפרק ערבי פסחים דרב כי הביא ליה ריפתא מקדש אריפתא בו' פירוש פסוק לריפתא שהיה נוטל ידיו ומקדש על היין ומיד אוכל כעין שאנו עושין וימנין דהביא ליה חמרא וכו' פ' שלא היה רוצה לאכול מיד כי לא לשתות מיד לא לא היה נוטל ידיו אלא מקדש בלבד דאין אכילה ולאחר שעה אוכל דהסובר שיש קידוש שלא במקום סעודה ומקדשין ר"ל השתא הבדלה אין עושין על הפת דאמרינן בת מותב קידוש החמור לא כל שכן וכן משמע בירושלמי דפסחים וברכות דקאמר על מחלוקת ב"ש וכו' אמר זעירי מדברי שניהם נלמד מבדילים בלא יין ואין מקדשים אלא על היין על דעתיה דרבי זירא דאמר מבדילים על השכר וכו' א"ר יוסי בר בון נהגין תמן מקום שאין בו יין שליח ציבור יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחורם מקדש ישראל

עומדין שמדכריהם היא על הכוס: ומאחר שיבדיל ויאמר וכו'. פ' שאל (שבת ק"ג): כי היינו צרי כדנא אמרינן המבדיל בין קדש לחול ומסלחין סליה וכן מומרס אחרת שם כיונא צו ומלקו המפרשים אם צריכה שם ומלכות ובהלכות כתבו שצריכה וכו' שם כלומר אינו ז"ל בין אור לחושך וכו' אלא צא"י אמה המבדיל בין קדש לחול. וכמו הגאונים ז"ל שאל המפלו והבדיל בתפלה יכול לעשות מלאכה ואין צריך לברכה אחרת ולכן הסבירו מן האחרונים ז"ל ועיקר: ובשחרית מקדש וכו'. פ' אלו דברים צנוה (דף נ"א): צ"ה אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על היום. ומ"ס ואינו נוטל וכו'. שם צ"פ ערבי פסחים (דף ק"ו): נטל ידיו לא יקדש וימנחל בסמוך:

ז כיצד הוא עושה וכו'. דברים אלו שכתב רבינו נאמרו בגמרא פ' שלשה שאלו (ברכות נ"א). גבי כוס של צדקה ומפרש רבינו דכוס של צדקה הוא כוס שאומרים עליו דברים היום או צדקה המוון כמזכר פ"ו מהלכות צדקות ולא עוד אלא שעקר הדבר הוא לדענן רבינו צנוה של קידוש כמ"ס. ורש"י ז"ל פ"י כוס של צדקה ברכה המוון: מנהג פשוט הוא בכל ישראל לקרות בתחלה פרשת ויכלו וכו'. כן נהגו ויש להם סמך ממ"ס צ"פ כל כתבי (שבת ק"ט): שאפילו יסוד צריך לומר ויכלו ולפיכך סמכוהו על הכוס:

ושותה מלא לוגמיו ומשקה לכל בני חבורה ואחר כך נוטל וכו'. מסקנת

ההלכות וכל הפוסקים שם (דף ק"א). כשמואל דלמר הכי אין קידוש אלא במקום סעודה. ואמרו שם סבור מיה ה"מ מבית לביא אכל מפנה לפנה לא אמר להו רב ענן דר תחילתא זמנין קיטלין הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואפי' מאגרא לארעא הוה מקדש ע"כ בגמרא ובהלכות. וזה כפשוטו מתמיה על דברי רבינו ז"ל שכתב אכל אם קדש צוית וכו' אכל ראייה בספרי הגאונים ז"ל שכתבו לקדש צוית וללאר כסעודה אם רואה את מקומו מותר שנעשה במקום אחד ואינו דומה כמפנה לפנה ואם אינו רואה את מקומו נעשה כמפנה לפנה ואסור עכ"ל. ממון כך נראה שם מפרשים צוית צוית דירה ויש זה הדברים ועליות מבית דירה לביא אחר היו סבורים שיתערך קדוש אחר אכל מפנה לפנה כגון ממדד לחדר צוית דירה אמת לא. ואלו רב ענן והעם שא"פ: צוית דירה אמת מן הגג למזר היה מקדש. ועוד על זה הפירוש שאל היה פירוש מפנה לפנה צדקה אמת הילכך היה מוציא מיד כונס רב ענן כשהיה רואה שמואל מקדש מארעא לאגרא. ולפי זה הפי' נאמרו דברי רבינו ז"ל ויש זה פירוש אחר: ולמה מקדשין בבית"ג מפני האורחין שאוכלים וכו'. שם מובחר ועכשיו נהגו לקדש שם ואע"פ שאין אורחים אוכלים לפי שטעון שמתקן לא וזה חקנה ממקומה, וכמו ז"ל שלא היו אוכלין צדקה"ג ממש דהא קי"ל דמי כסיות אין אוכלין צדק כמזכיר פ"א מהלכות חפלה אכל צוית הסמון לנדין והיו יושבין שם צדקה שמעיה

ב היה מתאוה לפת יתר מן היין או שלא היה וכו'. שם (דף ק"ו): א"ר צנוה אמר רב נטל ידיו לא יקדש אמר להו רב יתכן וכו'. אכתי לא נח נפשיה דרב ושכמינן שמעמיה זמנין קיטלין הוה קאימנא קמיה דרב זמנין דחציצה ליה ריפתא מקדש אריפתא זמנין דחציצה ליה חמרא מקדש אחרת. וזה פירוש רבינו נטל ידיו לקדש קס"ד שלא יקדש כלל אלא אמרים מקדשין לו ואפשר שהיו סבורים שאין מקדשין על הפת. ואמר להו רב יתכן דרב היה מקדש על הפת כשהיה חציץ לו וא"כ כשנטל ידיו מקדש על הפת וזה פירוש נכון וכן כתבו מן הגאונים ויש מי שפירש דהא דר"י פליגא לגמרי דלרב צנוה שאין הדבר תלוי בנטייה אלא בחציצות וע"ז נהגו ליעול ידיו לקדש אחר"כ כיון ע"כ:

ומזה

הנהגות מיימוניות

[א] כבית הלל דאמר בפרק אלו דברים מונוס את הכוס ואחר כך נוטלים לידים תבך לנטיה ברכה וכו' כדאיתא התם. ומצאתי בשם רב עמרים גאון הנוטל ידיו לא יקדש מ"ט דיון אין צריך לנטיה דאמרין הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגבי הרוח ופת הוא דמקוץ נטילה וכוון נוטל ידיו עקר דעתיה מן היין ושם על הפת לפיכך אם נוטל ידיו לא יקדש עכ"ל. וכן כתב הר"ר אליעזר בר יב"ק שעקר נטיה דידים לאחר קידוש וכו' בדיעבד אם נטל ידיו קודם ואחר כך קידש אין חזר ונוטל והביא ראייה מהא דפירקין דרב וימנין הביא ליה ריפתא הוה מקדש אריפתא ואז היה נוטל ידיו תחלה ורשב"ם פסק דלא הוי היסח הדעת בדיעבד וכן מצאתי בתוספות ע"פ וכן פסק רבינו שמואל ורבינו יואל ובנו רבינו אברהם לכתחילה וראיה מהא דפרק כל הבשר נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה בו' וכו' שם הבא ואע"פ שלא התנה בפירוש כיון דרעתיה כיון כאילו התנה בפירוש ועוד דלא הוי הבא ואע"פ שהם אכלו חביב הפסא. אמנם מהר"ם היה רגיל לישול ידיו אחר קידוש וכן בשחרית בשבת אחר קידושא רבא וכן ביו"ט ע"כ: ז [ט] במדרש ויכלו יש שלש פעמים חייב אדם לומר ויכלו בשבת אחד בתחלה ואחד לאחר התפלה ואחד על הכוס כנגד שלשה אשר שבפרשת ויכלו ע"כ: [י] בפרק חנון מקדש אם טעם מלא לוגמיו יא' כ"י ע"כ: [כ] כתב מהר"ם בשם רבו הר"ר שמואל בר מנחם שאמר לו בשם הר"ר משה מג"ן ז"ל דהא דאמרין בפרק ע"פ ושיון מביאין את הפת אלא א"כ קידוש ואם הביא פירוש ואם לאו שחלקו ב"ש וכו' וכן לקמן באלו דברים בהלכות סעודה הי מנייהו קדים שיון על שאין מביאין את הפת קודם קידוש על שכל הקודם בפסוק מוקדם לברכה ואם יביא הפת יצטרך לברך על הפת קודם קידוש אבל אם פירש מפה על הפת והיו כמאן דליתיה ואז מקדש עכ"ל. וכן כתב המבדיל על השלחן יורה שלא יא' להם על השלחן ואם יש להם יכנסו מבעד דפרישת וכן איתא בפירוש רשב"ם ע"ש: ח [ל] וכן אמר רב נסים גאון מדרגם בירושלמי מן שוכתו עריבה עליו בליל שמיני מוקדש בביתו ואוכל כסוכה ע"כ: [מ] והמקדש בבית הכנסת אין לו לשעור דכיון דאין קידוש אלא במקום סעודה הרי הוא מועם קודם קידוש אבל יכולים להשקות לקמנים כמו שגדשו דהא דאמרין בפ' חרש דבדילם על ספינן להו היינו בלא כוון נבילות וטריפות ויבוצא בלא דנקא לן מלא תאכלו וכו' אבל קידוש היום מצות עשה היא לא איתא מהר"ם ומנחם נמי לא איתא דמה לנשים דאיתו גופיהו בנות עונשין ושכל שישנו בשמירה ישנו בכוירה לא נפקא לן קמנים דאיתו גופיהו ליתנהו בשמירה, בהלכות ברכות של מהר"ם: [ו] וכתב הטור סימן רמ"ט ונהגין בכל המקומות לקדש בכו' ואני חמיה היאך נתפשט זה המנהג דהא קי"ל כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה ולדירה אין מקדשין אלא לאפקורי אורחין דאכלי ושותי בי כנישתא דלדירה הוי מקום סעודה וכוון דרשתא ליבא אורחים דאכלי ההם קרוב הדבר להיות ברכה לבטלה ע"כ. וכתב בסוף אי אישר חילי אבטליניה ע"כ: [ז] [ג] פירש רבינו הגאון בשם רב יהודה גאון כשיש לברך וקנה"ו כגון יו"ט שחל להיות במצוה שבת ולית ליה חמרא מנוה דמקדש אריפתא מבדיל נמי אריפתא כיון שבאים על השלחן קביע ואי אפשר שלא לסעוד והילכך מקדש על הפת ומבדיל. וכתב מר רב יוחנן דמי שאין לו יין תחלה מברך המוציא ואחר כך מברך המבדיל לו קודש לחול וכו' אלפס פסקו כן במקדשין על הפת וכן רשב"ם בירש פרק ע"פ גבי רבי הא דר"ש שחל להיות אחר השבת רבה אמר קנייה שמכר ברכת יין להבדלה שהיא חוכר שמבדיל על היין אבל קידוש אפילו על פת יכול לקדש כדלמנן ע"כ ובתר הכי גבי הא דנוטל ידיו לא יקדש כתב ח"ל ומדבר שמעין מקדש על הפת ואומר ויכלו ומברך ברכת המוציא ואינו אוכל וגם אינו פורש עד שיקדש אחרי כן ודוקא קידוש אבל הבדלה אינה אלא על הכוס דעל הכוס של יין נתקנה דאמר העשירו קבועה על הכוס ונמי שאין לו יין במקום שרגילין לשתות יין לא יבדיל ורי לו בהבדלה תפלה בסדר רב עמרים עכ"ל. אבל רבינו תם פסק שאין מקדשין על הפת ומפרש הא דפרק ערבי פסחים דרב כי הביא ליה ריפתא מקדש אריפתא בו' פירוש פסוק לריפתא שהיה נוטל ידיו ומקדש על היין ומיד אוכל כעין שאנו עושין וימנין דהביא ליה חמרא וכו' פ' שלא היה רוצה לאכול מיד כי לא לשתות מיד לא לא היה נוטל ידיו אלא מקדש בלבד דאין אכילה ולאחר שעה אוכל דהסובר שיש קידוש שלא במקום סעודה ומקדשין ר"ל השתא הבדלה אין עושין על הפת דאמרינן בת מותב קידוש החמור לא כל שכן וכן משמע בירושלמי דפסחים וברכות דקאמר על מחלוקת ב"ש וכו' אמר זעירי מדברי שניהם נלמד מבדילים בלא יין ואין מקדשים אלא על היין על דעתיה דרבי זירא דאמר מבדילים על השכר וכו' א"ר יוסי בר בון נהגין תמן מקום שאין בו יין שליח ציבור יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחורם מקדש ישראל

הצרפתים במל את התינוק ביום הכפורים או בתענית צבור דמברכין אכסא דחמרא בורא פרי הגפן ומטעמינן לינוקא. וזהו שנהגו תינוקות בכל מקום לטעום כסא דקדושא בבי כנשתא. ואף על גב דהא נמי לא ניתא לי שפיר משום דאשכחית בה פירכא מכשותא דרב משרשיא דבפרק תולין (דף קל"ט) דלאו מילתא דקביעא ואפילו הכי אמרינן בה וליתן לתינוק ישראל ופריקו דילמא אתי למסרך. והדברים עתיקים אלא שמנהגן של ישראל תורה היא.

[שור"ת הרשב"א ח"א סי' שכ"ג. ור' גם שם סי' ל"ז]

*

שאלת הא דאמרינן (פסחים דק"א.) ושמואל ל"ל לקדושי בבי כנישתא לאפוקי אורחין ידי חובתן דאכלי ושתי בבי כנישתא וקשיא לן עלה דהא דקי"ל דאין אוכלין בבתי כנסיות (מגילה דכ"ח.) ואין שותין בהם ואפילו בבתי כנסיות שבבבל נמי דהא אמרינן דאין נוהגין בהם קלות ראש ואין לך קלות ראש גדולה מזו. אלא דאכלי בבית הסמוך לבהכ"נ קאמר וא"כ היכי נפקי ידי קידוש דהא מבית לבית. ושמעתי שיש מפרשים מבית לבית היינו מרשות זו לרשות אחרת ומפנה לפנה מקיטון לטרקלין ומארעא לאיגרא ומבית לעליה ואע"פ שיש ארובה פתוחה ביניהן. וה"ר יצחק בן גיא ז"ל כתב ולקדש בבית ולצאת לחצר לסעוד שם אם רואה מקומו הראשון מותר. ולפי זה אפשר דאורחין יוצאים ידי חובתן כשרואים ממקום סעודתן בית הכנסת שמקדשין בו ונעשה כבית אחד ואין דעתי נוחה באלו הענינים.

תשובה הפי' שכתבת כך מקובל בידינו גם דברי הרב רבי יצחק ז"ל נוחין הן ואיני יודע למה אתה דוחה אותן כי זה נראה לי אמת מן הגמרא. גם יש לפרש שאוכלין בבהכ"נ ממש וכן היא כתובה אצלי והטעם לפי שבתי כנסיות שבבבל תנאם הוא כך שאם הוצרכו אנשי העיר להאכיל שם עניים או להשכיבם שם מותר. וכן לעשות בהם צרכי הרבים לפי שעה חוץ מחשבונות שאינם של מצוה שהוא חול גמור וכ"ש אם הוצרכו לכך לצורך בבהכ"נ עצמו כההיא דמר בר רב אשי דעייל לפורייה התם עד דתקון שופכי כדאיתא בפ"ק דבבא בתרא [דף ג':]. וכן חכמים ותלמידיהם מותר להשתמש בהן ולאכול בהן והוא שהוצרכו לכך כגון שהמקום דחוק להן. ואפי' בבתי מדרשות דחמורין טפי מבתי כנסיות מותרין הם לתשמישי ת"ח ולאכול בהם ולישן בהם ודוקא לחכמים ותלמידיהם אבל איניש אחרינא לא וגרסינן בירושלמי במס' מגילה [פ"ג ה"ג] ר' אמי מפקד לספרייא אין אתא לגביכון איניש מלוכלך בדאורייתא תהון מקבלין ליה ולחמריה ולמניה. פי' מלוכלך משוח יבטח כי יגיה ירדן אל פיהו אפילו לכלוך פה אין בו. ומה שכתב הרב ז"ל לא יקדש בבית זה ויאכל בבית אחר אבל אם קדש בזוית זו אוכל בזוית שניה.

וקשיא לך דהא אמרינן דאפילו מפנה לפנה צריך לקדש הדין עמך. אלא שאפשר לומר שזוית שאמר הרב ז"ל אינה פנה שהזכרה בגמ' אלא בזוית הבית עצמו קאמר וזה דחוק מאוד ואפשר שהרב ז"ל פסק דמפנה לפנה אינו צריך לחזור ולקדש וסמך לו על מה שהשוו רב ושמואל (פסחים ד"ק ע"ב) במקדש בבית הכנסת ידי יין לא יצאו אע"פ שנחלקו בקידוש דאלמא שינוי מקום לגבי יין חמור משינוי מקום לגבי קידוש [דכל] שאינו שינוי מקום לגבי יין כ"ש דלא הוי שינוי מקום לגבי קידוש ואילו גבי יין אמרו יתיב רב אידי ב"ר אבין קמיה דר"ח וקאמר משמיה דרב הונא (שם דף קא:) הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא מבית לבית אבל מפנה לפנה לא א"ל רב אידי בר אבין במתניתא כו' כוותיק וסבר הרב דכ"ש לגבי קדוש דלא הוי שינוי מקום ואע"ג דשמואל [לא] מקדש אפי' מארעא לאיגרא לא קי"ל כוותיה דלא אודו ליה דאין קידוש אלא במקום סעודה ובמקום סעודה חשיב כל שהוא באותו בית מפנה לפנה ומארעא לאיגרא על זה נראה לי שסמך הרב ז"ל וקרוב הוא אבל זה שלא כדברי הרב אלפסי ז"ל ושאר הגאונים ז"ל דלענין ברכה דוקא הוא מפנה לפנה אינו שנוי אבל בענין קידוש דבעי' דוקא במקום סעודה אינו קרוי מקום סעודה עד שיהא במקום שרואה אותו מקום שקידש שם.

[שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רע"ח]

*

עוד אמרו בירושלמי (סוף פ' כיצד מברכין ובס"פ לולב וערבה) מי שסוכתו ערבה לו ביו"ט האחרון של חג הרי זה מקדש בתוך ביתו ואוכל בסוכה עד כאן. משמע שיכול אדם לקדש שלא במקום סעודה היכא שהתנה כגון זה א] ופליגא דשמואל דאמר שמואל (פסחים ד' ק"א) אין קידוש אלא במקום סעודה ושלא חלק בין התנה ללא התנה. ועוד מדאמרינן אמר אביי כי הוינן בי מר וכו' ואילו יכול להתנות על זה מפני מה אמר להם טעמו מידי והעיקר הוא כתלמודא דידן ולא שבקינן תלמודא דידן מפני הירושלמי. ולכן אסור לקדש שלא במקום סעודה אפי' התנה...

[שו"ת הרשב"א ח"ז סי' רצ"ה]

*

...ומה שכתבת על הירושלמי שבפ' ערבי פסחים דשמואל לא סמך על זה כי מסברתו אמ'.
זו מגין לך, שאע"פ שלא נזכר בתלמוד שלנו אין בכך כלום, כי לעולם אנו

[א' ע' ברא"ש ובר"ן ובמרדכי כאן מ"ש בזה משם רב נסים גאון ע"ש.

שבשדות. אפי' מארעא לאיגרא הוה מקדש. אין זה ראייה שמקדשין מפנה לפנה, שיותר יש עקירות מארעא לאיגרא ממה שיש מפנה לפנה, אלא לומר דלא בעינן מבית לבית, ולמדנו שאין הקביעות תלוי בבית אלא במקום הסעודה ומעתה אפי' מפנה לפנה. [ועיילי ליה מניה לבי גנונא דרבה בריה]. בכאן למדנו שאין קדוש אלא במקום סעודה ואע"פ שהיה דעתו לאכול שם ונמלך לאכול במקום אחר, ומקדוש של בית הכנסת למדנו שאין קדוש אלא במקום סעודה כשדעתו לאכול בבית אחר, מעתה בכל ענין אין קדוש אלא במקום סעודה, וזה פשוט אע"פ שלא נראה כן במה שאמרו בירושלמי במסכת סוכה [פ"ד ה"ה] בענין מי שהיתה סוכתו [עריבה] עליו ביום טוב האחרון. ולא תימ' דוק' כשהוא אוכל במקום אחר ולא במקום הקדוש, אלא אם לא אכל במקום הקדוש אין הקדוש מועיל לו, והיני עובדא דאביי ורבה. אחד

14

מקדש. כלומר והלכך ה"ה מפינה לפינה בחד ביתא. ומסתבר דוקא כשאנו רואה משם מקום סעודתו אבל אם רואה מקומו משם והוא בחד ביתא מפנה לפנה שאנו חולק רשות יצא דומיא דשתי חבורות (יט) דבזמן שרואין אלו את אלו מצטרפין (ח"י) (כ).

ולא מקדש לכו ולא מתאכל לכו. כך גרסת הספרים וגרסת הרב אלפסי ז"ל (כא). כלומר לא מקדש לכו משום דלא מתאכיל לכו דאין קידוש אלא במקום סעודה ולאו דוקא לא מתאכיל לכו בלא נר אי בעי, [אלא] (כב) אורחא דמילתא נקט דאין דרך לאכול בלא נר (כג).

עמוד ב'

הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא מבית לבית אבל מפינה לפינה לא. ולא דמי לקידוש דבעינן מקום סעודה ממש ומקום פיתא גרים, אבל הכא בעקירות גמורה תליא מילתא ומפנה לפנה לא הוה עקירות (כד). ופ"י שנוי המקום בין שהלך למקום אחר ואכל שם

לקידוש אבל משום סעודה אין חשש ע"כ. אך דברי התוס' צ"ע שהרי כתבו דג' סעודות יכול לעשות למחר, וקשה א"כ למה הוצרכו לעיל בד"ה טעימו לומר דטעימו היינו לחם, הא י"ל דג' סעודות יקיימו למחר ועכשיו יאכל רק מיני תרגימא כדי שיהא קידוש במקום סעודה. ועי' בב"י סי' רע"ג אחר שהביא דברי הראשונים הנ"ל שא"צ לאכול במקום הנר כתב להוכיח מתוס' שבת דף כ"ה ע"ב ד"ה הדלקת, דחובה הוא שיסעד במקום הנר משום עונג, ולפ"ז אין לאכול בלי נר עיי"ש, ונראה דאין מחלוקת דכו"ע ס"ל כשיש לו נר חובה לאכול במקום נר, משא"כ שיכבה נר עדיף שיסעד בלא נר ממה שלא יסעד לגמרי.

(כד) ועי' בר"ן שכתב כעין זה. אבל מפינה לפינה לא. ואע"ג דלעיל גבי אין קידוש אלא במקום סעודה מסקינן דאפילו מפינה לפינה. היינו טעמא משום דקביעות סעודה לא הוי אלא במקום סעודה ממש שאין דרך בני אדם לקבוע מקום סעודה בתוך כל הבית, אבל גבי שתיית יין אין אדם מיוחד מקום מיוחד בביתו לשתייתו, הלכך משמע דדעתו ומיני דגן דאדם קובע באכילתן מקום מיוחד כל ששינהו אפילו מפינה לפינה צריך לברך עכ"ל, מחדש הר"ן דגם בברכת הנהנין בדברים שאין דרך בני אדם לקבוע מקום סעודה בתוך כל הבית הוי עקירה מפינה לפינה, ורק גבי שתיית יין וכדומה שאין אדם מיוחד מקום מיוחד לשתייתו א"צ לחזור ולברך בעקר מפינה לפינה, אבל רבינו ס"ל בין ברכת הנהנין ובין לקידוש דפינה לפינה הוי עקירה רק לגבי קידוש במקום סעודה ולא לגבי

רבינו אלו, והמ"מ פכ"ט ה"ח ובספר המכתם אבל העירו דלפ"ז לא אתי שפיר הגמ' אפילו מארעא לאיגרא דיש לחלק דמפנה לפנה הוי יותר כחד מקום. ונראה דס"ל שעיקר ראייה דלא בעינן הקביעות בביתו אלא במקום הסעודה וה"ה מפינה לפינה ג"כ דינא הכי וכ"כ הר"ן.

(יט) ברכות דף נ' ע"א.

(כ) כ"ה בר"ן כאן ובמ"מ פכ"ט הל' שבת ה"ח בשם הגאונים, ובטור סי' רע"ג בשם רב שר שלום בשם רבותינו והריטב"א כאן. ועי' במג"א שם סק"ג שהוכיח דאפילו רואה רק קצת מקומו סגי כמו גבי בהמ"ז עיי"ש. וראה בתלמיד הרשב"א שכתב וכל שרואין המקדש מותר, וכשתי חבורות האוכלות בבית אחת, שאם רואין אלו את אלו מצטרפין לזימון ע"כ, משמע דבעינן רואין המקדש. אכן מרבינו ושאר ראשונים מבואר דסגי לראות מקומו של המקדש.

(כא) לפנינו הגירסא ולא מקדש לכו בבית אכילה.

(כב) "אלא" כ"נ להגיה.

(כג) וכ"כ הרא"ש סי' ה' וז"ל יש רוצים להביא ראייה שאין מקדשין אלא לאור הנר ומפרשי מתעקרא לכון שרגא ולא תיכלו לקדש בלא נר. וליתא דה"פ ולא תאכלו בלא נר אבל אם היו רוצים לאכול בלא נר היו יכולים לקדש. וכ"כ מהרש"א בתוד"ה ובקידושא וכ"כ הטור סי' רע"ג. אבל המרדכי (דף ל"ה מדפי הספר) חולק ופ"י ובקידושא דהכא לא נפקיתו פ"י כי צריך נר

כֹּהֵא דְבִנֵּי אָדָם שֶׁקִּדְּשׁוּ בְּבִיהֶכ"נ בֵּין שֶׁהֵלֵךְ לִמְקוֹמוֹ הִרְאֵשׁוֹן שִׁינוּי מְקוֹם מִקְרֵי כֹהֵא דְחֻבְרִים שֶׁהָיוּ מְסוּבִּין וַיֵּצְאוּ וַחֲזָרוּ (דְּאִיתִיָּה הִשְׁתָּא עֲלָה דְעֻלְמָא לֹא שְׂנָא).

הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאין טעונין ברכה אחריהן במקומן. פ"י שאין להם קבע ואין קובעין להם מקום והלכך שינוי מקום אפילו חזר למקומו לא אמרינן לקבעיה הדר דאין להם מקום קביעות כלל אבל בדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן שיש קבע לאכילתן א"צ לברך מ"ט לקבעיה הדר. ודוקא בשינוי החוזר אבל אם נעתק ממקום למקום כל שכן דצריך לברך דהרי יש כאן עקירות גמורה, ואדרבה צריך ברכה למפרע במקומו הראשון (כה). ופ"י הרב אלפסי ז"ל דברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן כגון פירות ויין. ונראה מדבריו דכל הפירות בכלל (מה) יין (כו) שמברך לאחריו מעין שלש, [ד]מ"מ [אין] אדם קובע סעודתו עליהן ואין הכל תלוי בנוסח הברכה אלא בקביעות. ורבינו שמואל ז"ל (כו) שפ"י דברים שאין טעונין פירות (כה) שמברכין עליהן בורא נפשות בלבד, לא נראו דבריו דהכי קרי להו טעונין ברכה, והא בעלמא, לברכת בורא נפשות ולא כלום קרי לה (כט). ועוד דהא איתא לקמן (ל) תניא כוותיה דר' יוחנן חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריכין לברך אלמא יין מדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן הוא ומשו"ה מסייעינן מינה לרי' יוחנן ולא לרב חסדא דאי מדברים הטעונין ברכה לאחריהם במקומן לסייעיניה לרב חסדא מינה דאיהו אמר בהו הכי דלקבעי הדר (לא). אלא שהוא ז"ל (לב) אזיל למעמיה וגרים בה תניא כוותיה דרב חסדא כדבעינן למכתב ומ"מ כיון דאמרינן בסמוך דר' יוחנן אית ליה הכי אפ"י בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן ואנן לא שמעינן ליה דאמר הכי בהדיא אלא בהא דאף ידי יין נמי יצאו ש"מ דיין נמי מדברים שאינן טעונין ברכה לאחריהן במקומן הוא. ומעתה ה"ה לכל פירות וברכה, הרב אלפסי ז"ל (ל).

במקום אחר א"צ לברך, וכ"כ המכתם ובר"ן כאן.
(ופלא שבחי' הר"ן נקיט כרבינו וצ"ע).

(כו) כוונתו כמ"ש הר"ן דכל פירות של ז' המינים דומיא דין.

(כז) בד"ה בדברים.

(כח) "ברכה לאחריתו כגון" כ"נ להגיה.

(כט) ברכות דף ל"ז ע"א.

(ל) דף ק"ב ע"א.

(לא) וכ"כ בחי' הר"ן ורבינו דוד כאן.

(לב) רשב"ם בד"ה תניא.

(לג) חסרון הניכר יש כאן, וכוונתו לכל פירות שמברכין עליו ברכה היינו ברכת מעין שלש, דברכת בורא נפשות לא כלום קרי לה, הוי דברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומו לפירוש הרי"ף.

ברכת הנהנין וצ"ב הסברא. ונראה דלכאורה אין סברא לומר דיציאה מחדר לחדר הוי עקירה שבדרך כלל אמרינן דכל שכבית אחד הוי כמקום אחד, ורק חידוש הוא כאן שצריכין שיהא על מקום אחד ממש, ולכן גם מפינה לפינה נמי עקירה קרי ליה, דהרי אינה מקומו של סעודה ממש, וזה מבואר בדברי הר"ן שהובא לעיל באות י"ח, דלענין קידוש דבעינן מקום סעודה ממש ומקום פיתא גרם, לכן בשינוי כל דהו כגון פינה לפינה הוי עקירה, משא"כ בברכת הנהנין כל שהוא באותו בית הו"ל עדיין נמצא באותו מקום לא הוי עקירה רק לבית אחר, אבל התוס' ס"ל דגם לענין קידוש הואיל והם בחדר אחד נקרא אותו מקום, והר"ן ס"ל לחלק בדברים שאדם קובע באכילתן מקום מיוחד אז הוי שינוי גם מפינה לפינה, אבל בדבר שאין דרך ב"א לקבוע מקום מיוחד אז א"צ לברך בעקר מפינה לפינה.

(כה) וכ"כ המאירי ורבינו דוד כאן, ובחי' הר"ן. אבל רש"י ורשב"ם ד"ה אבל פירשו כשחוזר ואוכל אפילו

רעג פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[דא] המתענה בשבת אם יכול להוציא אחרים ידי קידוש ביום: סומא היאך פוטר בני ביתו: [הא] כוס מילה שהיא בשבת ישקה לחינוך: [ו] אם צריך לאכול במקום נר: [ז] קידש על דעת לאכול שם ונמלך לאכול במקום אחר או קידש על דעת לאכול במקום אחר ונמלך לאכול שם: [ח] אם לא אכל אחר קדש כוית לא יצא ידי קדוש:

[א] אמר שמואל אין קידוש

אלא במקום סעודה. נרש

פרק ערבי פסחים (קא.) וטעמא

משום דכתיב (ישעיה נח יג) וקראת

לשבת עונג עונג במקום קריאה שם תהא

עונג ואע"ג דרב ורבי יוחנן פליגי

עליה פסקו הר"ף (כ.) והרא"ש (סי

ה) והתוספות (ק: ד"ה ידי קידוש)

כוותיה משום דכמה אמוראי סבירא

להו כוותיה וכן פסק הרמב"ם בפרק

כ"ט (ה"ט): **וכתב הר' ניסים**

דוקא שלא היה דעתו תחלה וכו'

ומפרשים התוספות דבריו הא

דמהני תנאה וכו'. שם, וכן כתב

גם כן הרא"ש (שם) אה, וטעמא

משום דגמרא דידן משמע דאין

תנאי מועיל לקדש ציט זה על דעת

לאכול במקום אחר וצירושלמי (נרכס

פ"ו ה"ו) קאמר דמועיל ולפיכך חילקו

דגמרא דידן מיירי בצמצית ציט

ומשום הכי לא מהני תנאה אצל

רעג א אמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה. בפרק

ערבי פסחים (ריש דף קא.) וכתב הר"ף מאי טעמא

דכתיב וקראת לשבת עונג עונג במקום שקראת שם תהא עונג ומפורש

לשם כסוגיא דלש קידש במקום אחד ולא לכל כלום אלא הלך למקום

אחר לאכול לשם אסור לו לאכול עד

שיחזור ויקדש: **ומ"ש וכתב**

רבינו ניסים וכו' ומפרשים

התוספות וכו'. שם (דף ק ע"ב)

ד"ה ידי קידוש כתבו כן כדי ליישב

שלא יחלוק חלמוד שלנו עם

הירושלמי: **ומ"ש בשם רב שר**

ש"ם. טעמו דמדמי ליה לשמי

תצורות שהיו אוכלין ציט אחד לעיל

בסימן קל"ה:

סימן רעג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] פירוש אין קידוש אלא במקום סעודה ויתבאר עוד בסמוך:

[ב] יכול לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם ולא יטעום: אם קידש הוא כבר אם יכול לקדש לאחרים:

[ג] פירוש אין קידוש אלא במקום סעודה: [ד] קידש בביתו ושמע שכנו אם יצא: [ו] רצה לאכול בחושך

יכול לקדש בלא נר:

[א] אמר שמואל אין קידוש (ב) אלא במקום סעודה וקיימא לן כוותיה. וכתב

רבינו ניסים דוקא שלא היה דעתו תחלה לאכול במקום אחר אבל אם קידש

כאן על דעת לאכול במקום אחר שפיר דמי ומפרשין התוספות דבריו (ג) הא

דמהני תנאה לקדש כאן על דעת לאכול במקום אחר דוקא כששני המקומות

בבית אחד כגון מחדר לחדר או מאגרא לארעא אבל מבית לבית לא מהני

תנאה, ובחדר אחד מפינה לפינה לא שייך שינוי מקום שאפילו אם קידש כדי

לאכול בפינה זו ונמלך לאכול בפינה אחרת לא הוי שינוי מקום אפילו הוא

גדול הרבה, ורב שר שלום [ב] כתב [א] כל זמן שרואה מקומו מותר אפילו מבית

ירושלמי מיירי כששני המקומות ציט אחד אצל הר"ן (כ. סוד"ה סוד) כתב דלא נהירא דכיון דלענין קידוש אע"פ ששני המקומות ציט

אחד דינא כשי ציט אין לחלק ציט אלא ודאי דירושלמי פליגא ואין כגמרא דידן נקטינן: **ובחדר אחד מפינה לפינה לא שייך שינוי**

מקום וכו'. שם אהא דאמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה סוד מיהה הוי מילי מצית ציט אצל ממקום למקום ציט ציטא לא

אמר ליה רב ענן זימנין סגיאין הוי קאימנא קמיה דשמואל ונחית מאגרא לארעא והדר מקדש וכתב הרא"ש (שם) ואפילו מאגרא לארעא

הוי מקדש והוא הדין מחדר לחדר אצל מפינה לפינה ציט אחד אפילו טרקלין גדולים אינו צריך לצרף והכי אמרינן בשמעתין דמפינה לפינה

לא חשיב שינוי מקום וכן כתבו התוספות (קא. ד"ה אצל), וכן הם [א] דברי הרמב"ם בפרק כ"ט (שם), והר"ף (כ.) גורס אצל מפינה לפינה

לא אמר ליה רב ענן זימנין סגיאין וכו' ואפילו מאגרא לארעא הוי מקדש ופירש הר"ן (שם) מפינה לפינה ציט ציטא לא, וכתב עוד ואפילו

מאגרא לארעא הוי מקדש, ואע"ג דליכא למיפשט מהא מפינה לפינה אפילו הכי כיון דמצית ציט לאו דוקא אצל ציטא אין הקציעות חלי ציט

אלא במקום סעודה ומעתה אפילו מפינה לפינה, והרב המגיד אע"פ שהיה גורס מפינה לפינה י"ש הגירסא לשיטת הרמב"ם שפסק דכדברי

התוספות והרא"ש דלש קידש ציט זו אוכל ציט שנייה. ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימין בכך הכי נקטינן וכל שכן שהתוספות

סוצרים כן וגם כי דברי הר"ף אפשר להתפרש כן וכמו שפירש הרב המגיד אומה גירסא כדעת הרמב"ם (א): **ודברי רב שר ש"ם שכתב**

רבינו דהק"א אפילו במבית דהצד אם רואה את מקומו. כן כתב הרב המגיד בפרק כ"ט (ה"ט) בשם הגאונים (ספר העמים סי' קמו, ר"ן

דרכי משה

רעג (א) ובמרדכי פרק ערבי פסחים (לה.) דמבית לסוכה הוה כמפינה לפינה. וז"ל הר"י מולין (ש"ת מהרי"ל החדשות סי' לב) דאפילו

באותו מקום שקידש אם אין דעתו לאכול שם לאלתר מיקרי שלא במקום סעודה אן ואין לחלק בין זמן קצר לזמן ארוך, אבל אם

היה דעתו לאכול שם מיד אפילו שהיה בדרך זמן גדול גן עד שמגיע לשם חשוב במקום סעודה, ואפילו בטרקלין גדולים חשוב מפינה

לפינה במקום סעודה עכ"ל:

דרישה

רעג (א) אמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה. וכתב הר"ף מאי טעמא

דכתיב וקראת לשבת עונג עונג במקום שקראת שם תהא עונג ומפורש

לשם כסוגיא דלש קידש במקום אחד ולא לכל כלום אלא הלך למקום

אחר לאכול לשם אסור לו לאכול עד

שיחזור ויקדש:

פרישה

רעג (ב) אמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה. וכתב הר"ף מאי טעמא

דכתיב וקראת לשבת עונג עונג במקום שקראת שם תהא עונג ומפורש

לשם כסוגיא דלש קידש במקום אחד ולא לכל כלום אלא הלך למקום

אחר לאכול לשם אסור לו לאכול עד

שיחזור ויקדש:

חדושי מהר"ח והגהות

רעג (א) עיין שירי נכנס הגדולה (הגהות כ"י אות א):

הגהות והערות

רעג (א) כוונתו למה שהביאו התוס' והרא"ש שם מספר מגילת סתרים שהוא לרב

נסים גאון. ועיין באליה רבה כאן סק"א ד"ה שוב, שהתוס' והרא"ש

שחילקו בין מחדר לחדר לבין מבית לבית, לא כתבו כן בשיטת רב נסים עי"ש:

[ב] הובא ברי"ף גיאת ע"י. ובביאור שיטת רב שר שלום עיין באריכות באבן

העזר לעיל ריש סימן קע"ח (והעתקנו אותו בילקוט מפרשים בסוף השו"ע כאן

ב וראיתי כתוב על שם הגאונים מי שקידש דאנשי ביתו וכו'. פירוש דכשלא קידש כלל מתחלה וזא אלל אנשים אחרים ודאי מקדש להם ומוציא את עצמו וגם את האחרים ושופה לשם כוס יין שחייב עליו זכרה אחרונה דהיינו רביעית והוי ליה קידוש

גיאמ הל' קידוש ע' י' וגם הר"ן (שם) כתב מיהו איכא למאן דאמר דהני מילי היכא דלא חזי ליה דוכתא דקדיש ביה אכל חזי ליה דוכתא דקדיש ביה לא נריך ומדמו לשתי תצורות שהיו אורכות צדים אחד [ד] דתנן בפרק ג' שאלו (נצטט ג.) דמומנין כחמס:

[ד(א)] יבול אדם לקדש

לאחרים וכו'. כן כחצ

ה"ר"ש ז"ל פרק ערצ פסחים (פ)
 (ה) וכחז להי משמע מדאמרין
 הם למקדשין ציט הכנסת להויל
 אורחין ידי מונס ומסממל אחד
 מנני העיר מקדש להם: וכו' ש
 דאע"ג דבברכת היין אינו יכול
 להוציא אחרים וכו' עד אע"פ
 שאינו נהנה. פשוט סוף פרק
 ראובו ציט דין (ר"ה כט:), ומיהו
 כתב המרדכי בפרק ערצ פסחים

לחצר ואם לאו אסור: [ד'] (ג) יכול אדם לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם דלדידהו הוי מקום סעודה [ב] דאע"ג דבבבבבב היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה עמהם כיון דהאי בורא פרי הגפן הוא חובה לקידוש היום (ז) כקידוש היום דמי ויכול להוציאם אע"פ שאינו נהנה [עמהם], וצריך לזוהר שלא יטעום עמהם שאסור לו לטעום עד שיקדש במקום סעודתו. וראיתי כתוב על שם הגאונים מי שקידש לאנשי ביתו ובא אצל אנשים

להוֹצִיא אֶת שְׂאִיטוֹ בָּקִי אֲבָל לֹא לְהוֹצִיא אֶת הַבָּקִי וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ לִימֹר מִי שֶׁקִּדֵּשׁ לֵאנְשֵׁי בִּיטוֹ אֵלֶּה הוּא לִיָּה לִימֹר בְּסֶמֶס מִי שֶׁקִּדֵּשׁ וְכֵן אֲבָל אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, וְהֵן דִּנְקֹט לֵאנְשֵׁי בִּיטוֹ אֵינִי אֵלֶּה לְאֻרֻי דְּיוֹקָא דְּאֵם קִידֵשׁ תַּחֲלֵה לַעֲמֹנָה אוֹ גַם לֵאנְשִׁים אֲחֵרִים וְאַחֵר כִּךְ בָּהּ לֵאנְשֵׁי בִּיטוֹ מִקִּדֵּשׁ לָהֶם כִּיּוֹן שְׂאִיטִים יוֹדְעִים וְכַדְפִּירֶשְׁתִּי, וְלִפִּי שְׂמַחֲלֵת הַדַּעַת לֹא הִיוּ מוֹבִינִים כִּךְ דְּבָרֵי הַגְּאוֹנוֹים הָאֵלֶּה תַּמָּה עֲלֵיהֶם רְבִינוֹ לְמַה לֹא יִחְזוֹר וְיִקְדֵּשׁ לְהוֹצִיא אֲנָשִׁים אֲחֵרִים יְדֵי חוֹבַת קִידוֹשׁ הֵלֵךְ כָּל הַבְּרֻכּוֹת אַע"פ שִׁילָא מוֹצִיא וְכו' וְאֶחָ"כ כְּתוּב וְכו'ג (חולקִים) [מִלְקָן] וְכו' כְּלוּמָר דֶּה־שַׁחֲא אֵיכָא נָמִי לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַגְּאוֹנוֹים הֵלְלוּ שְׂגָם הֵם כִּיּוֹן כְּדִבְרֵי הַרֵב לַחֲלֹק בְּצֶךְ דְּבִיחַ מִמַּעֲשֵׁב הֵן דְּכַתְּבוּ מִי שֶׁקִּדֵּשׁ לֵאנְשֵׁי בִּיטוֹ וְלֹא כְּתוּב סֶמֶס מִי שֶׁקִּדֵּשׁ וְכו' וְכַדְפִּירֶשְׁתִּי:

(לה) דקידוש דשחרית אינו יכול להוציא אחרים אם הוא מתענה כיון שאינו מברך אלא ברכת הנהנין לבד, אבל רבינו ירוחם כתב בח"א (פו) שאע"פ שאינו מברך אלא ברכת הנהנין כיון דמשום דמזוה לקדש הוא מברך מוציא את אחרים ה' ויכולא בזה כתב רבינו בסימן תפ"ד שחלקו הפוסקים לענין אם יכול להוציא אחרים מברכת צורא פרי האדמה לטבול ראשון אע"פ שאינו טועם עמהם ודעת הרא"ש (פרק ע"פ ס' לו) שיכול להוציא וכן נראה מדברי הרי"ק (שם כו:) והרי נקטינן (ב): **ומ"ש וצריך לזוהר ש"ל יטעום עמהם וכו'.** נחבאר בסימן רס"ט גז' המקדש צדית הכנסת אסור לו לטעום שכן כתב הרא"ש בפרק ערב פסחים (ס' ה) וכן כתב רבינו ירוחם בח"א (שם) והגהות בפרק כ"ט (ה"א אות מ), והמדלי בפרק ערב פסחים (שם) כתב שמור"ם אסור והר"ש בשם השר מקולי מחיר: **ומזה**

५५.

שכתוב זההות (מיימניות) פרק כ"ט (דפוס קושטא ה"ח) ו"ח ואותם בני אדם שעושים קידוש לאלמנות צדיקם וחורין לאכול צדיקם, האלמנות יוצאות והם אינם יוצאים לכך נהגו לשמות צדיק האלמנות עכ"ל כ"ך לומר דמייירי נשאין להם יין צדיקם ולפי שמנה מדברי סופרים לקדש על היין שותים כוס יין צדיק האלמנות כי היכי דיהא שם מקום סעודה וכדברי הגאונים שכתב רבינו בסמוך שאם שמה כוס יין שחייב עליו ברכה יאל ידי קידוש וגומר סעודתו במקום אחר, ויותר נכון להגיה לכך נהגו שלא לשמות צדיק האלמנות וכן הוא בסמ"ק (סי' רפא הגהות הר"פ): **כתב** המרדכי בפרק ב' דמגילה (סי' משנה) שנשאל ה"ר טוביה איך סגי נהור פוטרי בניו וצני צמו מקידוש לרבי יהודה דאמר (ב"ק פ"א) קומא פטור מן המצות והשיב לתת טעם לדבר דאפילו לרבי יהודה שפיר מוציא אחרים ידי חובתן [ט]:

דרכי משה

(ב) ועייין לעיל (סוף) סימן קס"ז דלבני ביתו בכל ענין שרי ו:

פרישה

(ג) יבול אדם לקדש לא־חרים וכו'. והא ראייה שאמרו שאדם מנצי העיר מקדש ציט הכנסת להוציא האחרים ידי חובתם: (ד) בקידוש היום דמי יבול וכו'. וכח רצו ירוסם אפילו בשחרית יכול להוציא אחרים אם הוא ממענה אע"פ שאינו מצדך אלס צורא פרי הגפן שהוא בצרכה הנהנין אפילו הכי מותר כיון דמשום דמנזיה הוא לקדש הוא מצדך וכו'. והא ח' דלמרינן בכל הכרעות כפי: שניא מנזיה הוא מילי דוקא אם שאינו כפי:

מכל מקום כיון שאינו אלא ברכת הנהנין אסור להוציא בה אחרים כשהוא לא נהנה ממנו וכמ"ש המרדכי ובית יוסף הביאו כאן וגם שם דסבירא ליה דאקידוש דיום דאינו מברך אלא בורא פרי הגפן. שהוא ברכת הנהנין אינו מברך להוציא אחרים ולפי זה צריך לומר דלחינו ירוחם שכתב בית יוסף בשמו כאן ושם דמוציא אף בורא פרי הגפן דיום השבת הוא הדין דמוציא גם כן בברכת הפת דשבת ז, והא דכתב בית יוסף שם דאינו מוציא צריך לומר שכתב כן דוקא לדעת המרדכי ואחר כך הביא שם ז"ל אבל רבינו ירוחם כתב וכו' וקאי גם אשלפני פניו וק"ל:

הגהות והערות

ב"א סק"ג): [ה] רבינו ירוחם שם לא מיירי ממי שמתנה, רק במי שכבר יצא ידי חובתו, ועיין בבגדי ישע על המרדכי שם אות ל"א שהביא בשם מהרש"ל סברא להחמיר דוקא במתנה עיי"ש (ולשון הפרישה כאן סק"ד בשם יי"צ צ"ע): [ו] ושם כתב ב"ד נראה לו דווקא לקטנים עיי"ש (הג"ה בדרכי משה הארוך): [ז] עיין פמ"ג במש"ז סק"ג ומאמר מרדכי סק"ד שדקדק שחרי ה"ב"י פסק לעיל סי' קס"ז סעיף כ' כר"ז דברכת בורא פה"ג יכול להוציא אחרים אף ביום השבת, משא"כ בברכת המוציא, ולפ"ד הורישתה כאן תלוי בה: בזה: [ח] בנראה דשאלת להלן על מה שהביא הטור בשם בה"ה, והוא מדברי ה"ב"י שם: [ט] עיין לעיל סי' רס"ז מג"א סק"א (ד"ה כתב מהגיד)

דרישה

[ב] דאע'ג דברכת היין אינו יכול ל'הוציא אחרים וכו'. עיין לעיל בסוף סימן [קפ"ו] [קס"ז] שכתב ב"י (ד"ה ומשמע) ומשמע דאפילו בשבת שהוא חייב לאכול פת לא יברך לו חבירו ברכת המוציא אם אין המברך אוכל ממנו וכו'. עד אלא ברכת היין דקידוש וברכת המוציא דמצה וכו', אפשר לומר דמה שכתב ברכת היין דקידוש ר"ל ברכת היין דקידוש מילה בכיוון דמברך גם ברכת קידוש והוא הדין גבי ברכת המוציא דמצה דמברך גם ברכת על אכילת מצה משום הכי שרי לברך אע"פ שהוא אינו טועם ושותה כלל מה שאין כן בברכה על הפת אף שהיא חובה

מכל מקום כיון שאינו אלא ברכת הנתינין אסור להוציא בה אחרים כשהוא ליה דאקידוש דיום דאינו מברך אלא בורא פרי הגפן. שהוא ברכת הנתינין בית יוסף בשמו כאן ושם דמוציא אף בורא פרי הגפן דיום השבת הוא דאינו מוציא צריך לומר שכתב כן דוקא לדעת המרדכי ואחר כך הביא

הגהות

ובשיטת תלמודא דידן נראה מדבריו שדעתו אינו מועיל כלל אפילו מחזיר לחדר (רק דמפינה לפינה שפיר דמי אפילו בלא דעתו), והוא שכתב דאפילו אם היה הולך דרך גורל, דלפי הירושלמי מותר בזה אף מבית לבית או לתלמודא דידן כשהולך מפיינה לפיינה בטרקלין גדולים שהוא ג"כ דרך גדול, ושוהה עייז עד שמגיע למקום סעודתו, אצפ"כ שפיר דמי כיון שהיה מתחלה בדעתו לאכול לאלתר, עייז"ש. ועיין בבאיור הלכה כאן (ס"ג סוד"ה או שיהא מה שהגיה ופירש בדברי האגור (ס"י) שהביא דברי מהר"ל אלו, ולא ראה דברי המהרי"ל בפנים שכתבנו שם כמו שכתבנו: דר' וואלף דקאן בבית אחד אלא הוא הדין בשני בתים כמבואר בכ"י ריש ס"י קצ"ה (פמ"ג כאן

סעיף ב

ג' חלוקות הן בקידוש במקום סעודה דבחדר אחד מפינה לפינה מיקרי מקום סעודה ולא מיבעיא אם קידש בפינה זו על דעת לאכול בפינה האחרת אלא אפילו כיוון בשעת הקידוש לאכול בפינה שקידש ואח"כ נתיישב לאכול בפינה האחרת דשפיר דמי [עמג"א סק"א ודבריו תמוהים כמ"ש הגרע"א ודו"ק] ואפילו הוא מרקלין גדול לית לן בה דזה לא מיקרי שינוי מקום כמ"ש בס' קע"ח כן פסקו בטור וש"ע ואף שדעת המרדכי בערבי פסחים דגם מפינה לפינה צריך שתהא כוונתו בשעת הקידוש לאכול בפינה האחרת לא קיי"ל כן וה"ה מבית לסוכה כשחדר אחר אינו מפסיק חשיב כמפינה לפינה כיון דהיא דירת עראי במילה להבית וחשיב כמפינה לפינה והמחיצה שבין הבית לסוכה לא חשיבא מחיצה להפסיק כיון דאינה אלא משום מצות סוכה וי"א עוד שכל שרואה מקומו ממקום הקידוש למקום האכילה אפילו מחדר לחדר כשרואין מזה לזה וכן אפילו מבית לחצר כשרואין מזה לזה ואפילו רואה מקצת מקום ואפילו רואה רק דרך חלון ולא דרך פתח הוי כמפינה לפינה ויש לסמוך על דעות אלו למעשה וגם לעיל בס' קע"ח כן הוא ע"ש:

סעיף ג

והחלוקה השנית בבניין אחד מחדר לחדר ואין רואין מזה לזה או מבית לעלייה או מעלייה לבית אם כיוון בשעת הקידוש לאכול בהמקום השני מותר ואם לא כיוון אסור וכן הוא לעיל ס' קע"ח ע"ש ויראה לי דכל שהם בבניין אחד אף על פי שיש הפסק פיר הויו ביניהם מיקרי מחדר לחדר והחלוקה השלישית בשני בנינים מבית לבית לא מהני אפילו כיוון בשעת הקידוש לאכול בבית השני ומחוייב לאכול כזית מזוונות לכל הפחות במקום הקידוש ואם לאו צריך לקדש במקום סעודה פעם אחרת וכן מחדר לחדר או מבית לעלייה כשלא היה דעתו בשעת הקידוש לאכול בהחדר האחר אלא באותו חדר ואח"כ נמלך לאכול בהחדר השני צריך לחזור ולקדש וה"ה סתמא כשלא כיוון מפורש לאכול בהחדר השני [וזה שכתבו בש"ע בסעי' ב' אם קידש ע"מ לאכול שם וכו' לאו דווקא דה"ה סתמא ואם קידש ולא אכל כלום לא יצא חובת קידוש כלל]:

סעיף ד

וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ג' דצריך לאכול במקום קידוש לאלתר או שהיה בדעתו לאכול שם מיד אבל בלאו הכי אפילו במקום קידוש אינו יוצא ואם היה בדעתו שלא לאכול שם מיד ונמלך ואכל יצא עכ"ל כלומר דאזלינן בתרווייהו לקולא אם היה בדעתו לאכול מיד אף על פי שע"י סיבה נמשך הרבה זמן יצא וכן להיפך אם היה בדעתו שלא לאכול מיד או לאכול במקום אחר ונמלך ואכל מיד ובמקום שקידש ג"כ יצא אא"כ לא היה בדעתו לאכול מיד ולא אכל מיד דאז לא יצא ויראה לי דלאלתר אין הכוונה תיכף ממש בלי הפסק רגע אלא כלומר שלא ימשוך זמן רב ולשון לאלתר אינו ממש כמבואר בגיטין [כ"ז:] שיש איזה זמן לא מרובה ע"ש וכמ"ש בסעי' א' וראיה ברורה לזה דהא נתבאר דכשיקדש בבית על מנת לאכול בעלייה הוי במקום סעודה והרי צריך לזה איזה זמן קצר לעלות להעלייה אלא וודאי דאין הכוונה לאלתר ממש ולא ניתנה תורה למלאכי השרת וע"פ רוב אחר הקידוש מחליפין הבגדים אלא הכוונה שלא ישהה זמן מרובה [וזה"ש המג"א בסק"ה בשם המהרי"ל דאין חילוק בין זמן קצר בין זמן ארוך ע"ש ג"כ הכוונה ארוך הרבה וקצר כלומר לא כל כך ארוך וגם מ"ש המג"א אם יצא ממקומו בינתיים צריך לקדש שנית ע"ש זהו ג"כ יציאה ארוכה לשוק אבל לא יציאה בחצר או ברחוב סמוך לבית וראיתי מי שלא פי' כן ולא נהירא לי ומדברי השו"ר כנה"ג ראייה לדברי ע"ש ודו"ק]:

(ז) ברכת יין ש"ל קידוש בו'. צטור [עמוד קמה] כתוב (י) צסס רב עמרם [סדר רב עמרם, סדר שבת עמוד קד], ע"ש. וזריך זיאר רחב לזה, כי הצ"י [עמוד קמו ד"ה ומיהו] פירש פירוש דחוק צמה שכתב רב עמרם כל זמן שלא צירך צרכת המזון, היינו כתיקונה עס כוס, ואין זה צמשמעות הלשון.

ומו"ח ז"ל [צ"ח עמוד קמה ד"ה כתב] פירש דלכתחלה קאמר, אבל צדיעצד יואל צצרכת המזון, ועל זה קשה, דהטור [עמוד קמו] סיים לדעת רב עמרם צצרכת ג' אינה פוטרת, דמשמע אפילו צדיעצד. וזריך לומר דהכי פירוש, דהטור חולק על רב עמרם מצד הדין, דהיינו שרב עמרם צצירא ליה צצרכת המזון אינה פוטרת כוס של קידוש מצרכה אחרונה, דמשצינן שלא מעין הסעודה, ואיהו צצירא ליה דשפיר פוטר. וצוה אין שייך קושא, אלא

צצרות חלוקות. אבל יש קושא על רב עמרם אפילו לפי צצרתו, דמאי שגא יש לו כוס מאין לו, דהא צצרכת המזון לא נשתנה עבור הכוס. ועל זה כתב דעל הקושא יש לתרץ לפי צצרתו דיש חילוק אם יש כוס צצרכת המזון דלא צריך לצרך צצרכת אחרונה על כוס של צצרכת לפי צצרי הטור סימן ק"ץ [עמוד קמו], וא"כ נפטר צצותה צצרכת גם על כוס של קידוש, מה שאין כן בלא כוס של צצרכת אין פוטר לכוס של קידוש. ולדעת רב עמרם [הוצא צצרות] ספר הישר לר"ח סימן קא אהא ג' שצצירא הטור סימן ק"ץ [שם; כאן עמוד קמו] שצצירא ליה כצעל הלכות גדולות [סימן א פרק ז עמוד פ] צצרכת המזון מושך הפטור עמו על כוס של צצרכת, דהוא ליה כאלו ששה חוץ הסעודה, יש ג"כ נפקא מינה, דאם יש כוס של צצרכת המזון כיוון צצרכת המזון יש לו כח לפטור מה שששה אח"כ, הכי נמי יש כח לפטור כוס של קידוש, מה שאין כן אם אין לו כוס, ממילא הוא צצרכת המזון רחוק מכוס של קידוש ואין פוטר אותו. ואין להקשות אמאי כתב רב עמרם תחלה כל זמן שלא צירך צרכת המזון, דמשמע הא צירך פוטר, וצאמת זה אינו, הא לאו קושא כלל, דרב עמרם לא נתכוין לדיוק זה כלל תחלה, אלא נקט תחלה עיקר החיוב, דהיינו כל זמן שלא צירך צרכת המזון צוה הוא חייב צצרכת אחרונה על הקידוש, ולענין אם רוצה להפטר מחמת צצרכת המזון יצבאר אח"כ הדבר, וצדך זה כתב והני מילי שאין לו כוס לצצרכת המזון, צוה אמרתי לך שיש עליו חיוב צצעת סעודה קודם צצרכת המזון, אבל יש לו כוס אין עליו חיוב חוץ הסעודה, אלא יסמוך על צצרכת המזון לפי הדרכים שזכרנו. נמצא לנו שסמוך צצרי רב עמרם אנו מציינים תחלת צצריו שלא נתכוין לדיוק לומר הא אם צירך צצרכת המזון פטור, דזה אינו, אלא אחר כך מחלק צצרי צצרכת המזון והני מילי בו'. ואח"כ כתב הטור צמה שמתחלק עס רב עמרם מצד הסצצרא צלי קושא, ואדוני אבי ז"ל [רא"ש פסחים פ"י סוף סימן ד וסוף סימן כד] כתב כצצרא הראשונה, כן נראה לי נכון, והוא צצאמת גם דרך הצ"י, וזאת צמה שפירש צצרי רב עמרם בתחלת צצריו כמו שכתבתי, הוא דחוק:

רעב (א) במקום סעודה. דכתיב [ישעיה נח, יג] וקראת לשבת עונג, צמקום עונג תהא הקריאה של קידוש, וכן פירש רש"ס [פסחים קא, א ד"ה אף יד]. ולעיל סימן רס"ט כתבתי דלרב נטרוצא [הוצא צצור שם עמוד קכא] יש טעם אחר:

ערך צחם צמהריק"ש

סוף פס"ה י [דברכת המזון פוטרתו]. עין סימן קע"ד דין ו'.

באר היטב

רעב (א) סעודה. דכתיב וקראת לשבת עונג, צמקום עונג תהא הקריאה של קידוש, [ט"ז ס"ק א]:

צבושי שרד

(י) ב"י ב"ש רב עמרם. זה לשון רב עמרם, כוס של קידוש כל זמן שלא צירך צצרכת המזון חייב לצרך עליו צצרכת אחרונה, והני מילי שאין לו כוס לצצרכת

איצר מפרשים

ב (שם פ"ח ב) שישתו אחרים בשאחרים וידעו צצצמו, כצ"ל: (נתיב חיים)

הודפס מאוצר החכמה

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< - ד או"ח ד (רמב - ש) / קארן, יוסף בן אפרים (עמוד 211) 34170

ג. שם צפסחים:

ס. טור [עמוד קמו] והמוספות צפרק (י) [1] צצרכות [מנ, צ ד"ה ורב ששה] וצפרק י' צפסחים [ק, צ ד"ה יד יין] והרא"ש שם צצרא הפרק [סימן ד]:

ע. [טור] שם צסס אציו הרא"ש ריש פרק ערבי פסחים [שם]:

רעב א. פסחים ק"א [ע"א] וכשמואל, הרי"ק [שם כ, א] והרא"ש [שם פ"י סימן ה] והמוספות [שם ק, צ ד"ה יד קידוש] והרמב"ם צצרק כ"ט [משנת הלכה ח]:

צ. שם לגירסת הרא"ש [שם] והמוספות [שם קא, א ד"ה אצל] והרמב"ם שם [ומגיד משנה שם]:

ציונים צרמ"א

(*) דרכי משה אות ג בדעת הב"י עמוד קמד: ט' תשובות מיימוניות סוף [ספר] הפלאה סימן ד' דיקדש על הפת לכן צריך לומר החילוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים [דרכי משה שם צסס] אור זרוע וצדעת צ"י שם: (*) תשובות מיימוניות שם:

הגהות והערות

[טז] תוקן ע"פ דמשק אליעזר:

[ח] וצוה שפירש הר"ן שם ד"ה נעל, צדעת הרי"ק: [חא] מה שכתוב צמ"א כן כתב צ"י הוא ט"ס, כי המ"א העתיק זאת מהדרי משה, ושם נמצא דין זה צכותרת [שמקורה צצור סוף עמוד קמד], ואינו מדברי הצ"י:

[חב] בן פירש הצ"י עמוד קמ ד"ה והרי"ק:

משבצות זהב

(ז) ברכת. עיין ט"ז, האריך. ועיין סימן קע"ד סעיף ו' ובעטרת זקנים שם [ס"ק א]. ומסתמית המחבר כאן ובסימן רע"א סעיף י"ב מדקדש קודם נטילת ידים, ואפילו הכי אין מברך ברכה אחרונה על יין קידוש ברכת המזון פוטרתו, והוא הדין שנת יין לפני נטילת ידים לפתוח בני מעיים דאין מברך ברכה אחרונה עליו, דברכת המזון פוטרתו לדידן. ועיין מה שכתבתי שם [אשל אברהם סימן קעד אות ה']. **מה שאמרו ז"ל** אל תרא יין כי יתאדם [משלי כג, לא], דהכי פירושו^[1], דאין חשיבותו מפני אודם, במנחות דף פ"ז א' אמר טעמא דרבי אל תרא יין כי יתאדם, פירש רש"י [ד"ה היינו טעמא] שנה ראשונה עיקר אדמומית, וצ"ע בזה. עיין בבא בתרא צ"ז ב', יע"ש.

רעג (א) במקום. עיין ט"ז, רשב"ם פרק ערבי פסחים ק"א א' ותוספות ד"ה א' וברשב"ם עוד טעם, וזכריהו על היין, אין

הגהות רעק"א

רעג (א) (מ"א ס"ק א) אבל לכתחלה. אינו רואה הכנס לזה, דמה דנקט הממגר שם קידש לשון דיעבד, היינו רבנא, דלכתחלה דעמו לאלול פניה האחרת הו' יותר מקום סעודה, כמו ממגר למחר דמהני דעמו ממחלה לכן לדעת הטור, ולזה אשמועינן דאף דקדש לאלול פניה זו ואח"כ נמלך, דמלל מקום מהני. וגם ממה נפשך, אם נמלא דוקא דיעבד יהיה הדין, דוקא שהלך לפניה האחרת, וה' אינו נמשמע לשון השו"ע, ונמנה נפשך, אם מיירי דוקא בזהל אמאי נקט קידש וכו' ונמלך, לנקוט קידש לאלול פניה אחרת והלך, דה' עיקר דיעבד נמה שכבר הלך, אלל מעשה קידוש לא מקרי דיעבד דה' יכול לאלול כהן, ודו"ק:

מחצית השקל

(ס"ק ב) ומי שאינו בו. זה לשון דרכי משה בו, כוונת מ"א להקשות על חלוקה של רמ"א כמו שכתב אחרי זה, ולפי שבדרכי משה הכריח את חלוקה, לכן הביא תחלה לשון דרכי משה והוכחתו, ודוחה הוכחתו: דהרב ב"י מייירי כשאין היין חביב עליו. ר"ל, אבל לא נדר מן היין, וא"כ אם ירצה אפשר לו לשתות יין, אלא שאין חביב לו: **אף על גב דבגמרא אמרינן** דבשפת חביב בו, והוא מימרא דרב ברונא [פסחים סוף ק, א] דאמר נטל ידיו לא יקדש, דכיון דנטל ידיו גלי אדעתיה דרפתא חביבא ליה, וראוי לקדש על החביב, אלא דרב ברונא סבירא ליה אין מקדשין על הפת לדעת הרי"ף [שם כב, א]. ואמר ליה רב יצחק זמנין סגינאן הוי קאיןמנא קמיה דרב ודחי חביבא ליה ורפתא ומקדש ארפתא, אלמא מקדשים על הפת, כן הוא לדעת הרי"ף, ויעיין לעיל ס"ק רע"א במ"א ס"ק כ"ו הבאתי דברי הש"ס הנ"ל ומפרשים. אלמא היכי דפת חביב עליו יש לקדש על הפת ולא על היין: **מכא מקום אם רצה בו.** ולא תיקשי מהא דרב ברונא, עיין מה שכתבתי לעיל סימן רע"א [שם]: **ונראה לי דאסור בו.** ר"ל, עכשיו שדחה ראית הרמ"א, א"כ מסבירא אין לעשות כמו שכתב רמ"א שיקדש ואחרים ישתו: **כיון שהאחרים יודעים בו.** ר"ל, דהא קיימא לן בסימן רע"א [סעיף יג] דלכתחלה צריך המקדש לשתות מלא לוגמיו. ניהו דדיעבד יוצא אם טעמו המסובים [שם סעיף יד], מכל מקום לכתחלה אין לעשות כן, אלא של תימא אם כתב בסימן רע"ג סעיף ד' יוכל אדם לקדש לאחרים בו, דלדידהו הוי מקום סעודה, וסיים שם ואם עדיין לא קידש לעצמו ויהי שלא יטעם עמהם כו', הרי דהותר לכתחלה לקדש לאחרים והם יטעמו ולא הוא, ועל כרחק צריך לומר כיון דעיקר כוונתו להוציא אחרים הוה ליה כאלו הם קדשו, וא"כ אם הם שותים הוי כמו שטעם המקדש, וא"כ גם כאן אפשר לו לעשות כן שיכירין להוציא המסובים וא"כ סגי במה שטעמו האחרים שהוציא, ומכל מקום כאן גם הוא רשאי לאכול ע"י קידוש זה דגם לדידהו הוי קידוש במקום סעודה, על זה כתב מ"א דזה דוקא באין יודעים, אבל ביודעים הם יקדשו. ויותר י"ל דכוונת מ"א להקשות בסימן רע"א דלכתחלה צריך המקדש לטעום כנוצר לעיל, ואם נאמר דכוונת רמ"א כיון נדר יקדש על היין וישתו האחרים מיירי דוקא בקידוש שדחיהו, וא"כ כוונתו במה שנקדש על היין להוציא האחרים אבל הוא באמת לא יצא אלא במה שמברך המוציא על הפת, מכל מקום אפשר לו לקדש על היין, מה שאין כן כשאין אחרים עמו אי אפשר לו כלל לברך בורא פרי הגפן על יין, וזה דחה מ"א דהא אי אפשר להוציא אחרים אם הוא אינו יוצא אלא אם כן באין יודעים, וכיון דבשעתו אין הקידוש כי אם בורא פרי הגפן, וזה מסתמא יודעים. ועיין סוף תשובת ה"ה חכם צבי סימן קס"ח: **וכתב הב"ח בו.** **שאנ"פ שהיו להם יין בביתם בו.** תיבת בביתם הוה טעות סופר, וצ"ל בעירם. וכן הוא בב"ח, וכן כתוב בספר תוספת שם [סוף ס"ק טו] שהוא טעות סופר [וכן מוכח מתירין מ"א, דאלו היה יין בביתם לא סגי במה שכתב דהוי חמר מדינה]. אבל על מנהג העולם כתב הב"ח דמנהג העולם לקדש על השכר אף על גב שיש להם יין בביתם, ע"ש: **וא"כ אפילו יש יין בעיר בו.** ר"ל, דסבירא להו כהפוסקים שהביא מ"א ס"ק (ו') [ו] [ומחצית השקל שם] אם אין יין גדל מהלך יום סביב לעיר, אף על גב שישן מצוי בעיר מכל מקום הוי השכר חמר מדינה: **א"א שיש אומרים שאין מקדשין עליו.** היינו הפוסקים דסבירא להו דלא נקרא חמר מדינה אע"ג שאינו גדל סמוך לעיר אלא א"כ אין יין מצוי בעיר, וגם יש דעות מן הראשונים דסבירא להו דאין מקדשים על שכר אפילו הוא חמר מדינה, כמו שכתבו הטור [עמוד קמג] והרב ב"י [שם ד"ה וכתוב], ע"ש: **דמקדשין ארפתא.** והא בבקר על כרחק בלאו הכי צריך לברך המוציא, ויצא בזה ידי קידוש: **וזה הוא חביב.** אפילו יש לו יין, כמו שכתב מ"א ויש ס"ק זה בשם הרב ב"י^[2]: **יוצא ממה נפשך בו.** הלשון לאו דוקא, אלא ר"ל דיש שני צדדים שיוצא, ע"י פת לדעת האומרים דמקדשים על הפת, וגם יש לו לצאת ע"י שכר למאן דאמר שיוצא בה, וכולי האי לא נחמיר לחוש

ט וימי. עיין מ"א. ועיין יו"ד [סימן] רל"ט סעיף ו', דאפילו למאן דאמר על היין דין מורה יש לומר דשנועה תלה עליה, כיון דאין מפורש בקרא, על אם מדרש [פסחים ק, א] דזכור [שמות כ, ט] וזכריהו על היין, לא הוה לא עשה כי אם מלוא בעלמא וחיילא שנועה עליה, וכל שכן כולל דפשיטא חיילא [שם סעיף ד בהגה]. ועיין מיר (ג') [ד] [ע"א] בתוספות שם [ד"ה מ"א]. ומה שכתב הב"ח דמלוא הכי קדשו על שכר לפטור שכר שנתון הסעודה, כנסתין קע"ד סעיף ו'. ועיין אליה רבה [ס"ק] י"ז ותוספת שם [ס"ק טו] דמלוא לדעת רוקח [סימן] שנט עמוד רכין דיין אין פוטור מנכרה ראשונה, יע"ש. עיין ט"ז בסימן קע"ד אות ב' דוקא שהיה לפניו, יש ליישב זה, וע"ש:

רעג א שאם. עיין מ"א. עמוד קמז ד"ה ונחמיר גירסת הרי"ף [פסחים כ, א] ור"ן [שם ד"ה ספור] משמע מפנה לפניה נמי לא. ומשום

ביאור הגר"א

[טז] ומי שאינו. מהא דעירובין (מ"ב) [מ, ב] [טז]: **ואם אין בו ו"א** בו, מהא דנדר ד' א' וכו' כו', ועיין שם בתוספות [ד"ה מאן]. כ"ל: **[יז] [נציף ין ברכת בו.]** כן משמע בפסחים ק' ב' ובברכות מ"ב ב', ועיין בתוספות שם [פסחים ד"ה יד יין וישם [ברכות ד"ה ורב ששת]: **[יח] ואינו שוין.** דאם לא כן היאך יכול לצאת ידי יין ולפטור, ע"ש [ברא"ש פסחים פ"י סימן כד]: **[יט] בין.** דהוא (בדברים) [כדברים] הבאים מחמת כו', הרא"ש בפרק ערבי פסחים [שם] סימן כ"ד:

רעג [א] [נציף אן ובבית אחד. עיין תוספות ערבי פסחים ק"א א' ד"ה אבל

לדעת ר"ת דאין מקדשים על הפת וגם לחוש לדעת שאומרים דאין יוצאים בשכר ולמינקט תרי חומרא להדדי. ועיין לעיל במ"א סימן קפ"ד ס"ק ג'. והקשה בספר תוספת שבת [ס"ק טו] דאכתי בחד חומרא נמי עביד שלא כדן, דהיינו להפוסקים דאין יוצאים בשכר, ניהו דמלל מקום יצא ידי קידוש בפת, מכל מקום מה ששתה השכר קודם שקידש על הפת עשה שלא כדן, וע"ש. ויש לומר דבזה ג"כ יש עוד צד להלך, לסמוך על הראב"ד [בהשגות שבת כט, י] דסבירא ליה בשחרית מותר לטעום קודם קידוש, ועיין לעיל סימן רס"ט [מ"א ס"ק א], נמצא דג"כ יש ב' צדדים, אחד שיצא בשכר, ואם תמצא לומר שלא יצא נסמוך על הראב"ד ונאמר כדעת האומרים דמקדשים על הפת. ואפשר כיוון לזה בספר תוספת שבת: **אבל בערב אי אפשר לשתות כן.** דדוקא בשחר דאין בקידוש ברכה נוספת כי אם בברכות יין או שכר או פת, שפיר יש לומר דיוצא ממה נפשך, מה שאין כן בערב שתיקנו חז"ל ברכה מיוחדת לקידוש נוסף על ברכות הנהנין, אם כן אין] קדש על השכר ויאמר אחר ברכות שהכל הברכה נוספת, ודלמא לא יצא בשכר. וליכא דלמיר דיוצא בפת, הא אי אפשר לו לחזור ולומר פעם שניה ברכה המיוחדת לקידוש, דתהיה אחת מהן לבטלה: ומה שכתב הב"ח **דהגאונים בו** כמו שכתב סימן קע"ד. ר"ל, דיש שם מחלוקת הפוסקים אם צריך לברך על המשקין חוץ מין תוך הסעודה, או נאמר דפת פוטור, דהוי צורכי סעודה. ולכן כתב שם הרב ב"י [בשריף] כדו להסתלק מן הספק יש בקודם נטילה במקום סעודה משקין וישתה משקין ויברך עליהן, ויתכוין לפטור גם המשקין שתוך הסעודה. וסיים הב"ח, ואם היו מקדשין על היין לא היו מסתלקין מן הספק, עכ"ל. ועל זה כתב מ"א ולא ידעתי כו' דהא יין פוטור כו'. ובספר אליה רבה [ס"ק יד] ובספר תוספת שבת [ס"ק טו] שניהם לדבר אחד נתכוונו, דהגאונים חששו לדעת הרוקח [סימן] שנט עמוד רכין דמלוא הכי קדשו קע"ד [עמוד קמז ד"ה כהן] דסבירא ליה דאין יין פוטור שאר משקין כי אם מברכה אחרונה, ולא מברכה ראשונה, ורמזו רמ"א ויש סימן קע"ד [סעיף כ], שכתב על מה שכתב המחבר יין פוטור כל מיני משקין, כתב רמ"א אפילו מברכה ראשונה, עכ"ל, וכתב על ברכה ראשונה לשון אפילו, כי אין רוקח מודה בברכה ראשונה, עכ"ל. ולעניות דעתי י"ל, דהא בלאו הכי י"ל על תירוק הב"ח, שרצו להסתלק מן מחלוקת הפוסקים אי צריך לברך על המשקין ונכנסו במחלוקת אי מקדשים על השכר. גם העיקר לכל הפוסקים אם יין בעיר שלא יקדש על השכר, ומאי הוהיה במה שקדשו על השכר. וזה יישב הב"ח במתא לשונו שכתב וז"ל, איכא דלמיר דהגאונים היו נחמדים כו' לברך כל פעם על שאר משקין במקום סעודה על דעת לשתות תוך הסעודה, ולכן אף בשבת בבקר היו מקדשים כו', עכ"ל. ור"ל, כיון שכבר הנהיגו מנהג הטוב ההוא, לא רצו לשנות מנהגם, ואותו מנהג היה אצלם כמו נדר שלא היה אפשר לשנותו, אע"פ שעל ידי זה הכניסו את עצמם למחלוקת הפוסקים אי מקדשים על השכר. לכן הקשה מ"א, דהא גם ביין היו פוטרים את המשקין שתוך הסעודה. ואי שחשו לדעת הרוקח כנוצר לעיל, (ע"י) [על זה] יקשה כנוצר לעיל וכי זה כדאי לצאת ידי הרוקח שהוא יחיד בדבר ולהכניס את עצמו במחלוקת אי מקדשים על השכר, ורובים מהפוסקים דסבירא להו אפילו במקום שהוא חמר מדינה אין מקדשים עליו, כל שכן במקום שיש מצוי בעיר. ועל זה ליכא דלמיר כנוצר לעיל שכבר נהגו לצאת גם ידי הרוקח, דלא שייך בזה מנהג, דהא אין דרך לשתות יין בחול, אדרבא כל ליל שבת עשו שלא כדעת הרוקח, דהא בלילה קדשו על היין ובמה פטור המשקין שתוך הסעודה אם לא על ידי היין, דליכא דלמיר שברכו על שכר, אימתי, קודם קידוש על היין אסור לשתות שכר. ולהב"ח צריך לדחוק, כיון שרובם בקדש היה להוציא נפשם ממחלוקת הפוסקים בברכת משקין שתוך הסעודה, לכן במקום שהיה אפשר להם לצאת ידי הרוקח היו עושים, כיון שעל כל פנים מנהגם היה בעיקר הדבר לצאת בזה ידי המחלוקת בברכה, ודוחק:

רעג (ס"ק א) שאם קידש בו. דהא יש אסורים. הוא דעת הרי"ף [פסחים כ, א]

שינוי מקום לענין קידוש במקום סעודה

חשיבותו כי אם יין תוך הסעודה. ואנן קיימא לן אף מקדש על הפת צריך שיהא במקום סעודה, הוא טעם ראשון. ובמקדש על הפת ואכל המוציא כוית, אפשר אף הב"ח [עמוד קמט ד"ה כתבו] מורה דאין צריך ב' ימים כמו בשתייה בסעוף ה', דכיות לחם חשוב ומבחר צריכת המזון, כבסימן קפ"ד סעיף ו'. וקידוש במקום סעודה להמקדש ג"כ בעינן, כבסעיף ד', דאע"פ שמקדש לעצמו ולאחרים והם אוכלים שם ולא הוא, הם יצאו והוא לא יצא * ובסימן רס"ט בשם רב נטרונאי פירש דקידוש במקום סעודה משום רפואה. אכל איסור תורה, עיין ש"ך י"ד [סימן] קי"ט [ס"ק] כ"ז ובהנהגות איסור והיתר [סוף פתיחה כוללת] סדר שליש [אות] כ"ח * (ב) ואם. עיין ט"ו. בב"י כתב סוף הסימן זה. והט"ז הביא מפסחים ק"א א', ועיין ברשב"ם ד"ה כי הוה מקדש, ואנו רוצין היינו לפטור משם ולילך לבתינו, יע"ש, משמע אחר הקידוש שהיו רוצין לילך משם. ורבה אית ליה בראש השנה דף כ"ח א' ב' דמצות אין צריכות כוונה, כנראה מהרא"ש שם (פ"ג סימן יא) דרבה גריס, רבה ורבה כו', ומשום הכי אמר להו [פסחים קא, א] איתעכבו טעמיו מידי דלמא כו', ויצאו

הכי כתב לשון דיעבד ולא לכמתלה, אע"ג דהלכה כהרמב"ם [שנת כט, ח] ור"ש [פסחים פ"י סימן ה], מכל מקום כיון דאין טורח בזה למה לן לכמתלה לעשות כן: ב' ומבית. עיין מ"א. סוכות שלנו הם בנזל, ומחילות היתם של בית המדרש מפסיקות, הוה מתרד לתרד, ולכך דווקא מנא, הלא ממסמא קידש בסוכה וירדו גשמים או להיפוך צריך לחזור ולקדש כשלא שמה שם רביעית או לחם כוית, כבסעיף ה'. והלכנו [סעיף ז] כתב דסוכה דרך להפנות מחמת הגשמים, ועדיף מתנאי, יע"ש. משמע הטעם דהוה כמתנה בפירוש לאכול במקום אחר, וא"כ אף לדין דמתרד לתרד על כל פנים מהני תנאי, הוא הדין סוכה כהלי גוונא, ואפילו מבית לתרד או סוכה ברחוב אכל ביתו ורשותו, כשרואה מקומו אפשר שר, וא"כ בנזל ג' יצואר עור. ומה שכתב שכן משמע במוספות פסחים ב' ד"ה יד [קידוש], ירושלמי [נדרות פ"ו הלכה ו] מי שסוכתו עריבה מקדש בנזל ויוצא לסוכה נשדעטו לך, ומיירי ביש לה מחילות אחרות, ומשום הכי בעינן דעמו לך. ועיין אליה רבה אית ב' נזל: ג' שרואה מקומו. עיין מ"א. בסימן קל"ה סעיף א' אפילו שני בתי מלכודתין לזיומן, הוא הדין לקידוש הוה מקום סעודה, עיין ב"י [מש' עמוד קמח] וצ"ח [עמוד קמז ד"ה ומ"ש]: ד ואחר כך נבא"ך. עיין מ"א. הראש לטעמי ה' אות ח', דאף ששמה כוס קידוש מלא לוגמיו, כל

עיין מ"א. הנה הר"ב התחיל ואמר שיהא נשדעטו כו', משמע נשדעטו מלא מלתא, כל שלא היה דעמו לאכול אחר כך מיד לא יצא, והוא ספור ממה שכתב אחר כך דלא היה דעמו שלא לאכול מיד וממלך ואכל יצא. ונלכנו [סעיף ג] יראה שהינן הגהות רבו (דהנ"ה) [בגה"ה] דאם דעמו שלא לאכול כלל מיד לא כחן ולא במקום אחר, אף שנמלך ואכל מיד לא יצא. אבל אם היה דעמו שלא לאכול כלל מיד לא יצא, דלמחר להו רבה טעמיו מידי כו', והיינו הוה דעמיהו היה על כל פנים שיהא בנזל, ועיין ט"ו אות ב', יע"ש. והיה פירוש ה"ה דצריך לאכול לאלתר או דעמו מהני, אף על פי שנמשך קצת אחר כך מהני כו'. והמ"א אף שהיה לדברי נזל בנזל (בב' בתי) ונמלך כחן יצא, הא דעמו שלא לאכול כלל אף נמלך ואכל כחן לא יצא, אפילו הכי לא ניהא ליה לפרש דברי הר"ב בהג"ה מה שכתב אבל בנזל הכי כו' שיהא כוונה כן, דזה אין מבואר שם, כי אם מה שכתב מהר"י מולין, והיינו שדעמו להפסיק בדברים אחרים כחן כו'. ועיין אליה רבה [פ"ק ג]: ו לאב"ד "שם" מיד. עיין מ"א. נדפוס אמטקטס"ד" כפי דעמו הדין טעמו סופר, כי מצינו אות ו"ו או שיהא נשדעטו לאכול שם מיד, ובאמת צריך לציין אמה

מחצית השקל

דאוסר אפילו מפנה לפנה, וסבירא ליה דצריך לחזור ולקדש: (פ"ק ב' ומבית ב'). אפילו לא היה דעתו ב'. כגון שהיה סבור שגשמים יורדים וקידש בבית, וקודם שהתחיל לאכול אמרו לו שאין הגשמים יורדים, ונכנס לסוכה לאכול. והוא הדין איפכא, שקידש בסוכה וקודם שהתחיל לאכול ירדו גשמים והלך לאכול בבית: אבל אם מחצית הבית ב'. כגון שבנויה בחצר או ברחוב. והוא הדין לענין אם יש לו סוכה בנויה משנה לשנה, אפילו הוא תוך חדרו, כיון שכל השנה משתמש שם כמו בחדר אחר אלא שבסוכות פותח הגג למעלה ויושב שם לשם מצות סוכה, הוי מחציה גמורה להפסיק: וכן משמע בתוספות. פרק ערבי פסחים דף ק' ע"ב ד"ה ידי קידוש כו', הביאו ירושלמי [נדרות פ"ו הלכה ו] שמואל סבירא ליה אין קידוש אלא במקום סעודה, ורב אמר מי שסוכתו עריבה עליו וחפץ לאכול גם ביום ח' בסוכה אלא שאי אפשר משום בל תוסיף, כמו שכתב בסימן תרס"ו, מקדש ליל יום טוב בבית ועולה ואוכל בסוכתו. משמע דסבירא ליה לרב יש קידוש שלא במקום סעודה, כמו דאיתא בש"ס דילן. ואמר רבי בון דלא פליגי, דשמואל מייירי שלא היה דעתו לאכול במקום אחר, ורב מייירי שהיה דעתו בשעת קידוש לאכול בסוכה. והוא דעת אי אמרינן האחרון שהביא הרב בית יוסף בסעיף זה. ולמה הוצרך רב להיות דעתו לאכול בסוכה, תיפוק ליה דמבית לסוכה הוה ליה כמפנה לפנה, אלא על כרחך צריך לומר הכי דמחצית הבית מפסקת הוי ליה כמחדר לחדר, ושם היו מחציות הבית מפסיק, דהא קתני ועולה ואוכל בסוכתו, דהיינו מארעא לאגרא: והבית שבת לא עיין במרדכי. ר"ל, שהעולת שבת כתב הטעם, כיון דחייב לאכול בסוכה, עדיף ממקדש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר. והוא הדין איפכא, כשקידש בסוכה וירדו גשמים והולך לבית לאכול, כיון דצריך לילך לבית כשגשמים יורדים, ודולתו מקרי הדיוט [סימן תרט"ז סעיף ז בהגה], עדיף מאלו היה דעתו לילך למקום אחר, ע"ש. ולפי זה אפילו כשמחצית הבית מפסקת נקרא במקום סעודה, ובמרדכי מבואר דליתא: (פ"ק ג) שרואה ב'. ובכו שכתוב סימן קצ"ה (בן משמע ב"ר), שהוא בעל סברא זו דברואה מקומו סגי, ואייתי ראיה מסימן קצ"ה דקיימא לן שני חבורות שאכלו בבית אחד מצטרפים לזיומן אם רואות אלו את אלו, אלמא חשיב כהאי גוונא כאלו אכלו יחד במקום אחד, הוא הדין לענין קידוש במקום סעודה אם רואה המקום, הוי מקום אחד עם מקום שקידש. ושם בסימן קצ"ה סגי אם מקצתן רואים אלו את אלו, אלמא במקצת סגי: (פ"ק ד) ואחר כך נבא"ך. פירוש ב' ועיין סעיף א', ר"ל, דמשם מוכח דעל כרחך כאן מייירי דלא אכל כחן, דהא כתב שם דאם אכל דבר מועט במקום קידוש או שנתה שם כוס יין הוי קידוש במקום סעודה, וגם אם אכל אחר כך במקום אחר כתב מ"א שם [פ"ק ט] דאין צריך שוב לקדש, וא"כ למה כתב פה דצריך לחזור ולקדש. אלא על כרחך כאן מייירי שלא אכל במקום קידוש כלל: (פ"ק ד) וצריך לאב"ד. זה לשון דרכי משה ב'. להיות הגהת רמ"א צריכה ביאור, שכתב או שיהא לאכול שם מיד אלא בלא הכי, על כרחך ר"ל בלא הכי היה דעתו לאכול שם מיד, וסיים רמ"א אפילו אכל במקום קידוש לא יצא כיון

שהיה במחשבתו שלא כדון, ומיד אחר זה כתב ואם היה בדעתו כו' יצא, הרי הדברים סותרים זה את זה תוך כדי דיבור. ומדברי לבוש [סעיף ג] נראה שגם הוא הרגיש בזה, ולכן שינה לשון רמ"א וכתב וז"ל, ואם קידש ולא סעד כלום אף ידי קידוש לא יצא, שצריך לאכול במקום קידוש לאלתר מיד, או שהיה בדעתו לאכול מיד, ואע"פ שנמשך אחר כך מעט לית לן בה, אבל אם היה בדעתו שלא לאכול כלל לא במקום קידוש ולא במקום אחר, אף על פי שנמלך אחר כך ואכל שם יש אומרים שלא יצא ידי קידוש, ואם היה בדעתו מתחלה שלא לאכול שם אלא במקום אחר ונמלך אחר כך לאכול שם אין צריך לחזור ולקדש, דהא מכל מקום היה בשעת קידוש דעתו לאכול, וכיון שאוכל במקום שקידש שפיר הוי קידוש במקום סעודה, עכ"ל. ועל כרחך היה מפרש מה שכתב רמ"א תחלה אבל בלא הכי אפילו אכל כו' אינו יוצא, ר"ל שהיה דעתו שלא לאכול כאן וגם לא במקום אחר, לכך לא יצא. ומה שכתב [רמ"א] בסיפא אם היה בדעתו כו' יצא, מייירי שהיה דעתו שלא לאכול כאן אלא במקום אחר, ולבסוף אכל כאן יצא (והא לא קציא כיון שהיה דעתו לאכול במקום אחר מאי אריא שנמלך ואכל כאן יצא, אפילו אכל במקום אחר יצא לדעת רמ"א בסיפא א' שכתב שכן עיקר, וכן הקשה עולת שבת ס"ק ב, דיש לומר דמייירי בשני בתי, דלא מהני דעתו, וכמו שכתוב בסעיף א', אף שכתב עולת שבת שהוא דוחק). אולם מ"א הביא דברי מהר"ל שמשם נובע הגהת הרמ"א הלו, וממנו תראה שאין הפירוש כמו שכתב הלבוש: אבל ב"א הכי וכו' פירשו ב' והפסיק אפילו אכל לאחר זמן במקום קידוש אינו יוצא. אע"ג דהכוונה לבדה כשהיא שלא כדון אינה מפסקת, מכל מקום כאן שקיים מחשבתו להפסיק בדברים אחרים, אע"ג שאחר כך אכל במקום קידוש מכל מקום לא יצא. ובוזה אתי שפיר מה שכתב רמ"א אחר זה ואם היה בדעתו כו' ונמלך ואכל יצא, ר"ל אף על פי שהיה דעתו להפסיק, כיון שלא נקיימה מחשבתו דהא לא הפסיק ואכל כאן, ולכן יצא: ואם היה דעתו ב' וארעו אונס ב'. לא כתב זה לפרש דברי רמ"א, כי אם מ"א כתב חדש מסבירא דנפשיה, דאפילו הפסיק, אם היה ע"י אונס אינו מפסיק אם היה נשאר במקומו: וכן משמע בגמרא. דף (ק') [קא], אמרו שם, רב הונא לאחר שקידש קודם שאכל כבו הנרות, ונכנס לבית חתונת בנו ששם היו עדיין הנרות דולקים וקידש שנית ואכל, וזוהו הוכיח הש"ס דעל כרחך גם הוא סבירא ליה אין קידוש אלא במקום סעודה: דדוקא משום שיהא ב'. אע"ג דאפשר לומר מעשה שהיה כך היה, מכל מקום כיון שהש"ס הביא כדל המעשה שיהא במקומו, משמע דבזה תליא מילתא, ומיהו טעמא קידש שנית: וכן משמע מ"א. שכתב שהיה דעתו תחלה להפסיק, משמע דאם היה דעתו תחלה שלא להפסיק ואחר כך ע"י הכרח ואונס הפסיק, דאם הפסיק: אך אם יצא ב'. אפילו ע"י אונס, והוא עובדא דרב הונא: (פ"ק ו) לאב"ד ב'. מצוין בטעות, וכן צריך להיות אלא היה בדעתו שלא לאכול שם מיד כו'. פירוש שהיה דעתו לאב"ד בבית אחר, בא ליישב בזה קושית העולת שבת שכתבתי לעיל [פ"ק ה] מאי אריא שנמלך ואכל כאן,

לבושי שרד

ולפי זה מה שסיים רמ"א ואם היה בדעתו כו', מיותר, דכבר מוכח מכאן. אלא על כרחך דהתם מייירי שהיה בדעתו לאכול בנזל אחר, ועל זה מורה לשון לאכול שם. וכן פירשו שם הט"ז [פ"ק ג] ומג"א [פ"ק ו]. ומיתת מיד שכתב שם כהנ"ה, מיותר לפי זה, וז"ע קת"ה: (א) מג"א ב"ה וכן משמע מ"א שרד רמ"א. מדכתב או שהיה בדעתו כו', משמע דלא יוצא אף שלא אכל מיד, והיינו בשרעו אונס:

רעג (ב) מג"א ב"ה פירוש ש"א אב"ב כאן. ר"ל, שלא אכל כחן כלל, מה שאין כן אם אכל מעט כחן, גומר במקום אחר, כמבואר בסעיף ה'. וכתב זאת, שלא טענה לפרש כמה שכתב [ש"ט] ואחר כך נמלך דמייירי אף שנמלך באלמנה הסעודה: (ג) הגה ב"ה או שיהא בדעתו ב'. מלשון או מבואר דמעיקרא לא מייירי בזה, אלא שלא היה דעתו לאכול מיד, ואפילו הכי כשאל מיד יצא.

שלחן ערוך השלם > מהדורת פריעדמאן < - ד או"ח ד (רמב - ש) / קארן, יוסף בן אפרים (עמוד 214) 34170

רעג (פניא פ"ק ה) חשיב במקום סעודה דאפילו בשרקלין ב', כצ"ל: (שם פ"ק ו) נדרשם בטעות, וצריך להיות הציון בסוף הג"ה, ואם היה בדעתו שלא לאכול שם מיד, כצ"ל:

הגהות והערות

- רעג א] עיין לקוים מצינו נסים גלון הנדפס בסוף ספר פירוש רבינו מנחם, פסחים עמוד טו ד"ה ופירוקא:
- ב] בב"ד הדפוס (למעט מהדורת דהרפאלט תל"ג) נדפס כאן לין אות ו למג"א (ומראה זה הציון בלשון הרמ"א לאכול "שם" מיד, וראה הערה להלן), ולפניו מוקן ע"פ מחלתי השקל, פמ"ג, נתיב חיים, לנזיל שרד, רעק"א, מקור חיים, חתם סופר ויד אפרים:
- ג] בפהדרות אל"ף ת"פ נוסף כאן לאכול "שם" מיד (וכן העמיקו פמ"ג) ומחלתי השקל, אונס מדברי הלבוש שהעמיקו ונראה דלא נוסף כן, וראה הערה לעיל:
- ד] ראה הערה ב:
- ה] תוקן מהדורת פלאה מקמ"ה, וכו"ה מקור חיים, וכן הוא לשון הדרכי משה (וראה נתיב חיים מה שהגיה, ובלקוים סדר בן חיים הגיה "שה"ו), ועי"ש בלבוש ובש"ס מהר"ל שם. וראה שם דהדברים מנוארים יותר, ח"ל, אבל אם היה דעתו לאכול מיד אחר קידוש, אפילו הכי הולך דרך גדול וממון קה שהיה עד שניע לשם, חשיב במקום סעודה לפי הירושלמי [נדרות פ"ו הלכה ו] וכן לתלמוד דין אפילו ערקלין גדולים, כדפירש הרא"ש דמפיה לפניה אפילו נערקלין גדולים חשיב במקום סעודה, ע"כ:
- ו] תוקן מהדורת למעבד מקמ"ה, וכו"ה יד אפרים, ודבריו משה ובלבוש הנוסח "ואפילו", וראה לשון מהר"ל בהערה לעיל:
- ז] לפניו במוספות הנוסח "ומשמע דהוה דין וכו'":
- ח] וכן הוא בשאר הדפוסים, ראה הערה ב:

לקדש עליו וישתו אחרים המסבין עמו. ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, (ד) או ישמע קדוש מאחרים (הגהות מיומני פירק כט דמתור אחר יין, והשובת מיומני סוף הפלגה סימן ד דיקדש על הפת, לכן צריך לומר החלוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים): י. **בברכת יין של קדוש (ה) פוטרת יין (ז) שבתוף הסעודה.** **ו**ואינו טעון ברכה לאחריו, **(ז) דברכת המזון פוטרתו, בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (ח) (ועין לעיל סימן קעד סעיף ו):**

רעג שיהיה הקדוש במקום סעודה. ובו ו' סעיפים:

א. אין קדוש אלא (א) במקום סעודה. ובבית אחד מפנה לפנה יחשוב מקום אחד, שאם קדש (ב) לאכל בפנה זו (ג) ונמלך לאכל (ד) בפנה אחרת, אפלו הוא טרקלין גדול, אינו צריך לחזור ולקדש: הגה (ה) ומבית לסכה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פרק ערבי פסחים). **י** ויש אומרים, (ו) שכל שרואה מקומו, (ז) אפלו מבית לחצר אינו צריך לחזור ולקדש. **י** ויש אומרים, שאם קדש במקום אחד על דעת לאכל במקום אחר, שפיר דמי (ועין לעיל ריש סימן קעח), והוא שיהיו שני המקומות (ח) בבית אחד, כגון מחדר לחדר או

ס טור ותוספות פירק ז דברכות וקפ"ק י דפסחים והרא"ש שם בראש הפרק. ע שם בשם אביו הרא"ש ריש פירק ערבי פסחים.

א פסחים קא וכשמאל הרי"ף והרא"ש והתוספות והרמב"ם פירק כט. ב שם לגוסת הרא"ש והתוספות והרמב"ם שם. ג טור בשם רב שר שלום. ד טור והמגיד שם בשם הגאונים. ה לפרוש התוספות והרא"ש.

באר היטב

ואי מברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המבחר, ט"ז. כתב המגן אברהם, ונראה לי דאין מקדשין על יין שרוף אלא אם כן במדינות שרב שתית ההמון הוא יין שרוף בכל יום, עין סימן קכב ועין סימן קעד. וכתשובת נחלת שבעה סימן צה כתב דמקדשין בשחרית של שבת על יין שרוף, וכן כתב בהלכות קטנות חלק א סימן י: **ב.** סעודה. דכתיב וקראת לשבת ענג, במקום ענג שם תהא הקריאה של קדוש:

משנה ברורה

יודעים לברך בעצמן בורא פרי הגפן, וכדמוכח לקמן סימן רעג סעיף ד, אלא הם יקדשו בעצמן והוא יקדש על הפת: (ד) או ישמע קדוש מאחרים. רוצה לומר, ילך מ"ה אצל מסבין אחרים שמקדשין לעצמן: י (ה) פוטרת. דכיון שהוא מ"ה במקום הסעודה, צרכי סעודה הוא ומחמתה הוא בא: (ז) שבתוף הסעודה. מברכת בורא פרי הגפן, והוא הדין מ"ה שפוטרת יין שלאחר הסעודה קדם ברכת המזון: (ז) דברכת המזון פוטרתו. דכוס של קדוש מ"ה הוא גם כן בכלל דברים הבאים מחמת הסעודה: (ח) ועין לעיל סימן קעד. הינו, דשם מבאר דאפלו לא היה לו יין כלל בתוף המזון, גם כן פוטר הברכת המזון לכוס של קדוש:

רעג א (א) במקום סעודה. דכתיב וקראת לשבת ענג, במקום ענג, שהוא הסעודה, שם תהא הקריאה של קדוש:

(ב) לאכל בפנה זו וכו'. וכל שכן² אם קדש על דעת לאכל בפנה אחרת דשפיר דמי: (ג) ונמלך לאכל וכו'. ומכל מקום³ לכתחלה טוב שלא לסור ממקום שקדש, דהא יש מחמירין גם במפנה לפנה, א' אם לא שהיתה דעתו בעת שקדש לאכל בפנה אחרת, או מסתברא דאין להחמיר בזה: (ד) בפנה אחרת. אבל אם נמלך לאכל בחדר אחר, אף שהוא באותו בית, צריך לחזור ולקדש, כיון שלא היה דעתו לזה בעת שקדש: (ה) ומבית לסכה וכו'. כגון שירדו גשמים וקדש בבית, ואחר כך פסקו הגשמים ורוצה לאכל בסכה, והוא הדין להפך, שקדש בסכה וירדו גשמים ורוצה לאכל בבית, בכל זה אין צריך לקדש שנית. ומירי שהסכה בתוף הבית, שהוסר היציע, ואין שם הפסק מחצה אחרת רק מחצת הסכה, ועל כן סבירא לה דכיון שאין מחצת הסכה עשויה לתשמיש אלא לשם מצות סכה, חשיב כמפנה לפנה בלא מחצה, דקיימא לן דאפלו לא היתה דעתו מתחלה לכך אין צריך לקדש שנית. אבל אם הסכה עשויה מחוץ לבית, שמחצות הבית מפסיקות, הוי לה כמחדר לחדר, דכשאינ דעתו מתחלה צריך לקדש שנית, אם לא שרואה את מקומו הראשון, וכדלקמן. זה הוא באור דברי רמ"א לפי מה שבארנו המגן אברהם. ומפני שיש פוסקים החולקים על כל זה, וכמו שבארתי בבאור הלכה (אות א), על כן טוב כשרוצה לעקר אחר קדוש את דירתו לסעודה, שישתה מתחלה רביעית יין במקום ההוא, דאז חשיב על ידי זה כמקום סעודה, וכדלקמן, ולכלי עלמא אין צריך שוב לקדש שנית: (ו) שכל שרואה מקומו. שפיר שייכול במקום הסעודה לראות את המקום שקדש, אפלו דרך חלון ואפלו רק מקצת מקומו, חשיב הכל כמקום אחד: (ז) אפלו מבית לחצר. והוא הדין מבית לבית אם רואה מקומו ואין שבייל היחיד קבוע בימות החמה ובימות הגשמים מפסיק ביניהן. ואין לסמוך על דעת ה"ש אומרים הנה ר"ק לענין דיעבד בשעת הדחק, שלא יכול לסעוד במקום הקדוש, אבל בלאו הכי יזהר מאד שלא להקל מבית לבית על ידי ראית המקום, כי יש אחרונים שמחמירין אפלו דיעבד: (ח) בבית אחד.

שער הציזין

הגר"א, וכן כתב בחדושי ר' עקיבא איגר, עין שם, ובפרט דאפלו מחדר לחדר דעת הרמ"א לקמן דנקטינן לעקר דאם היתה דעתו לזה מתחלה אין צריך לקדש שנית, ודי לנו אם נחמיר שם לענין לכתחלה ולא במפנה לפנה: ה. ואם עוקר מקומו מסכה לבית מחמת הגשמים, יוכל לאכל בזה פת בסכה דאז חשיב כמקום סעודה על ידי זה, וכדלקמן: ו. מגן אברהם: ז. דרך החיים: ח. כן כתב הגר"א. ובדרך החיים משמע דאפלו דיעבד אין להקל על ידי ראית מקום מבית לבית, אם לא שהיתה דעתו לזה מתחלה, וטעמו, דאז יש לצרף לזה דעת רב נסים גאון, וכמבאר באליה רבה דשיטתו היא אפלו מבית לבית מהני דעתו. ובספר אבו

מה. ולא תקשה מה שאמר בתחלה ואם אין אחרים עמו: י. מו. לבוש. ונפקא מנה מזה, דאפלו אם קדש קדם נטילת ידים כמנהגנו, אף דבהכחלה יש אומרים דאינו פוטר רק אם הבדיל אחר נטילה, וכבסימן קעד סעיף ד, הקא שאני, עלת שבת, וכן כתב הפרי מגדים: מז. מגן אברהם בסימן קעד ותוספת שבת: מח. טור:

רעג א. רש"י: ב. כן משמע מבית יוסף ואחרונים: ג. אחרונים. והיש מחמירין הוא דעת הנ"ל: ד. עין כמגן אברהם סעיף קטן א דמשמע דסבירא לה, מדנקט המחבר לשון דיעבד. דלכתחלה אסור. ובאמת אינו ראיה. דאפשר דלרבותא תנני. וכמו שכתב בבאור

ו בית יוסף מהא דרב
הונא שם בשם רבנו
נשים דף קא. ז בית
יוסף מהא דאבאי שם.

מאגרא לארעא ^[כ*] (וכן עקר): **ב.** 'אם קדש בבית אחד על מנת לאכל שם (ט) ואחר כך נמלך לאכל (י) במקום אחר, צריך לחזור ולקדש במקום שרוצה לאכל שם: **ג.** 'אם קדש ולא סעד, ^[א*] (יא) אף ידי קדוש לא יצא. הגה וצריך לאכל במקום קדוש ^[ד*] (יב) לאלתר ^[ה*] (יג) או שיהא בדעתו ^[א] לאכל שם מיד, (יד) אבל בלאו הכי אפלו אכל במקום קדוש אינו יוצא (מהר"י מולין). ואם היה בדעתו שלא לאכל (טו) שם מיד

שני תשובה

(א) לאכל. עין באר היטב. ועין בגנת ורדים כלל ב סימן כ דלכתחלה יש לסעוד מיד, אף בדיעבד אם שהה עד שעברה הנחתו כחוס קדוש, אין צורך לחזור ולקדש, והמחמיר לחזור ולקדש הוא ברכה לבטלה, עין שם. ועין במחזיק ברכה בשם ספר הפתים כתב יד, שאם קדש במקום אחד ודעתו לאכל בבית אחר קרוב לשם, שהיה יכול לשמע משם דברי המקדש באותו מקום שקדש, הרי זה מקום סעודה אף על פי שאינו עומד במקום סעודתו בשעת הקדוש, ולכן נתנו לקדש בבית הנקנס מפני האורחים האוכלים בפתים שסמורים לבית הנקנס, והואיל והיו יכולים לשמוע קדוש של בית הנקנס באותו מקום שאוכלים שם הרי זה קדוש במקום סעודה, כן כתב בעל ההשלמה, וכן נמצא בתשובת שאהל להר"ף, עין שם ונעין בש"י סימן קנא ובתוספת שבת סימן רסט), ולפי זה צריך לומר דמה שכתוב בשלחן ערוך דצריך שיהיה שני המקומות בבית אחד, הינו, שאם הוא בבית אחד, אפלו במקום שרוצה לאכל רחוק ממקום הקדוש שאפלו באותו בית לא היה יכול לשמע:

באר היטב

נ. לאכל שם מיד. רוצה לומר, שהיה בדעתו לאכל שם מיד וארעו אנס שלא אכל אלא לאחר זמן, אבל על כל פנים היה נשאר במקום קדוש, יצא ואין צורך לחזור ולקדש, ומה שכתוב אבל בלאו הכי וכי, רוצה לומר, אם לא היה בדעתו לאכל מיד כגון שדעתו היה להפסיק בדברים אחרים והפסיק, אפלו אכל אחר זמן במקום קדוש, אינו יוצא:

והיו יכולים לשמוע קדוש של בית הנקנס באותו מקום שאוכלים שם הרי זה קדוש במקום סעודה, כן כתב בעל ההשלמה, וכן נמצא בתשובת שאהל להר"ף, עין שם ונעין בש"י סימן קנא ובתוספת שבת סימן רסט), ולפי זה צריך לומר דמה שכתוב בשלחן ערוך דצריך שיהיה שני המקומות בבית אחד, הינו, שאם הוא בבית אחד, אפלו במקום שרוצה לאכל רחוק ממקום הקדוש שאפלו באותו בית לא היה יכול לשמע:

באר הגולה

^[כ*] (וכן עקר). ומכל מקום לכתחלה לא יעשה כן אלא במקום דחק, דהא המגן אברהם בסעיף קטן א מחמיר לכתחלה אפלו במפנה לפנה, ונהי דשם כתבנו דמסתבר דאין להחמיר בזה ועין בשער הציון, מכל מקום לענין מחדר לחדר בודאי נכון לחוש לכתחלה לדעת הר"ן שמחמיר בזה. מיהו, אם גם רואה מקומו, נראה דיש להקל אפלו לכתחלה אם דעתו לזה בעת הקדוש:

ג ^[א*] אף ידי קדוש וכו'. עין במשנה ברורה. ועוד יש לומר, דכונת המחבר להעתיק מימרא דשמואל בגמרא דאף ידי קדוש לא יצא, וכל שכן ידי יין, ומיירי הגמרא שם שהוא רוצה לסעוד אחר כך במקום אחר ולשתות יין בסעודה, עין שם:

^[ד*] לאלתר. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו בשם שירי ננסת הגדולה, והובאו דבריו גם בספר יד מלאכי, ופשיטא לה לבעל שירי ננסת הגדולה דבר זה כל כך עד שקטב דישתקע הדבר ולא נאמר הפך זה. והנה במגן אברהם סעיף קטן ה בסופו כתב, דאם יצא ממקומו בינתים צריך לקדש שנית, כנ"ל. והנה משלחן עצי שטים ודרך החיים וחי' אדם משמע דמפרשים אותו כפשוטה, דאם יצא ממקומו אף שחזר צריך לקדש שנית, וכן מבאר ביותר בהדיא בהגרי"ז ואף בתוספת שבת ומחצית השקל משמע דמפרשים את דברי המגן אברהם כשלא חזר למקומו אלא שאכל שם, וכן לאשמועין דאף שהיה זה באנס, שלא היה לו גר במקום הראשון, ולגבי שהיה חשיב זה במקום סעודה כיון דלכתחלה היה כרוצונו שלא לשהות, וכמו שכתב שם מקדם, אפלו הכי לגבי שני מקום אין נפקא מנה בזה, ויכדי שלא יחלוק אהר"י, נראה דהמגן אברהם לא קאי רק אדסמיו לה, דמיירי שם מקדם דנשתהה מחמת אנס, דאין צריך לחזור ולקדש מפני שלא היה דעתו לזה מתחלה, ועל זה סיס דאם יצא ממקומו בינתים צריך לחזור ולקדש, והינו משום דבלאו הכי כבר נשתהה, אבל מטעם יציאה לחוץ לחוד, גם הוא יסבר כשירי ננסת הגדולה דלא חשיב שנוי, כיון דלבסוף סעד במקום קדוש, וסמך לזה ממה דקמא לן דדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקום, שאם יצא וחזר אין צריך לחזור ולברך משמע דלקבצה קמא הדר, והרי שם אפלו אם יברך במקום שיצא גם כן מתקיימת המצוה דברכת המזון, ואפלו הכי כיון דלכתחלה המצוה לחזור למקומו, אמרינן דלא הסיח דעתו ממקומו הראשון ואין צריך לחזור ולברך, וכל שכן בזה דאינו יוצא ידי קדוש אלא אם כן יחזור ויסעד במקום הקדוש, וגם דאם לא יחזור, אנלאי מלתא דשתהה מתחלה שלא כדון, דאין קדוש אלא במקום סעודה, פשיטא דלא הסיח דעתו ממקומו הראשון ונאף על גב דלפרוש התוספות פסחים קא דבור המתחיל מקדש שני מקום, גם לענין דקדוש הוא שני מקום, ומפנה לפנה חשיב במקום אחד, אבל כמה דקמא לן לענין ברכה דמפסידי ברכתו מפני יציאתו לחוץ בלבד אף שחזר, והשטעם הוא מפני הפס הדעת בלבד, כזה שאני קדוש דבדואי לא הסיח דעתו, ודמי לירכרים שטעונין ברכה לאחריהם במקום, וכנ"ל. וכן כל הגדולים הנ"ל שהעתיקו דברי המגן אברהם להלכה סמכו את דין דייצאה לחוץ על נדון דנשתהה מחמת אנס, ומשמע דרק באופן זה החמירו בדיעבד ולא ביציאה לחוד. ואחר כך מצאתי בקנטרס פתח דבר שהאר"י והחייב בדבר הזה מאד, והוא מצדד להלכה דלא כהשירי ננסת הגדולה, והביא בשם ספר נחלת צבי תלמיד הב"ח, שדעתו בהדיא דכשיצא לחוץ וחזר לביתו הוי גם כן בכלל שני מקום לענין קדוש, מכל מקום נראה לי שאין להחמיר בזה בדיעבד נגד השירי ננסת הגדולה והיד מלאכי, דפשיטא להו ולדידהו הוי ברכה לבטלה כשיקדש שנית, וגם כל הגדולים הנ"ל שהעתיקו דברי המגן אברהם משמע גם כן דסבירא להו כשירי ננסת הגדולה בדלא שהה, וכמו שכתבנו למעלה, ובפרט דעקר קדוש במקום סעודה הוא רק דרבנן, ובודאי כדאי לסמך עליהם בשעת הדחק שלא לחזור ולקדש שנית, אף לכתחלה בודאי יש לזהר בזה:

^[ה*] או שיהא וכו'. עין במשנה ברורה שכתב דאם ארע אחר כך. דין זה כתבו המגן אברהם בהדיא וכן כתב הגר"א, ומקורם הוא מהא דרב הונא, דאם היה

שער הציון

אברהם בשם מהר"ל: **יב.** עין בבאר הגולה (אות ד): **יג.** המגן אברהם כפי מה שהעתיקו דבריו שלחן עצי שטים והדרך החיים והחי' אדם וסגרי"ז, אף בתוספת שבת ומחצית השקל לא הבינו דבריו כך, וכמו שבאיתי הכל בבאר הגולה (אות ד), ועל כן לא ביראי דין זה כלי האי: **יד.** מגן אברהם: **טו.** דרך החיים:

משנה ברורה

הינו, ^ט תחת גג אחד אף על פי שאין רואה מקומו: **ב** (ט) ואחר כך נמלך. ולא אכל כאן פנית, אבל אם אכל פנית יצא, כדלקמן בסעיף ה: **(י)** במקום אחר. הינו, אפלו בחדר אחר שבאותו בית, כיון שלא היתה דעתו לזה מתחלה, וכדלעיל בסעיף א: **ג** (יא) אף ידי קדוש וכו'. קא משמע לן, דלא תיקא דוקא אם רוצה לאכל במקום אחר, הוא דלא מנהי הקדוש להתיר לו באכילה, כיון שלא קדש במקום סעודה, אבל אם אינו רוצה לסעוד אחר כך כלל יצא על כל פנים ידי קדוש, קא משמע לן: **(יב)** לאלתר. ולא יפסיק אפלו ^א זמן קצר. כתב בשירי ננסת הגדולה, דאם מאיזה סבה קם מדוכתיה ויצא לחוץ ואחר כך חזר למקומו, אין צריך לחזור ולקדש מחמת שיצא לחוץ, כיון שלבסוף היתה הסעודה במקום הקדוש, עין שם, ^ב ויש חולקין בזה. ועל כן לכתחלה יזהר בזה מאד, אף בדיעבד, ובפרט כשהיה צריך לעשות צרכיו, נראה ודאי דאין להחמיר לקדש שנית, דהרי זה בדברים שהם צרכי סעודה: **(יג)** או שיהא. מלשון או, מבאר דמעקרא לא מירי כשהיה בדעתו בפרוש בשעת קדוש לאכל לאלתר אלא בסתמא, ואפלו הכי יצא כיון שאכל לאלתר, והדר אשמועין, דאם היה בדעתו בשעת קדוש לזה, אפלו אם ארעו אחר כך אנס ולא אכל מיד אלא אחר כך, גם כן יצא ונאם יצא גם ממקומו בינתים, דעת ^א כמה אחרונים שצריך לחזור ולקדש. והוא הדין כשהיה טרקלין גדול והלך מפנה לפנה לאכל שם, או כשקדש בחדר זה על מנת לאכל מיד בחדר אחר שהוא תחת גג אחד, או מארעא לאגרא, ועל ידי ההליכה גופא נשתהה איזה זמן, גם כן אין צריך לחזור ולקדש: **(יד)** אבל בלאו הכי וכו'. הינו, שלא היתה דעתו לאכל מיד, כגון שדעתו ^א להפסיק בדברים אחרים, והפסיק, ^{טו} אפלו היה ההפסק אחר כך מחמת אנס, אף שאכל אחר זה במקום קדוש, לא יצא. ונראה דאם היה ההפסק מחמת הדברים שהם צרך סעודה, לא חשיב הפסק: **(טו)** שם מיד.

אבל, דמינין קדוש לברכה לענין שני מקום, הינו, רק לענין דמחדר לחוד, ולענין ברכה מקדש שני מקום, גם לענין דקדוש הוא שני מקום, ומפנה לפנה חשיב במקום אחד, אבל כמה דקמא לן לענין ברכה דמפסידי ברכתו מפני יציאתו לחוץ בלבד אף שחזר, והשטעם הוא מפני הפס הדעת בלבד, כזה שאני קדוש דבדואי לא הסיח דעתו, ודמי לירכרים שטעונין ברכה לאחריהם במקום, וכנ"ל. וכן כל הגדולים הנ"ל שהעתיקו דברי המגן אברהם להלכה סמכו את דין דייצאה לחוץ על נדון דנשתהה מחמת אנס, ומשמע דרק באופן זה החמירו בדיעבד ולא ביציאה לחוד. ואחר כך מצאתי בקנטרס פתח דבר שהאר"י והחייב בדבר הזה מאד, והוא מצדד להלכה דלא כהשירי ננסת הגדולה, והביא בשם ספר נחלת צבי תלמיד הב"ח, שדעתו בהדיא דכשיצא לחוץ וחזר לביתו הוי גם כן בכלל שני מקום לענין קדוש, מכל מקום נראה לי שאין להחמיר בזה בדיעבד נגד השירי ננסת הגדולה והיד מלאכי, דפשיטא להו ולדידהו הוי ברכה לבטלה כשיקדש שנית, וגם כל הגדולים הנ"ל שהעתיקו דברי המגן אברהם משמע גם כן דסבירא להו כשירי ננסת הגדולה בדלא שהה, וכמו שכתבנו למעלה, ובפרט דעקר קדוש במקום סעודה הוא רק דרבנן, ובודאי כדאי לסמך עליהם בשעת הדחק שלא לחזור ולקדש שנית, אף לכתחלה בודאי יש לזהר בזה:

וְנִמְלֵךְ וְאָכַל, יָצָא (בית יוסף סוף הסימן): ד. "יכול אדם (טז) לקדש לאחרים אף על פי שאינו אוכל (יז) עמהם, דלדידהו הוי מקום סעודה. ונאף על גב דבכרפת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה (יח) עמהם, כיון דהאי בורא פרי הגפן הוא חובה לקדוש, כקדוש היום דמי, ויכול להוציאם אף על פי שאינו נהנה. הגה (יט) ואפלו בקדוש של יום בשבתית בשבת מתר לעשות כן (רבינו ירוחם ובית יוסף בשם הרי"ף והרא"ש והטור סימן תפד). [*1] (כ) והוא שאינם יודעים. ואם עדין לא קדש לעצמו, יזהר שלא יטעם עמהם, שאסור לו לטעם עד שיקדש במקום סעודתו: ה. [*2] כתבו הגאונים, הא דאין קדוש אלא במקום סעודה, אפלו אכל דבר (כא) מועט או שתה כוס יין שחייב עליו (כב) ברכה, יצא ידי קדוש

ח הרא"ש פריש פרק ערבי פסחים. ט ר"ה כט. י הרא"ש ריש פרק ערבי פסחים ורבינו ירוחם בחלק א והנהגות מימוני פפרק כט. כ טור בשמם ובית יוסף אפלו לדעת תוספות והרא"ש.

באר היטב

עוד כוס מלבד כוס של קדוש, והשתיה השניה נחשבת לסעודה, לפי זה מדינא אסור למוהל לשותות מכוס של מילה בשבת, עין שם, רק מה שכתב הט"ז דאם בן כל קדוש לא יצטרך להיות במקום סעודה דהא צריך לשותות מלא לגמיו, עין שם, ליתא, דמלא לגמיו הוי בציר מרביעית והגאונים מצרכי לשותות רביעית, פרי חדש, וכן כתב הרי"ף אהרן. ואפשר לומר דלשיטתו אזיל לפי מה שכתב בסימן קצ סעיף קטן ג, עין שם ובספר אבן עזר השגיג על הבי"ח וט"ז והוכיח בראיות דבכוס של קדוש ששתה

ג. ונמלך ואכל. רוצה לומר, שהיה בדעתו לאכל בבית אחר ונמלך ואכל במקומו מיד, יצא: 7. בשבתית. ובשאר אכילות בשבת לא יכרך להם המוציא, ואם מקדש על היין אינו בקי אינו יכול לברך המוציא, ט"ז, עין שם: 8. מועט. הינו כזית: 9. ברכה. פרוש, ששתה רביעית שחייב ברכה אחרונה, משמע מדברי רמ"א ובית יוסף דהינו ששתה כשעור כמה שטועם כוס של קדוש, ומשום הכי פסקו דבמילה בשבת שרי למוהל לשותות אם שתה כשעור. ולכונן וב"ח וט"ז כתבו דבעי שישתה

באר הגולה

משנה ברורה

נשאר במקומו עד שיביאו נר דלוק לא היה צריך לחזור ולקדש עבורו שהיה, ועל כרחך משום דמעקרא בשעת קדוש לא היתה דעתו להשהות. וקשאי, דלמא שאני התם דהשהיה היתה בדברים שהם צרך סעודה, אבל בדברים שאינם צרך סעודה יש לומר, כיון דעל כל פנים הפסיק בין הקדוש לסעודה לא מהני מה שהיה דעתו לכתחלה בשעת הקדוש שלא להפסיק, כי היכי דלא מהני לענין שנוי מקום אף שהשנוי היה אחר כך רק על ידי אנס, וכמצעשה דרב הונא. ודע עוד, דלא נוכל למילף ממצעשה דרב הונא רק על המשך זמן מועט, אבל לזמן מרבה אין שום ראיה משם, ואפשר דמשום הכי דיק החזי אדם וכתב שהצריך לשהות אינה זמן, אף בשאר אחרונים לא הזכיר לשון זה. ודע עוד, דמה שכתבתי במשנה ברורה, או כשקדש בחדר זה וכו' או מארעא לאגרא ועל ידי ההליכה וכו', כן מוכח באגור שכתב שם וזה לשונו, אפלו באותו מקום וכו' והכל כמו שכתב אצלנו בדרכי משה, אבל אם היתה דעתו לאכל שם מיד, אפלו אם היה הולך לדרך גדול ומתוך כך שוהה עד שמגיע לשם, חשיב מקום סעודה לפי הירושלמי, ואפלו בטרקלין גדולים חשיב מפנה לפנה מקום סעודה, עד כאן לשונו. והנה מה שכתב בדרך גדול אין לו שום באור. ועין בדרכי משה שכתב קצת לתקן זה וכתב שהיה בדרך זמן גדול, אבל אם כן מה שפסיק לפי הירושלמי אין לו שום באור. ונראה שיש טעות סופר קטן, דבמקום שכתב בדרך גדול צריך לומר דרך גג, והשתא אתי שפיר מה שפסיק לפי הירושלמי, דהינו מה שהובא בפוסקים בשם הירושלמי דסכה, שמתר בסכתו ערבה עליו לקדש בתוך ביתו על מנת לעלות ולאכל בסכה, אף שנשתהה על ידי עלייתו לגג לא חשיב שהיה, והוא הדין מחדר לחדר, דדיון אחד להו עם מארעא לאגרא, כדמוכח בפוסקים. והמענין האמתי יראה שכוננו האמת בעזרת ה' בדברי האגור, ולפי זה לא נזכר כלל באגור דין שהיה להתר מחמת שמתחלה היתה דעתו שלא להשהות, דשאני הכא דהשהיה היתה בעליה שהוא לצרך הסעודה ולא חשיב שהיה כלל:

ד [*1] והוא שאינם יודעים. עין במשנה ברורה. וכן נראה לפי עניות דעתי דבדיעבד מוציא בכל גווי, דכל הברכות אף על פי שיש מוציא אפלו לבקי, כידוע להמענין בסימן ח סעיף ה באחרונים שם ובהנהגות אשרי סוף פרק ג דראש השנה ובר"ן על המשנה דאין פורסין את שמע. ומה שכתב בבית יוסף פה צריך עיון גדול, ונראה דמשום הכי נידד הפרי חדש בסימן תקפה ופסק דבכל גווי יוצא, ונראה דכונת הטור הוא למצוה בעלמא לכתחלה:

ה [*2] כתבו הגאונים וכו'. ובספר מצעשה רב כתב שהגר"א אף בקדוש היום לא היה מקדש אלא במקום סעודה גמורה ולא מיני תרגימא או יין:

אינו יוצא עתה בהקדוש: ה (כא) מועט. הינו, כ"על כל פנים שעור כזית, דהאי שחייב עליו ברכה, אפתויהו קאי: (כב) ברכה. הינו, כשעור רביעית, שחייב עליו ברכה אחרונה. וסתם המחבר כאן כדעת הפוסקים דלברכה אחרונה צריך שעור רביעית דוקא [חדושי רבי עקיבא איגר לעיל בסימן קצ סעיף ג], והפרי מגדים מצדד, דאפלו אם נאמר בעלמא דלברכה אחרונה אין צריך רביעית, לענין שיהיה נקרא במקום סעודה לא חשיב בפחות מרביעית יין:

שער הציון

לתן הכוס לאחרים, דאין קדוש אלא במקום סעודה, אבל לא דהוא פטור ממצוה: כא. אחרונים: כב. בין מפני שאינו אוכל עמהם, או שכבר יצא וכן משמע בבית יוסף: ד. כג. מגן אברהם ואלוהי רבה ושאר אחרונים:

טז. הגר"י ודרך החיים ושאר אחרונים הרבה, דלא כלבוש: ד יז. מגן אברהם ושאר אחרונים. ועין לעיל סימן קסז סעיף יט דאפלו קטנים שאינם בני ביח: יח. כל הפוסקים: יט. מרדכי וט"ז ושאר אחרונים, דלא כלבוש: כ. וממילא אז אינו יכול לקדש בשבתית אף אם ירצה

ג בית יוסף מלשון הרמב"ם. ד פסחים שם ולשון הרמב"ם שם.

^(א) ^(ה) למפרע על מה שאכל, ^(ח) וחוזר ומברך בתחלה ^(ב*) המוציא ואחר כך יגמר סעודתו. יאכל אם דבר עמו בתוך הבית, אף על פי ששנה מקומו ^(ט) מפנה לפנה אין צריך לברך. הגה ^(י) (ועין לקמן סימן רעג. ^(יא) אם היה דעתו לאכל במקום אחר לא מקרי שנוי מקום, והוא שיהיו שני המקומות ^(יב) בבית אחד. ועין לקמן סימן קפד): **ב.** יחברים שהיו יושבין לאכל ויצאו ^(יג) לקראת חתן או לקראת פלה, אם הניחו שם ^(יד) מקצתן, חוזרים למקומם וגומרין סעודתן ואינם צריכין ^(טו) לברך שניה, ואם לא הניחו שם אדם, ^(טז) כשהם יוצאים צריכים ברכה למפרע ^(יז) וכשהם חוזרים צריכים ברכה לבתחלה, ^(יח) וכן

שערי תשובה

^(א) למפרע. עין באר היטב. ועין מגן אברהם מה שכתב בסעיף קטן ב בראש מקומו הראשון לא מקרי שנוי מקום, ועין באבן העזר שהאר"י דיני שנוי מקום וכתב דמחדר לאחר אפלו רואה מקומו לא מהני אם לא היה דעתו מתחלה לאכל בחדר האחר כו', עין שם:

באר הגולה

^(ב*) המוציא. ואם הפליג והסיח דעתו, נוטל קדיו ומברך גם נטילת ידים, ואם לא הסיח דעתו משמירת קדיו, יש לעין בדבר לענין נטילה:

ב ^(ג*) בבית אחד. עין במשנה ברורה דהנינו בחדר אחד, כן כתב המגן אברהם ושארי אחרונים, דמחדר לחדר אף בבית אחד הוי שנוי מקום, וכן משמע בסימן רעג ובסעיף א כאן ועין שם בטור ובית יוסף ששוכרים כן בפשיטות, אלא דאם רואה מקומו הראשון או שהיה דעתו בזה בשעת ברכה יש להקל בזה, כמו שכתוב למעלה בסעיף א. ולפי זה אם אכל פרות ומשקין שאין טעוניהן ברכה במקומן ונכנס באמצע לחדר אחר, שאין רואה מקומו הראשון, אסור לו לאכל שם בלא ברכה לכלי עלמא ודאף לדעת ההג"ה לקמה, בפרות ומשקין מידיו, ואף בחדר למקומו זה טעון ברכה לבתחלה. והנה דין זה, אף שהוא כתוב בכמה אחרונים קשה מאד להזהר בזה, וכמדומה שאין העולם נוהגין כן. ונפשתי במקורי הדין ומצאתי שאין דין זה מבאר, דהמעין בפסחים קא בתוספות דבור המתחיל אבל וברא"ש שם יראה דזהו רק לפי גרסתם דגרסי בגמרא גבי קדוש, אבל במקום למקום וכו' ולידדהו דין קדוש במקום סעודה ושנוי מקום שוין, אבל אם נגזר אבל מפנה לפנה לא, נהיה מכרחים לומר דסובר הגמרא דמפנה לפנה ומחדר לחדר שרים אחרי שהם פתח גג אחד, ואם נחמיר במחדר לחדר הוא הדין דצריך להחמיר במפנה לפנה נדאי לאו הכי מאי מיתי הגמרא ראייה מב ענן. והתם הוי מאגרא לארעא, ואם כן כד מקלינן אחר כך במפנה לפנה לענין שנוי מקום, נכלל בענין זה גם במחדר לחדר, דדוקא במבית לבית מקרי שנוי לענין שנוי מקום, וכלשנא דגמרא שם, לא שנו אלא מבית לבית, דהא לפי גרסא זו על כרחך דצריך לחלק בין דין שנוי מקום לדין קדוש במקום סעודה, וכמו שכתב בחדושי מהר"ם חלאנה ושהיה תלמיד הרשב"א דלענין קדוש בעינן מקום סעודה ממש ומקום פתא גרים, לכך אפלו מפנה לפנה אסור, אבל לענין שנוי מקום, בעקריה גמורה תליא מלתא ומפנה לפנה לא הוי עקירה, עין שם. והנה גרסא זו סבר מנה וכו' אבל מפנה לפנה לא, מצאתי בכמה ראשונים, והוא פירוש רבנו חננאל ובבב"ג ובר"ף וכן בחדושי מהר"ם חלאנה ונהנה אף מי שדחה לדחות דאיהו וזימיר דעל כל פנים לא מצינו התי' בהדיא בגמרא לענין שנוי מקום אלא במפנה לפנה, וכמו שמסבס הגמרא אבל מפנה לפנה לא, אשכ"ח גם, אסור לא מצינו, דאדריקת מסיפא דלשנא, דיק מראש המימרא דקאמרי הגמרא לא שנו אלא במבית לבית, ומחדר לחדר לא הוי בכלל זה. **והנה** דעת הרמב"ם כתב בבית יוסף דהוא סובר גם כן כהתוספות והרא"ש דקדוש במקום סעודה ושנוי מקום דינם שוה, וכי היכי דמחמירין במחדר לחדר לענין קדוש שנוי מקום הדין דמחמירין לענין שנוי מקום, ולא מקלינן אלא מזוית לזוית באותו חדר, אבל מהרב המגיד בפרק כט מהלכות שבת מוכח בהדיא דסובר דדעת הרמב"ם להפך, דמחמירין בין קדוש במקום סעודה ובין שנוי מקום בסעודה, ובשנוי מקום אף מחדר לחדר לא הוי שנוי מקום, דגם הוא גורס שם בגמרא לגבי קדוש, סבר מנה וכו' אבל מפנה לפנה לא וכו' ונכנסת הגאונים הנ"ל, ומפרש שם דדבר זה קאי על מחדר לחדר, דמפנה לפנה הינו, מפנה אחד שבבית לפנה השני שבסוף הבית, אף שבאמצע מתחלקים חדרים הרבה ונהוים פרוש זה מדברי הגאונים, עין שם. וכוה מתנישכ שפיר הגמרא דמיתי ראייה ^(*) ביה"ל זה שייך לעמוד הבא.

באר היטב

⁶ ^(א) למפרע. פרוש, לבתחלה צריך לברך ברפת המזון קדם שיעקר כמו שכתוב סעיף ב, ואם לא ברח קדם שיעקר צריך לחזור למקומו ולברך ברפת המזון ואחר כך יאכל במקום שירצה, רק שצריך המוציא תחלה, ועין סימן קפד:

משנה ברורה

^(ז) למפרע. ובמקומו הראשון. ולבתחלה כשרוצה לצאת ממקומו צריך לברך ברפת המזון קדם שיעקר, כמו שכתוב סעיף ב, ורק בדיעבד כשלא ברח מתחלה צריך אחר כך לחזור ולברך ברפת המזון במקומו, שפך הוא מצותו, ואחר כך יברך המוציא ויאכל במקום שירצה: **(ח)** וחוזר ומברך בתחלה המוציא. והינו, כשעומד באמצע סעודת פת, וכל שפן אם לא אכל מתחלה רק פרות או משקין, בודאי שיך בהו שנוי מקום, וכדלקמה בסעיף ב: **(ט)** מפנה לפנה. הינו באותו חדר, ואף שאין נראה לפניו מקומו הראשון מחמת הפסק דבר מתשמישי הבית, כמו תנור או פאראוואז וכו' יצא בזה, אין זה שנוי מקום כיון שהוא בחדר אחד: ^(י) ועין לקמן וכו'. רוצה לומר, דשם מירי לענין שנוי מקום גבי קדוש, והוא הדין לענינו: **(יא)** אם היה דעתו. רוצה לומר, ששבשעת ברכה חשב לאכל גם במקום ההוא: **(יב)** בבית אחד. הינו, תחת גג אחד, ואפלו מחדר לחדר או מבית לעליה, ואף שאין רואה מקומו, והוא הדין אם רואה מקומו הראשון שאכל שם אפלו דרך חלון, ואפלו מקצת מקומו, נמי מועיל, אף שלא היה דעתו מתחלה. ודוקא מחדר לחדר באותו בית, אבל מבית לבית, אף שפמוכין זה לזה, מסתפקים האחרונים דאפשר דאין להקל על ידי ראית מקום. ודע, שלפי המבאר לקמן בהג"ה דאנו נוהגין כהפוסקים שלא לברך על ידי שנוי מקום כשעומד באמצע סעודת פת, תו אין נפקא מנה לדינא כל החלוקים האלו שהזכרנו לענין שנוי מקום, רק לענין מסבין לאכל פרות ושאר משקין, דבהם לכלי עלמא שיך דין שנוי מקום: **ב** ^(יג) לקראת חתן וכו'. והוא הדין כשיצא "לדבר הרשות, והא דנקט לקראת חתן, לרבותא, דבלא הניחו שם אדם, צריך לברך ברפת המזון מקדם שיעצאו אף שיוצאין לדבר מצוה: ^(יד) מקצתן. ואפלו "רק אחד: ^(טו) לברך שניה. הינו ברפת המוציא, אף ששנוי מקומן ביניהם, דכיון שנשאר מקצתן במקומן לא פסקה סעודתן בהוציא: ^(טז) כשהם יוצאים וכו'. דכיון שלא הניחו שם אדם נפסקה סעודתן על ידי הוציא, וכשאוכל אחר כך הוי כסעודה חדשה: ^(יז) כשהם חוזרים וכו'. באמת כבר כתב זה בסעיף א וכפל הדברים "בשכיל החדוש דהניח מקצת חברים, או למה שכתבנו בסעיף קטן יג: **(יח)** וכן אם היו וכו'. אשמועינן "דגם בזה מהני הניח מקצת חברים כמו בסעודת פת:

שער הציון

העזר חולק, אחרי דעצם הדין דמחדר לחדר הוי בכלל שנוי מקום אינו מברך כל כך, דיש כמה ראשונים דפליגי בזה, וכמו שכתבנו בבאר הגולה (אות ג): **י.** אחרונים: **ב** **יא.** אחרונים: **יב.** גמרא, זמן או חולה, ולא דוקא זמן, אלא דאדוקא דמלתא נקט בבית יוסף והגר"א: **יג.** הגר"א: **יד.** מגן אברהם ואליה רבה והגר"א ושאר אחרונים, דלא כש"י. ועין ברא"ש פרק ערבי פסחים סימן כו שדעתו גם כן דמהני הניח אף בברכים שאין טעוניהן ברכה במקומן:

תרומה: 1. מחיצה מטולטלת.

ה שם והוא מהירושלמי.
(*) (והוא שלא היה דעתו מתחלה לכך הרב"ד ויכול לקמן סעיף ג.)

אם היו מסבין לשותות או לאכל פרות, שכל המשנה מקומו הרי (יט) פסק אכילתו, (כ) ולפיכך מברך (כא) למפרע על מה שאכל וחזר ומברך שנית על מה שהוא צריך לאכל. והמשנה מקומו מפנה לפנה (כב) [*] בבית אחד (כג) אינו צריך לחזור ולברך. (כד) "אכל" במזרחתה של תאנה זו ובא לאכל במערבה, (כה) צריך לברך. הגה (כו) ויש חולקים בכל מה שכתוב בסימן זה, רק סוברים ששנוי מקום אינו אלא כהסח הדעת, ולכן אם שנה מקומו למקום אחר אין צריך לברך אלא לפני מה שרוצה לאכל אכל לא על מה ששכר אכל (תוספות ורשב"ם והרא"ש ומדכ"י פרק ערבי פסחים וטור). ודוקא שלא הניח מקצת חברים בסעודה ואכל מדברים שאין צריכים ברכה במקומם, (כז) אכל אם הניח מקצת חברים, או אפילו לא הניח (כח) [*] ואכל דברים שצריכין ברכה במקומם, אפילו מה שרוצה לאכל אחר כך.¹ אין צריך לברך (סמ"ק ואור זרוע). ולכן מי שפסק סעודתו והלך ללבוש אחר, (כט) או שהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו אפילו (*). הביה"ל נמצא בעמוד הקודם

באר היטב

לדעה שפוסק שם דצריך לברך למפרע, אכל להיש חולקים שמביא רמ"א אינו כן. ובספר אבן העזר מסיק דכשהולך ומשנה המקום באמצע הסעודה ואפילו הסיח דעתו שוב מאכילה, כשהחזר לסעודתו אין צריך לברך, הן על פת הן על כל הדברים הבאים מחמת הסעודה, אכל דברים שלא באו מחמת הסעודה אף שברך תחלה עליהם, אם

משנה ברורה

(יט) פסק אכילתו. וגרע¹ מהסח הדעת שאין מברכין רק ברכה לכתחלה כשהחזר לאכל, דזה נחשב כסעודה אחרת לגמרי: (כ) ולפיכך מברך וכו'. הינו, כשלא ברך ברכה אחרונה קדם יציאתו מברך עתה כשהחזר, וכמו לענין פת לעיל בסעיף א: (כא) למפרע. ובזה אין צריך לחזור למקומו דוקא, אלא יכול לברך אפילו במקום השני, דרך בפת מצותו לכלי עלמא לחזור ולברך במקומו, כדלקמן בסעיף ה: (כב) בבית אחד. פרוש, בחדר אחד ומגן אברהם ושאר אחרונים. ועין מה שכתבנו בבאור הלכה (אות ג): (כג) אינו צריך וכו'. ואף ששנה מקומו לגמרי לאכל בנזית האחרת אין צריך לחזור ולברך, דזה אינו נחשב שנוי מקום, ואף שאין רואה מקומו הראשון כגון שפסקי תנור וכיוצא בזה, כיון שהוא בחדר אחד: (כד) אכל פרות התאנה עצמה: (כה) צריך לברך. כיון שהתאנה מפסקת י"א ואינו רואה מקומו הראשון, ומיירי שלא עמדה התאנה בתוך הקף מחיצות, י"א דאם עמדה בתוך הקף מחיצות, אף שאין רואה מקומו אין צריך לברך, דחשיב הכל מקום אחד, וכמו שכתבנו לעיל בשנה מקומו בחדר אחד. ועין לקמה בסעיף ג לענין מאילן לאילן. ואם היה דעתו בשעת ברכה לאכל גם במערבו של אילן, י"ש אומרים דמהני בכל גווי: (כו) ויש חולקים וכו'. בתרתי פליגי על דעה ראשונה. אחד, דהם לא מצרכי ברכה למפרע לעולם מחמת שנוי מקום, ורק ברכה לכתחלה קדם שיאכל שנית, דחשיב רק כהסח הדעת ולא כמה שפסק סעודה הראשונה לגמרי, ועל כן הברכה אחרונה עולה לשניהם. וגם סבירא להו, דגם זה שצריך ברכה ראשונה הוא רק בעומד בסעודת פרות או משקין, דתכף ביציאתו חוץ לפתח ביתו נפסקה סעודתו [אם לא הניח שם מקצת חברים, כ"א ואפילו הלך רק לעשות צרכיו לקטנים], אכל בפת ומיני דגן שצריכין לחזור ולברך במקומן, לא נפסקה הסעודה בהיציאה ואין צריך אף ברכה ראשונה, ובאלו לא שנה מקומו כלל, אם לא שהסיח דעתו מלאכל עור, וכדלקמה: (כז) אכל אם הניח וכו'. דכיון ששנאו מקצתו ואפילו אחד במקומו, לא נפסקה הסעודה, וחוזרין לאכל או לשתות בלי שום ברכה, אף שהיתה מסבתן לאכל פרות או משקין: (כח) ואכל דברים וכו'. כתב במגן אברהם סימן רי, דוקא כשאכל בנזית, דאם אכל רק פחות מפזית פת קדם שיצא, דינו כמו פרות, דהא אין צריך לברך אחריו, וממילא מיד שיצא לחוץ צריך ברכה ראשונה אף שחזר למקומו, ועל כן צריך לזהר² לכתחלה שלא לצאת ממקומו אף מחדר לחדר [היכי שאין רואה מקומו], קדם שיאכל בנזית: (כט) או שהיה אוכל וכו'. אף שלא אשמועינן בבכא זו שום רבותא, נקט לישנא דהמחבר בסעיף א ופסק להפך:

שער הציון

טו. לבוש: טז. מגן אברהם ושאר אחרונים: יז. דע, דכל זה לדעת המחבר דפסק דאפילו בדברים השעונין ברכה במקומן נמי יש שנוי מקום, מה שאין כן להרמ"א דפסק לקמה בדברים השעונין ברכה במקומן אין שייך שנוי מקום כלל, אם נסבר בדעת היש אומרים בסעיף ה דכל שבעה מינים טעונים ברכה במקומן, על כרחך יפרש דין זה דאכל

ג. שכבר אכל. דהברכה אחרונה על אכילתו שניה עולה לכאן ולכאן, רק לפניה צריך לברך כדיו נמלך: ג. אין צריך לברך. ואז אפילו הלך למקום אחר בתוך הסעודה ושתה יין או מים אין צריך לברך דלקבעה קמא הדר, בית יוסף מגן אברהם: ד. לבית אחר. והא דכתב רמ"א לעיל, והוא שהיה שני המקומות בבית אחד, הינו

באור הלכה

מרב ענין דמיירי מאנא לארעא על מפנה לפנה, דגם מפנה לפנה הפונה מחדר לחדר, ענין שם, ואפשר דגם כל הנאונים הנ"ל דגוסי מפנה לפנה, סבירא להו כן, ומחפרש הסוגיא בפשיטותו, ולפיכך הקל הרמב"ם גבי קדוש מנזית לזוית, דזהו אינו בכלל מפנה לפנה שביש"ס, ואם כן גבי שנוי מקום דקאמר בגמרא דדוקא מבית לבית אכל מפנה לפנה מתר, על כרחך קאי נמי על מחדר לחדר, דזה נקרא מפנה לפנה, וכנ"ל ונמישב לשון הש"ס דקאמר רק מבית לבית הרי שנוי מקום, דמשמע דכל שבחוף הבית לא הרי שנוי. והרמב"ם שהעתיק נמי בענינו גבי שנוי מקום כלשון הגמרא דמפנה לפנה בבית אחד מתר, לפי זה בעל כרחך כונתו גם כן אף על מחדר לחדר, דכיון שהוא בבית אחד מתר, דלדבר בתחלה לאסר אלא מבית לבית ונמדיק מאד מה ששנה הרמב"ם לשונו, דלגבי קדוש מנזית לזוית נקאן כתב מפנה לפנה. הי"א מדרבנן, ודלהרב המגיד, דעת הרמב"ם דמחדר לחדר לא הרי שנוי מקום, וגם מדעת בה"ג ורבינו חננאל ור"ף על פי גרסתם נראה כן, וגם מצינו לרש"י שסובר בהדיא לענין שנוי מקום דמבית לעליה לא הרי שנוי מקום והוא הדין מחדר לחדר, דהוא גורס בשניהם אכל ממקום למקום לא וועל כרחך דמחלקין בין קדוש לשנוי מקום בסעודתו, וכן באור זרוע העתיק דבריו לדינא, עין שם. ועל כן, אף דראוי ונכון לחוש לכתחלה לדעת האחרונים שלא לכנס אפילו מחדר לחדר באמצע אכילתו בדברים שאין טעונין ברכה אחריהן במקומן, אם לא שהיה דעתו לזה מתחלה בשעת ברכה, מפל מקום הנהג להקל בזה אין למחות בידו דיש לו על מי לסמך, וכנ"ל, ועל כל פנים בדיעבד בודאי אין להצריך ברכה בהן, דמידי ספקא לא נפקא ופסק ברכות להקל, ובכיוול לראות מקומו הראשון בודאי יש להקל אף לכתחלה, וכנ"ל בסוף סעיף א במשנה ברורה:

[*] ואכל דברים שצריכין ברכה וכו'. הינו, שמתחלה אכל דברים הצריכים ברכה במקומן, אכל במקום שהלך עתה בתוך הסעודה, אפילו שתה יין ומיירי שברך מתחלה על היין בסעודת הפת או מים אין צריך לברך, דהא על כרחך צריך לחזור לקביעותו הראשון והרי בעומד באמצע הסעודה ומגן אברהם בשם תוספות ושאר אחרונים: